

Pohjois-Eurooppa Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikassa

Jyri Lavikainen, Katri Pynnöniemi, Sinikukka Saari, Outi Helin, Sirke Mäkinen

VALTIONEUVOSTON SELVITYS- JA
TUTKIMUSTOIMINNAN JULKAISUSARJA 2022:38

tietokayttoon.fi

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:38

Pohjois-Eurooppa Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikassa

Jyri Lavikainen, Katri Pynnöniemi, Sinikukka Saari, Outi Helin,
Sirke Mäkinen

Valtioneuvoston kanslia Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtioneuvoston kanslia

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use.
Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-383-072-1

ISSN pdf: 2342-6799

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Pohjois-Eurooppa Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikassa

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:38

Julkaisija Valtioneuvoston kanslia

Tekijä/t Jyri Lavikainen, Katri Pynnöniemi, Sinikukka Saari, Outi Helin, Sirke Mäkinen

Kieli suomi

Sivumäärä 79

Tiivistelmä

Raportissa tarkastellaan muutosta Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikassa Pohjois-Euroopassa 2010-luvulta vuoden 2021 loppuun. Analyysi kohdennetaan Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan Pohjois-Eurooppaa koskeviin käsitteisiin, Venäjän laajempaan toimintalogiikkaan ja Venäjän ulkoministeriön Pohjoismaita koskevaan strategiseen viestintään.

Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikka Pohjois-Euroopassa heijastelee sen yleisiä ulko- ja turvallisuuspoliittisia tavoitteita. Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittisen ajattelun taustalla on käsitys maailmasta suurvaltojen välisenä nollasummapelin mukaisena kamppailuna.

Raportissa eritellään Venäjän viestinnästä kaksi päinvastaista mallia kahdenvälisille suhteille: 'hyvä naapuri' ja 'epäystävällinen maa'. Mallien tarkoituksena on kuvata Venäjän strategiset intressit pragmaattiseksi yhteistyöksi, vaikka kyseessä on ensisijaisesti Pohjoismaiden velvollisuus huomioida Venäjän edut toiminnassaan ja pidättäytyä puolustusyhteistyöstä läntisten toimijoiden kanssa. Samanaikaisesti Venäjä pyrkii häivyttämään omasta toiminnastaan johtuvan turvallisuushkan naapureilleen. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on vienyt pohjan "hyvän naapuruuden" mallin mukaisesti rakennetulta viestinnältä. Nykyisessä tilanteessa Venäjä määrittelee demokraattiset ja kansainvälistä oikeutta puolustavat Pohjoismaat epäystävällisiksi valtioiksi.

Klausuuli Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. (tietokayttoon.fi) Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Asiasanat tutkimus, tutkimustoiminta, Venäjä, Pohjois-Eurooppa, ulkopoliittikka, turvallisuuspolitiikka

ISBN PDF 978-952-383-072-1

ISSN PDF 2342-6799

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-072-1>

Nordeuropa i Rysslands utrikes- och säkerhetspolitik

Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2022:X**Utgivare** Statsrådets kansli**Författare** Jyri Lavikainen, Katri Pynnöniemi, Sinikukka Saari, Outi Helin, Sirke Mäkinen**Språk** finska**Sidantal**

79

Referat

Rapporten granskar förändringen i Rysslands utrikes- och säkerhetspolitik i Nordeuropa från 2010-talet till slutet av 2021. Analysen koncentrerar sig på Rysslands utrikes- och säkerhetspolitiska begrepp i fråga om Nordeuropa, Rysslands säkerhetspolitiska tänkande och ryska utrikesministeriets strategiska kommunikation vad avser de nordiska länderna.

Rysslands utrikes- och säkerhetspolitik i Nordeuropa speglar dess allmänna utrikes- och säkerhetspolitiska mål. Tankegången bakom Rysslands utrikes- och säkerhetspolitik är uppfattningen om en kamp av världen som ett nollsummespel mellan stormakterna.

I rapporten specificeras två motsatta modeller gällande ryska statens kommunikation för bilaterala relationer: "en god granne" och "ett ovänligt land". Meningen med modellerna är att kamouflera Rysslands strategiska intressen som ett pragmatiskt samarbete fast det huvudsakliga syftet egentligen är att de nordiska länderna beaktar Rysslands intressen i deras verksamhet och avstår från försvarssamarbete med västra aktörer. På samma gång försöker Ryssland dämpa säkerhetshoten som uppstår av dess agerande mot sina grannar. Rysslands anfallskrig mot Ukraina har tillintetgjort kommunikationsmodellen om "goda grannar". I det nuvarande läget definierar Ryssland de nordiska länderna som ovänliga länder för att de försvarar demokrati och internationell rätt.

Klausul

Den här publikation är en del i genomförandet av statsrådets utrednings- och forskningsplan. (tietokayttoon.fi) De som producerar informationen ansvarar för innehållet i publikationen. Textinnehållet återspeglar inte nödvändigtvis statsrådets ståndpunkt

Nyckelord

forskning, forskningsverksamhet, Ryssland, Norden, utrikespolitik, säkerhetspolitik

ISBN PDF 978-952-383-072-1**ISSN PDF**

2342-6799

URN-adress<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-072-1>

Northern Europe in Russia's foreign and security policy

Publications of the Government's analysis, assessment and research activities 2022:x

Publisher Prime Minister's Office

Author(s) Jyri Lavikainen, Katri Pynnöniemi, Sinikukka Saari, Outi Helin, Sirke Mäkinen
Language Finnish **Pages** 79

Abstract

This report analyses changes in Russia's foreign and security policy in Northern Europe from the 2010s to 2021. The analysis focuses on concepts associated with Russia's foreign and security policy in Northern Europe, the wider operational logic of Russia, and the strategic communication of Russia's foreign ministry toward Nordic countries.

Russia's foreign and security policy in Northern Europe reflects its general foreign and security policy goals. Russia's foreign and security policy thinking is based on the idea of an on-going global zero-sum struggle between great powers.

The report describes two diametrically opposed models for bilateral relations that Russia's strategic communication constructs: 'good neighbour' and 'unfriendly state'. The purpose of the models is to depict Russia's strategic interests as pragmatic cooperation, although Russia primarily expects Nordic countries to take Russia's interests into account and refrain from defense cooperation with Western actors. At the same time, Russia attempts to hide the security threat resulting from its own actions to its neighbours. Russia's 2022 invasion to Ukraine has eroded its ability to use the model of 'good neighbourhood' in its strategic communication. In the current situation, Russia defines democratic Nordic states that defend international law as unfriendly states.

Provision This publication is part of the implementation of the Government Plan for Analysis, Assessment and Research. (tietokayttoon.fi) The content is the responsibility of the producers of the information and does not necessarily represent the view of the Government.

Keywords research, research activities, Russia, Northern Europe, foreign policy, security policy

---

ISBN PDF 978-952-383-072-1

ISSN PDF 2342-6799

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-072-1>

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Pohjois-Euroopan asema venäläisessä ulkopoliitiikan tutkimuksessa	11
	2.1 Naapuruusajattelun keskeiset käsitteet	11
	2.2 Pohjois-Euroopan tutkimuksen koulukuntia Venäjällä.....	18
3	Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittisen ajattelun keskeiset piirteet	20
	3.1 Johdanto	20
	3.2 Geopoliittinen ajattelu ulkopoliitiikan taustalla	21
	3.3 Kansainvälisen järjestelmän ytimessä on suurvaltojen voimatasapaino	23
	3.4 Valtioiden välisen valtakamppailun paluu	24
4	Venäjän Pohjois-Eurooppaa koskeva ulkopoliitiikan retoriikka	28
	4.1 Venäjän perusviestit.....	30
	4.1.1 Ruotsi – ongelmatapaus ja russofobinen varustautuja	30
	4.1.2 Norja – hyvästä naapurista Naton sillanpääasemaksi.....	33
	4.1.3 Tanska – hädin tuskin Pohjois-Eurooppaa	37
	4.1.4 Suomi – esimerkki hyvä naapuruus -retoriikan välineellistämisestä	39
	4.2 Strateginen viestintä kahdenvälisen suhteiden kehystämisenä	42
	4.2.1 Hyvän naapuruuden suhteet kahdenvälisen yhteistyön ihanteena	42
	4.2.2 Venäjän geopoliittinen visio Pohjois-Euroopasta: pragmaattinen, ei-poliittinen yhteistyö	51
5	Johtopäätöksiä	65
	Liitteet	68
	Liite 1: Maakohtaisen aineiston jaottelu.....	68
	Liite 2: Venäjän ulkoministeriön asiakirjalähteet.....	70
	Lähteet ja kirjallisuus	76

1 Johdanto

Venäjän ja Pohjoismaiden välinen dynamiikka on aina heijastellut laajempia Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteita. Kylmän sodan jälkeen keskinäisiä suhteita rakennettiin monenkeskisten alueellisten instituutioiden kautta. 1990-luvulla perustettiin monia monenvälisiä yhteistyöinstituutioita: Itämeren valtioiden neuvosto (CBSS) perustettiin vuonna 1992, Barentsin euroarktinen neuvosto vuonna 1993 ja Arktinen neuvosto 1996. EU:ssa Pohjoisen ulottuvuuden aloite käynnistettiin vuonna 1999. Kovan turvallisuuden aiheet rajattiin yhteistyöagendan ulkopuolelle, mutta yhteistyötä tehdään yhä aktiivisesti pehmeämmän turvallisuuden aiheissa; esimerkiksi etsintä- ja pelastus, ympäristö- ja terveysaihepiirissä. Vielä 1990-luvulla yhteiset intressit ja arvot nähtiin Pohjoismaiden ja Venäjän jatkuvasti laajenevan yhteistyön perustana.

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä Venäjästä tuli poliittisesti varautuneempi arvoihin ja länsi-integraatioon liittyvissä kysymyksissä. Venäjä osallistui edelleen erilaisiin alueellisiin ja Euroopan laajuisiin poliittisen yhteistyön foorumeihin, mutta toiminnan painopisteen ja sen dynamiikan sanelivat mittavat energia- ja muut infrastruktuurihankkeet. Myös painopiste Pohjoismaiden ja Venäjän välillä siirtyi poliittisesta taloudelliseen yhteistyöhön. Sekä Pohjoismaissa että Venäjällä taloudellisen yhteistyön nähtiin usein tuovan voittoja Venäjälle ja Pohjoismaille. Pohjois-Eurooppa nähtiin ikään kuin "porttina" Venäjälle ja Venäjältä – satamat, kaasuputket ja arktinen öljyn etsintä olivat niitä aiheita, joissa Venäjän ja Pohjoismaiden välinen yhteistyö sujui, vaikka Venäjän ja alueen maiden poliittiset päämäärät olisivatkin toisinaan olleet ristiriidassa.¹

Vladimir Putinin palattua presidentiksi vuonna 2012 ulkopoliittinen painopiste siirtyi jälleen; talous nähtiin Venäjällä yhä enemmän osana laajempaa geopolittista agendaa. Poliittinen retoriikka ei enää korostanut yhteisiä talousetuja ja -yhteistyötä ulkovaltojen kanssa. Venäjän taloudellinen ja poliittinen "suvereniteetti" ja kilpailu lännen kanssa nousivat selkeämmin politiikan johtotähdiksi.

---

1 Pynnöniemi, Katri (2013), "Russia and the Nordic region: challenges and prospect for cooperation between the EU and Russia", Foundation pour la reserche stratégique, <https://www.frstrategie.org/en/publications/notes/russia-and-nordic-region-challenges-and-prospects-cooperation-between-eu-and-russia-2013>.

Tässä tutkimusraportissa tarkastellaan Venäjän suhdetta neljään Pohjois-Euroopan maahan: Suomeen, Norjaan, Ruotsiin sekä Tanskaan. Pohjoismaista Islanti on jätetty tämän tutkimuksen ulkopuolelle Venäjästä kaukaisemman maantieteellisen sijaintinsa vuoksi. Vaikka Pohjoismaat muodostavat selkeän maantieteellisen ja kulttuurisen alueensa, maat ovat tehneet erilaisia poliittisia ratkaisuja turvallisuuden ja poliittisen integraation suhteen. Norja on Naton perustajajäsen, mutta ei kuulu EU:hun. Tanska sen sijaan on sekä EU:n (1973) että Naton jäsen (1949), mutta on jättäytynyt tähän asti EU:n yhteisen turvallisuuspolitiikan ulkopuolelle. Suomi ja Ruotsi ovat molemmat EU:n jäseniä (1995), mutta sotilaallisesti liittoutumattomia maita. Pohjoismaista vain Suomi on euromaa.

Vaikka Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittinen asema on samanlainen, niiden suhteet Venäjään ovat olleet melko erilaiset: Suomi on tyypillisesti pyrkinyt ennakoimaan Venäjän reaktioita, kun taas Ruotsi on tunnettu periaatteellisesta ja äänekkäästä Venäjä-kriitistä. Nato-jäsen Norja on puolestaan ylläpitänyt ”pelote- ja rauhoittamispoliitikkaa” (*deterrence and reassurance*), joka on käytännössä tarkoittanut toisaalta toimia, jotka ylläpitävät ja lisäävät liittoutuneiden yhteistä puolustuskykyä, ja toisaalta luottamusta lisääviä toimia Venäjää kohtaan. Tanskan yhteydet Venäjään ovat muita Pohjois-Euroopan maita vähäisempiä, mutta sillä on merkittäviä intressejä arktisella alueella autonomisen alueensa Grönlannin kautta, ja nämä intressit vaativat koordinaatiota mm. Venäjän kanssa. Kylmän sodan aikana Tanska noudatti Norjan tapaan pelote- ja rauhoittamispoliitikkaa, mutta viime vuosina Tanska on alkanut painottaa enemmän Naton merkitystä Euroopan turvallisuudessa.

Vuonna 2020 alkaneen tutkimusprosessin loppuvaiheessa maailmanpoliittinen tilanne muuttui nopeasti. Vuoden 2021 lopulla Venäjä kokosi joukkojaan ja sotakalustoaan Ukrainan rajalle ja esitti vaatimuksia Naton jäsenvaltioille ja Yhdysvalloille Naton laajenemisen lopettamisesta, Venäjälle osoitetuista ”turvatakuista” sekä rajoituksista Naton sotilaallisen voiman sijoitteluun. Keskusteluyrityksistä ja neuvotteluiden käynnistämisestä huolimatta Venäjä aloitti laajamittaisen sotilaallisen hyökkäyksen Ukrainaa vastaan helmikuussa 2022 (24.2.2022). Venäjän laitton hyökkäyssota tulee vaikuttamaan pitkäkestoisesti koko Euroopan turvallisuuteen.

Länsimaat ovat kohdistaneet Venäjään ennennäkemättömän laajoja talouspakotteita. Kaikki Pohjois-Euroopan alueelliset yhteistyöjärjestöt ovat keskeyttäneet toimintansa Venäjän kanssa. Venäjä on puolestaan määritellyt kaikki sanktioita asettaneet maat ”epäystävällisiksi valtioiksi”, mukaan lukien kaikki Pohjois-Euroopan maat.² Euroopan

2 Venäjän hallitus (2022), ”Peretšen’ inostrannyh gosudarstv i territorii, soveršajutštih v otnošenii Rossiskoj Federatsii, rossiiskih juriditšeskih lits i fisitšeskih lits nedružestvennyje deistvija”, 5.3.2022, <http://government.ru/news/44745/>.

turvallisuusympäristön muuttuminen vaikuttaa väistämättä kaikkien Pohjois-Euroopan maiden Venäjä-suhteisiin ja johtaa maiden turvallisuuspolitiikan perustavanlaatuisen uudelleenarviointiin. Myös Suomessa käynnistettiin ripeästi uuden, Suomen turvallisuuspoliittisen aseman muutokseen keskittyvän, selonteon valmistelu.

Tässä tutkimusraportissa analysoidaan ennen kaikkea nykyiseen turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen johtaneita kehityskulkuja sekä Venäjän pitkäkestoisia tavoitteita ja ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintalogiikkaa Pohjois-Euroopan alueella. Pääosa loppuraporttiin sisällytetystä tutkimustyöstä on toteutettu ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Raportti omalta osaltaan valottaa sitä kehitystä Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ajattelussa, joka johti vuoden 2022 murroskohtaan.

Tutkimuksessa analysoidaan Venäjän ja alueen maiden välisiä suhteita seuraavien pääkysymysten kautta:

1. Millaisena Venäjä näkee Pohjois-Euroopan alueen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta?
2. Miten Venäjän arvio tämän alueen merkityksestä on sille itselleen muuttunut?

Pääkysymysten tueksi raportissa vastataan seuraaviin alakysymyksiin:

1. Miten Venäjän strategisen ajattelun erityispiirteet määrittävät sen arvioita Pohjois-Euroopan merkityksestä?
2. Miten yksittäiset Pohjois-Euroopan maat, suhteet niiden kanssa (toivottu tila ja uhkat), esitetään strategisessa viestinnässä? Miten Venäjä perustelee strategisessa viestinnässään Pohjois-Eurooppaan liittyviä uhkia?

Tutkimustyö rajataan vuosien 2012–2021 aikana julkaistuun materiaaliin. Aikarajauksen perusteluna on presidentti Vladimir Putinin kolmannen presidenttikauden alku vuonna 2012, jonka jälkeen Venäjällä käynnistyi kiihtyvä kehityskulku kohti vastakkainasettelua länsimaiden kanssa. Rajauksen avulla voidaan myös havaita ja ottaa huomioon vuonna 2014 käynnistyneen Ukrainan sodan vaikutus Venäjän ja Pohjois-Euroopan maiden suhteisiin. Raportissa viitataan myös ajoittain vuoden 2022 alkupuoliskona julkaistuun materiaaliin, mutta tätä aineistoa ei ole käyty läpi systemaattisesti.

Tutkimusraportti koostuu kolmesta erillisestä osasta, joista jokainen on rakennettu itsenäiseksi kokonaisuudeksi. Kuten edelläkin on todettu, tutkimustyössä keskitytään analysoimaan Pohjois-Euroopan aluetta ja Venäjän suhdetta Pohjois-Euroopan maihin Venäjän näkökulmasta. Tästä syystä raportin jokainen osa perustuu ennen kaikkea Venäjällä julkaistuun tai venäläiseen aineistoon.

Ensimmäisessä osassa (luku 2) käsitellään Pohjois-Euroopan asemaa venäläisessä ulkopolitiikan tutkimuksessa, erityisesti naapuruuteen liitettyjä käsitteitä. Analyysissä käytetään pääaineistona tietokantaa Venäjällä julkaistuista tieteellisistä julkaisuista, josta on haettu erikseen Pohjois-Eurooppaa ja alueen maita koskevat tutkimusartikkelit. Analyysin seurauksena voidaan muodostaa käsitys Venäjän tiedeyhteisöä kiinnostavista kysymyksistä Pohjois-Euroopan alueella, ja miten alue itsessään ymmärretään venäläisessä tiedeyhteisössä.

Toisessa osassa (luku 3) analysoidaan Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan ajattelun lähtökohtia. Tämä osa perustuu ennen kaikkea Venäjällä julkaistujen strategisten ohjausasiakirjojen ja niissä tapahtuneiden muutosten analyysiin. Osiossa keskitytään Pohjois-Euroopan sijaan Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan yleisiin tavoitteisiin, jotta voidaan muodostaa viitekehys, jota vasten Venäjän ja Pohjois-Euroopan maiden suhteiden erityispiirteitä arvioidaan. Osa vastaa siten alakysymykseen 2.

Kolmannessa osassa (luku 4) esitellään alkuperäisaineistoon perustuva analyysi Venäjän ulkoministeriön Pohjois-Eurooppaan suuntaamasta strategisesta viestinnästä, jossa eritellään Venäjän pääviestit koskien kahdenvälisiä suhteita alueen maiden kanssa sekä alueen geopoliittista merkitystä laajemmin. Tutkimusasetelma on rakennettu vastaamaan alakysymykseen 2 siten, että aineistosta etsitään systemaattisesti Venäjän edustajien kuvauksia sekä positiivisista että negatiivista tapahtumista, Venäjän tarjoamista vaihtoehdoista, ja kaikille näille tapahtumille annetuista merkityksistä. Tätä analyysia suhteutetaan Venäjän käytännön ulkopolitiikkaan alueen maiden kanssa. Osiossa ei siten keskitytä erityisesti tapahtumien kuvaukseen vaan ennen kaikkea Venäjän esittämiin tavoitteisiin ja uhkakuviin Pohjois-Euroopan alueella.

2 Pohjois-Euroopan asema venäläisessä ulkopolitiikan tutkimuksessa

Tässä luvussa tarkastelemme keskeisiä naapuruuteen liittyviä käsitteitä, joita käytetään Pohjois-Eurooppaa koskevassa tutkimuskirjallisuudessa³ sekä virallisissa ulko- ja turvallisuuspolitiikan strategioissa. Lopuksi käsittelemme myös reaalioliittisten suuntausten vaikutusvaltaa venäläisessä tutkimuskentässä, ja turvallisuuskysymysten korostumisessa venäläisessä Pohjois-Euroopan tutkimuksessa vuoden 2014 jälkeen.

2.1 Naapuruusajattelun keskeiset käsitteet

Pohjimmillaan naapuruudessa kyse on naapurivaltioiden välisestä suhteesta, sen kehittämistä tukevista politiikkaohjelmista ja muista yhteistyömuodoista sekä kahdenvälisten ja monenkeskisten suhteiden konfliktipotentialista. Kansainvälisissä suhteissa naapuruus käsitteenä esiintyy esimerkiksi poliittisen tason ohjelmissa: esimerkiksi Euroopan unionin naapuruuspolitiikka on selkeästi nostanut naapuruuden käsitteen kansainvälisten suhteiden kentälle, ja sitä on tutkittu laajasti eri näkökulmista.⁴ EU linjaa naapuruuspolitiikan tavoitteeksi vakauden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisen ja tukemisen unionin naapurustossa sekä mm. demokratian ja ihmisoikeuksien vaalimisen kumppanuudessa.⁵

3 Tämä osuus tutkimusanalyysistä perustuu Outi Helinin vuonna 2021 julkaistuun Maanpuolustuskorkeakoulun. Helin, Outi (2021), "Pohjois-Eurooppa Venäjän naapurina. Teemoja kansainvälisestä ja venäläisestä tutkimuskirjallisuudesta", Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 21, <https://www.doria.fi/handle/10024/181267>.

4 Bechev, Dimitar & Kalypso Nicolaidis (2010), "From Policy to Polity: Can the EU's Special Relations with its 'Neighbourhood' be Decentred?", *Journal of Common Market Studies*, 48(3): 475–500; Haukkala, Hiski (2008), "The European Union as Regional Normative Hegemon: The Case of European Neighbourhood Policy", *Europe–Asia Studies*, 60(9): 1601–1622; Gänzle, Stefan (2009), "EU Governance and the European Neighbourhood Policy: A Framework for Analysis", *Europe–Asia Studies*, 61(10): 1715–1734; Demmelhuber, Thomas; Marchetti Andreas & Tobias Schumacher (2018), *The Routledge Handbook on the European Neighbourhood policy*, Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.

5 Euroopan ulkosuhdehallinto (2021), *European Neighbourhood Policy (ENP)*, 8.2.2021, https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/european-neighbourhood-policy/enp/330/european-neighbourhood-policy-enp_en.

Naapuruuden ja erityisesti *hyvän naapuruuden* käsitteillä on kuitenkin myös kansainvälis-oikeudellinen merkitys. YK:n peruskirjan esipuheessa viitataan rauhassa ja hyvänä naapurina elämiseen yhtenä välineenä YK:n päätavoitteiden saavuttamiseksi, joita ovat sodan välttäminen, ihmisoikeuksien toteutuminen, suurten ja pienten kansojen yhtäläisten oikeuksien toteutuminen, kansainvälisten sopimusten ja oikeuksien noudattaminen sekä sosiaalisen kehityksen edistäminen.⁶ Hyvän naapuruuden kansainvälisoikeudellisia periaatteita pyrkivät YK:n peruskirjan allekirjoittamisen jälkeen täsmentämään ja edistämään pääasiassa Afrikan ja Aasian maat, mukaan lukien Kiina ja Intia, kylmän sodan aikana. Näihin pyrkimykseen on kuulunut esimerkiksi antihegemonismi, jolla viitataan etupiiriin kiel-tämiseen, kolonialismin vastustamiseen tai muilla tavoin valtion itsemääräämisoikeuteen puuttumiseen tai voimankäyttöön sitä vastaan.⁷

Hyvän naapuruuden periaatteita ei ole kuitenkaan kodifioitu osaksi kansainvälistä lakia. Dmitry Kochenovin ja Elena Basheskan mukaan kansainvälinen laki kuitenkin tunnustaa valtioilla olevan hyvän naapuruuden periaatteesta johtuvia oikeuksia ja velvollisuuksia.⁸ Sucharitkul on arvioinut hyvän naapuruuden periaatteilla olevan suurta merkitystä ympäristökysymyksissä, esimerkiksi vesihuoltoon liittyen. Myös kaukaisia valtioita voidaan pitää naapureina, jos niitä yhdistää jokin tekijä, kuten esimerkiksi mannerjalusta.⁹

Venäjä on solminut puitesopimuksia naapurimaidensa kanssa, joissa viitataan hyvään naapuruuteen, esimerkiksi Kiinan ja Suomen kanssa.¹⁰ Suomi on ainoa Pohjoismaa, jolla on Venäjän kanssa sopimus maiden välisten suhteiden perustasta. Vuonna 1992 allekirjoitetun, ja YYA-sopimuksen korvanneen, sopimuksen mukaan osapuolet edistävät hyvän naapuruuden hengessä maiden välistä yhteistyötä ja sitoutuvat säilyttämään yhteisen rajansa hyvän naapuruuden ja yhteistyön rajana.¹¹

6 Yhdistyneiden Kansakuntien Peruskirja, FINLEX, https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001/19560001_2/.

7 Sucharitkul, Sompong (1996), "The principles of good-neighborliness in international law", Golden Gate University School of Law, Publications. 559, <https://digitalcommons.law.ggu.edu/pubs/559>.

8 Kochenov, Dimitry ja Basheska, Elena, "Introduction: Good Neighbourliness Inside and Outside the Union", s. 9. Teoksessa D. Kochenov and E. Basheska (eds) Good Neighbourly Relations in the European Legal Context (Brill Nijhoff, 2015,3-23), University of Groningen Faculty of Law Research Paper 2015/14.

9 Sucharitkul 1996, s. 9.

10 Kiinan ulkoministeriö, Treaty of Good-Neighborliness and Friendly Cooperation Between the People's Republic of China and the Russian Federation, 2001, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t15771.shtml.

11 FINLEX (1992), Asetus Venäjän federaation kanssa suhteiden perusteista tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta, <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1992/19920063>.

Huolimatta naapuruuden käsitteen kansainvälisoikeudellisesta taustasta, Venäjäkin tulkitsee käsitettä omalla tavallaan. Venäjäksi on useita eri ilmaisuja, joita käytetään naapuruuden piiriin kuuluvista maista. Seuraavassa käymme läpi tutkimusaiheen kannalta keskeisiä käsitteitä, joita ovat: lähiulkomaat, rajavaltio, pienvaltio ja suurvalta. Käsiteanalyysissä hyödynnetään sekä Venäjällä julkaistua tutkimuskirjallisuutta että virallisia, Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa linjaavia strategioita. Tämän jälkeen tarkastelemme aikaisemman tutkimuskirjallisuuden kautta erilaisia tapoja jäsentää Pohjois-Euroopan maita yhdeksi poliittiseksi kokonaisuudeksi.

Edellä mainituista käsitteistä lähiulkomaat (*blizneje zarubežje*) on selkeästi käytetyin ja sitä kautta tunnetuin termi. Tutkimuskirjallisuudessa ja Venäjän ulkopoliittikan retoriikassa termillä viitataan entisen Neuvostoliiton alueen maihin.¹² Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa lähiulkomaat -termiä selitetään seuraavien ilmaisujen kautta: post-Soviet space, former Soviet space, former Soviet countries.¹³ Tarkemmin ilmaistuna se voi tarkoittaa myös nykyisiä IVY-maita.¹⁴ Lähiulkomaat ei ole pelkästään kyseistä maantieteellistä aluetta kuvaava termi, vaan käsite, joka sisältää myös poliittisia taustaolettamuksia. Izotovin mukaan Venäjä pyrkii säilyttämään vaikutusvaltansa ja menneisyyden perinnön merkityksen lähiulkomaissa ja näkee itsensä alueen vetovoimakokeskuksena, jolla hän tarkoittaa normatiivisen, taloudellisen ja poliittisen vallan keskusta. Skriba puolestaan arvioi Venäjän olevan ”ilmisellä alueellinen johtaja” Euraasian integraation kontekstissa.¹⁵

Baltian maita ei enää Venäjän virallisissa rakenteissa ja ulkopoliittikan valtavirrassa pidetä lähiulkomaina, vaikka ne ovat entisiä neuvostotasavaltoja. Osa kirjallisuudesta kuitenkin sisällyttää Baltian maat lähiulkomaiden käsitteeseen.¹⁶ Toisaalta Baltian maat kuuluvat

12 Esim. Chankseliani, Maia (2021), “The politics of exporting higher education: Russian university branch campuses in the “Near Abroad.”” *Post-Soviet Affairs* 37(1): 26–44; Nalbandov, Robert (2016), *Not by Bread Alone: Russian Foreign Policy under Putin*, Potomac Books.

13 Esim. Izotov, Alexander (2019), “Studying EU–Russia policies in the shared neighbourhood in Russia and in the West”, *Journal of Contemporary European Studies*, 27(2): 208–223, s. 210; Chankseliani 2021, s. 1; Rotaru, Vasile (2018), “Forced Attraction?: How Russia is Instrumentalizing Its Soft Power Sources in the “Near Abroad” Problems of Post-Communism, 65(1), 37–48, s. 37

14 Rywkin, Michael (2015), “Russia and the Near Abroad Under Putin”, *American Foreign Policy Interests*, 37(4), 229–237, s. 230.

15 Izotov 2019, s. 210; Skriba, Andrei C. (2014), “Balansirovanie malyh I srednyh gosudarstv”, *Meždunarodnye protsessy* 4(39): 88–100, s. 94.

16 Rywkin 2015, Lamoreaux, Jeremy W. & Michael Mabe (2019), “The Kremlin’s strategy vis-à-vis the Baltic States: a role for Orthodoxy”, *International Journal for the Study of the Christian Church*, 19(4), 286–301, s. 288; Volhonski, Mihail A. & Muhanov, Vadim M. (2019), “Kontseptsija ‘Russkogo mira’. Množestvennost smyslov v kontekste meždunarodnyh protsessov”, *Meždunarodnaja analitika* 4(30): 58–65.

Euroopan unioniin ja Venäjä on joitakin vuosia sitten tunnustanut EU:n institutionaalisen, taloudellisen ja poliittisen aseman Itämeren alueella.¹⁷ Esimerkiksi Venäjän ulkoministeriön osastojaossa Baltian maat on erotettu lähiulkomaista. Organisaatorakenteessa Venäjän ja Baltian maiden suhteista vastaava 2. Euroopan osasto vastaa myös Pohjoismaiden, Iso-Britannian ja Irlannin suhteista.¹⁸ Vaikka Baltian maiden sisällyttäminen lähiulkomaihin ei ole yksiselitteistä, on tärkeää ymmärtää Venäjän naapuruusajattelun kannalta keskeisen käsitteen alkuperä.

Toinen keskeinen termi, jolla viestitään Venäjän valta- asemasta suhteessa naapurimaihin, on rajavaltio (*sopredelnoje gosudarstvo*) -käsite. Rajavaltio on lähiulkomaita laajempi käsite, ja koskee Pohjois-Euroopan maista Suomea ja Norjaa. Tämän käsitteen sisältö määritellään Venäjän ulkopoliittikan konseptissa ja sotilasdoktriinissa, jossa sillä kuvataan Venäjän kanssa rajan jakavia valtiota. Ulkopoliittikan konseptissa käsitettä käytetään ilmaisemaan Venäjän itselleen varaama oikeus konfliktien ennaltaehkäisyyn rajavaltioiden alueella. Sotilasdoktriinissa puolestaan ”rajavaltiot” muodostavat yhden erillisen kategorian määriteltäessä Venäjään kohdistuvia sotilaallisia uhkia ja vaaroja. Vuoden 2014 sotilasdoktriinin mukaan ulkomaisten tai valtioliittojen sotilaallisten suorituskykyjen sijoittaminen Venäjän rajavaltioon muodostaa uhkan Venäjälle.¹⁹ Venäjä on soveltanut ulkopoliittikan retoriikassaan näitä sotilasdoktriinin määritelmiä ja siten perusteli asevoimiensa keskittämistä Ukrainan rajalle ennen helmikuussa 2022 aloittamaansa hyökkäystä.²⁰

Venäjän presidentti Vladimir Putin on käyttänyt rajavaltion käsitettä myös vastatessaan toimittajan kysymykseen Naton ja Venäjän sotilaallisen aktiivisuuden lisääntymisestä Itämerellä. Putinin mukaan Venäjän tulee reagoida asianmukaisella tavalla rajavaltiosta kohdistuvaan uhkaan puolustuspolitiikkaansa toteuttaen.²¹

Venäläinen Suomen ja Ruotsin turvallisuuspoliittista asemaa koskeva tutkimus edelleen nojautuu kylmän sodan aikaiseen tulkintakehykseen, jossa Suomea pidetään edelleen

17 Makarychev, Andrey & Alexander Sergunin (2017) ”Russia’s role in regional cooperation and the EU Strategy for the Baltic Sea Region (EUSBSR)”, *Journal of Baltic Studies*, 48(4), 465–479, s. 465.

18 Venäjän ulkoministeriö (2022), Tsentralnyi apparat, https://www.mid.ru/ru/about/structure/central_office/.

19 Venäjän presidentti (2016a), Kontseptsija vnešnej politiki Rossijskoi Federatsii, http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/ckNonkJE02Bw/content/id/2542248; Venäjän presidentti (2014), Voennaja doktrina Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/47334>.

20 Esim. Venäjän presidentti (2021a) ”Bolšaja press-konferentsija Vladimira Putina”, 23.12.2021, <http://kremlin.ru/events/president/news/67438>.

21 Venäjän presidentti (2015a), Sovmestnaja press-konferentsija s Prezidentom Finljandii Sauli Niinistö, 16.6.2015, <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/49714>.

”puolueettomana” maana, vaikka virallisen linjan mukaan Suomi on sotilasliittoon kuuluvan maa.²² Näkökulma ei itsessään ole yllättävä, sillä myös Putin on kutsunut Suomea vielä vuonna 2016 ”puolueettomaksi” maaksi.²³

Esimerkiksi vuonna 2018 julkaistussa artikkelissa Konstantin Voronov viittaa Suomeen ja Ruotsiin *pohjoisen puolueettomina maina (severnye neitraly)* mutta antaa käsitteelle kaksi toisistaan eroavaa merkityssisältöä. Voronovin mukaan Ruotsi edustaa *klassista puolueettomuutta (klassitšeski neitralitet)*, eli valtio on jättäytynyt sotilasliittojen ulkopuolelle ja huolehtii itse puolustuksestaan. Suomi sitä vastoin edustaa Voronovin mukaan *”kartutettua” puolueettomuutta (“nakoplennyi” neitralitet)*, joka viittaa diplomaattisten keinojen kautta saavutettuja laajempia oikeuksia ja itsenäisyyttä kansainvälisellä areenalla.²⁴ Voronovin tulkinta muistuttaa kylmän sodan ajalta tuttua tapaa puhua suomettumisesta, vaikka hän ei käsitteeseen suoraan viittaa. Tässä, samoin kuin monissa muissakin venäläispuheenvuoroissa, kysymys Ruotsin ja Suomen liittoutumattomuudesta on osa Natosta käytävää laajempaa keskustelua.²⁵

Vuoden 2021 lopulla Venäjä nosti panoksia ja vaati rajanaapureitaan pidättäytymästä Nato-jäsenyydestä sekä Nato-maiden sotilasinfrastruktuurin uudelleensijoittamista kauemmaksi Venäjältä.²⁶ Venäjän naapurimaille esittämien uhkavaatimusten yhtenä tavoitteena on painostaa länsimaat hyväksymään Venäjälle mieleinen ratkaisu Ukrainan konfliktiin. Toisaalta Venäjän toiminta on osoittanut miten hauraalla pohjalla puheet hyvästä naapuruudesta lepäävät.²⁷

22 Valtioneuvosto (2020), Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162513>, s. 24

23 Venäjän presidentti (2016), Zajavlenie dlja pressy i otvety na vorprosy žurnalistov, 1.7.2016, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/52312>.

24 Voronov, Konstantin V. (2018a), ”Severnyi neitralizm: istoritšeski final ili transformatsija?”, *Sovremennaja Jevropa* 1(80): 80–89.

25 Kilin Juri M. (2017), ”Neitralnyje gosudarstva na rasputje: problema vstuplenija v Nato Finljandii i Švetsii”, *Sovremennaja Jevropa* 2(74): 65–76; Kutšinskaja, Marina Je. (2012), ”Kuda idut byvšie ‘jevroneitraly’? (Na primere Švetsii i Finljandii)”, *Problemy natsionalnoi strategii* 6(15): 109–127; Gromyko, Aleksei A. & Natalija S. Plevako (2016), ”O vozmožnom vstuplenii Švetsii i Finljandii v NATO”, *Sovremennaja Jevropa* 2(68): 13–16; Hudolei, Konstantin K. & Dmitri A. Lanko (2019), ”Finskaja dilemma bezopasnosti, NATO i faktor vostočnoi Jevropy”, *Mirovaja ekonomika i meždunarodnye otnošenija* 63(3): 13–20.

26 Venäjän ulkoministeriö (2021a), Soglašenje o merah obespetšeniya besopasnosti Rosijskoi Federatsii i gosudarstv-tšlenov Organizatsii Severoatlantičeskogo dogovorova, https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790803/.

27 Pynnöniemi, Katri & Sinikukka Saari (2021), ”Venäjän ‘punaiset linjat’ Euroopassa: pohdintaa seurauksista”, <https://rusmilsec.blog/2021/12/21/venajan-punaiset-linjat-euroopassa-pohdintaa-seurauksista/>.

Yhtenä selityksenä tälle tilanteelle voidaan pitää venäläisen strategisen ajattelun läpi kulkevaa erottelua suurvaltojen (*velikaja deržava*) ja suvereniteetiltaan rajattujen pienvalttojen (*malaja strana*) välille. Suurvallalle on tärkeää omata etupiiri ja vaikutusmahdollisuus naapureidensa politiikkaan. Lisäksi pienten maiden ja suurvallan naapureiden tulee olla valmiita noudattamaan suurvallan tahtoa, kun se kokee itsensä uhatuksi.²⁸ Pienten valtioiden osalta mainitaan esimerkiksi se, että ne suhteuttavat oman politiikkaansa alueellisten johtajien politiikkaan. Esimerkkinä mainitaan Viron ja Latvian mukautuminen ja integroituminen Euroopan unioniin.²⁹ Juri Zverevin ja Nikolai Meževitšin mukaan eurooppalaiselle pienelle maalle on luonteenomaista sen tiivis taloudellinen ja poliittinen suhde naapuri- ja kauempana sijaitseviin maihin sekä yhteistyö talousliittojen puitteissa.³⁰ Myös Skriba kirjoittaa pienten valtioiden taloudellisesta yhteistyöstä ja alueellisten yhteistyöorganisaatioiden luomisesta, jotka osaltaan rajoittavat valtion suvereniteettia. Skriban mukaan integraatiosta aiheutuvat rajoitteet voivat vaikuttaa negatiivisesti maan sisäiseen kehitykseen esimerkiksi siirtymävaiheen maissa.³¹

Venäjän naapuruusajattelua määrittävät käsitteet ja niiden määritelmät on koottu seuraavaan taulukkoon (Taulukko 1). Lähtökohtaisesti voidaan ajatella, että Venäjän ulkopoliittikan ajattelussa Pohjois-Euroopan maista jokainen on pieni maa ja Venäjän naapuri, minkä lisäksi Suomi ja Norja ovat rajavaltioita.

Taulukko 1. Naapuruuden käsitteitä venäläisessä ajattelussa

Käsite	Piirteitä
Lähiulkomaat (bližneje zarubežje)	Entisen Neuvostoliiton alueen maat, yleensä Baltian maita lukuun ottamatta. Venäjä pyrkii säilyttämään vaikutusvaltansa alueella.
Rajavaltio (sopredelnoje gosudarstvo)	Valtiot, jotka jakavat rajan Venäjän kanssa. Venäjä pyrkii minimoimaan kokemansa uhat rajavaltioiden alueelta.
Hyvä naapuruus (dobrososedstvo)	Hyvän naapurussuhteen ylläpito pienen valtion vastuulla, ml. konfliktien ja jännitteiden ehkäisy.
Suurvalta (velikaja deržava)	Ylläpitää voimatasapainoa ja hallitsee etupiiriään.
Pieni maa (malaja strana)	Pienet maat mukautuvat suurvallan politiikkaan. Pienen maan neuvoteltava suverenisuutensa rajat suurvallan kanssa.

Lähde Helin 2021.

28 Smith, Hanna (2016), "Statecraft and Post-Imperial Attractiveness: Eurasian Integration and Russia as a Great Power", *Problems of Post-Communism*, 63(3), 171–182, s. 175.

29 Skriba 2014, s. 88; 93.

30 Zverev, Juri M. & Nikolai M. Meževitš (2019), "Podhody k tipologii malyh jevropeskikh stran na primere Estonii, Latvii i Litvy", *Polis. Polititšeskie Issledovanija* (5): 181–191, s. 182–183.

31 Skriba 2014, s. 91.

Edellä on käsitelty Venäjän ulkopoliitiikan retorikan keskeisiä käsitteitä, joiden käytöllä viestitään Venäjän oletetusta valta-asemasta suhteessa sen naapurimaihin. Näiden käsitteiden lisäksi käytetään toki myös neutraalimpia ilmaisuja, kuten Pohjoismaat (*severnnye strany*). Venäjän ja Euroopan maiden yhteistyön tiivistyessä 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa syntyi tilaus käsitteille, joilla ilmaistiin optimismia alueellisen yhteistyön kautta syntyvään ja rajat ylittävään poliittiseen yhteenkuuluvuuteen. Venäläisessä tutkimuskirjallisuudessa termi Uusi pohjoinen (*Novyi sever*) on alkuaan Islannin entisen presidentin Olafur Grimssonin aloite.³² Venäläinen tutkija Natalja Markušina määrittelee alueeseen kuuluviksi Pohjoismaiden lisäksi Baltian maat ja Venäjän federaation luoteisen federaatiopiirin. Markušinan tutkimuksessa ”uusi pohjoinen” toimii kehyksenä Venäjän pyrkimykselle parantaa asemaansa Pohjoisen-Euroopan alueella.³³ Sama idea nousee esiin myös venäläisessä, harvalukuisessa Pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa käsittelevässä tutkimuksessa.³⁴

Venäjän suhde Pohjois-Euroopan alueeseen nivoutuu ennen kaikkea Venäjän ja Euroopan unionin välisten suhteiden kautta. Tutkimuskirjallisuudessa päähuomio on Euroopan unionin naapuruspolitiikan merkityksen arvioinnissa suhteessa Venäjän tavoitteisiin ko. alueille.³⁵ EU:n ja Venäjän suhdetta kuvastaa niiden kilpailuasetelma Euroopan alueella. Eriyisesti Itämeren alueella Venäjä pitää itseään johtoasemassa olevan EU:n vastatoimijana (counter-hegemonic actor).³⁶

EU:n alueellisen aseman vastustaminen on lisääntynyt 2000-luvun aikana ja näkynyt Venäjän toiminnassa esimerkiksi EU:n johtamiin yhteistyöprojekteihin suhtautumisessa, esimerkiksi EU:n Itämeren alueen strategian (EU strategy for the Baltic Sea Region – EUSBSR) yhteydessä. Venäjä on vaatinut, ettei sitä pidetä vain yhtenä Itämeren alueen maista, vaan

32 Derjabin, Juri S. (2000), ”’Severnoje izmerenje’ i interesy Rossii”, *Doklady Instituta Jevropy* № 68; Ulin, Denis S. & Andrei A. Naryškin (2017), ”Gosudarstvennye mery podderžki eksporta kak instrument sotsialnogo gosudarstva na primere stran severnoi Evropy”, *Meždunarodnye protsessy* 2(49): 178–184.

33 Markušina, Natalja (2011), ”Rossija i kontseptsii Severnoi Evropy”, *Nautšnoanalitišeski žurnal obozrevatel – Observer* 7(258): 66–73, s. 71–72; s. 66; Markušina, Natalja (2015), ”Perspektivy transformatsii kontseptsii ‘Novyi sever’ na sovremennom etape”, *Azimut nautšyh issledovani: ekonomika i upravlenye* 4(13): 100–102.

34 Putilina, Natalja A. (2011), ”ES: raion baltijskogo morja v regionalnoi integratsii na Severe Jevropy”, *Sovremennaja Jevropa* 1(45): 70–81.

35 Ademmer, Esther; Delcour, Laure & Kataryna Wolczuk (2016), ”Beyond geopolitics: exploring the impact of the EU and Russia in the ‘contested neighborhood.’”, *Eurasian Geography and Economics*, 57(1), 1–18; Delcour, Laure (2018), ”Dealing with the elephant in the room: the EU, its ‘Eastern neighbourhood’ and Russia”, *Contemporary Politics: Major Powers in Shared Neighbourhoods*, 24(1), 14–29; Izotov 2019.

36 Makarychev & Sergunin 2017, s. 466–67.

että sen suurvalta-asema pitää tunnustaa. Alueen asioiden hoidossa Venäjä ei ole halunnut neuvotella EU:n kanssa, vaan se on suosinut bilateraalisia ja alueellisia monenkeskisiä yhteistyöaloja.³⁷ Toisaalta Venäjä on hyötynyt erilaisista EU:n ja Venäjän rajat ylittävistä yhteistyöprojekteista, jotka ovat keskittyneet käytännön ongelmanratkaisuun rajaseuduilla. Rajat ylittävien yhteistyöprojektien merkitys on ollut tärkeää erityisesti aluehallintotasolla.³⁸ Yhtäältä Venäjä on toiminut yhteistyössä EU:n kanssa, esimerkiksi koulutuksen ja tutkimuksen alalla, toisaalta vastustanut sen roolia alueella suosimalla kahden- ja monenkeskistä yhteistyötä jäsenmaiden kanssa.³⁹ Tämän yhteistyön mahdollisuudet ovat kuitenkin karsineet Venäjän helmikuussa 2022 aloittaman hyökkäyksen myötä.

2.2 Pohjois-Euroopan tutkimuksen koulukuntia Venäjällä

Tätä raporttia varten kerätyn tutkimuskirjallisuuden perusteella voidaan todeta, että Pohjois-Eurooppaa kokonaisuutena tai siihen kuuluvia yksittäisiä maita koskevaa ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta relevanttia tutkimusta tehdään Venäjällä verrattain vähän, joskin vuoden 2014 jälkeen sen määrä on suhteellisesti kasvanut.⁴⁰

Tähänkin tutkimushankkeeseen osallistuneen Aleksandr Serguninin mukaan liberaalit asiantuntijat pitkälti määrittivät 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa näkökulmat Pohjois-Euroopan alueellisiin kysymyksiin. Näin tutkimuksessa painottui Pohjois-Euroopan merkitys Venäjän ja lännen välisenä yhteistyön areenana. Alueellisen politiikan prioriteeteissa liberaalit painottavat erilaisia raja- ja raja-alueyhteistyön ohjelmien, sekä kaupan, liikenteen, ympäristön, terveydenhuollon ja ihmisten välisten yhteyksien tapaisten kysymysten merkitystä. Turvallisuuspoliittinen kehys ei vielä ollut tämän alueen tutkimuksessa hallitsevassa asemassa. Ukrainan sodan myötä nämä äänenpainot ovat menettäneet asteittain

37 Makarychev & Sergunin 2017, s. 466.

38 Bobylev, Nikolai; Sebastien Gadal; Viktor Kireyev & Alexander Sergunin (2020), "EU–Russia cross-border co-operation in the twenty first century: Turning marginality into competitive advantage", *Regional science policy & practice* 12(5): 841–859, s. 863.

39 Ks. Deriglazova, Larisa & Mäkinen, Sirke (2019), "Still looking for a partnership? EU-Russia cooperation in the field of higher education", *Journal of Contemporary European Studies*, Vol 27(2), 184–195.

40 Voronov, Konstantin V. (2016), "Severnnye strany v transatlantitšeskom partnjorstve: proverka na protšnost", *Mirovaja ekonomija i meždunarodnye otnošenija* 60(3): 27–35; Voronov, Konstantin V. (2010), "Strany severnoi Jevropy: sbliženije geopolititšeskih lini", *Mirovaja ekonomija i meždunarodnye otnošenija* 5: 62–71.

aikaisemman asemansa ja keskustelussa sekä tutkimuksessa painottuvat entistä selvemmin kovan turvallisuuden kysymykset sekä reaali- ja geopolitiikan näkökulmat.⁴¹

Ukrainan sodan alkamisen 2014 jälkeen muut politiikkasektorit, kuten esimerkiksi ympäristökysymykset, kalastus, alkuperäiskansojen oikeudet ja merireittien hallinta, liitetään usein keskustelussa osaksi Venäjän ja lännen välistä geopolitiittista valtakamppailua. Tutkijoiden puheenvuoroissa Yhdysvaltojen ja Naton toiminta Pohjois-Euroopassa tulkitaan uhaksi Venäjän kansalliselle turvallisuudelle.⁴² Myös arktinen alue lasketaan mukaan näihin uhkaskenaarioihin, joissa ennakoitaan Naton ja Yhdysvaltojen sotilaallisen toiminnan laajentuvan Venäjän arktisella. Reaalipoliittinen tulkintakehys painottaa alueellisten turvallisuusriskien hallintaa kansallisten etujen saavuttamiseksi, vaikka alueellinen yhteistyö sinällään nähdään positiivisena.⁴³

Laajemmin venäläisessä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa tutkimuksessa reaalipoliitikalla ja poliittisella realismilla on perinteisesti ollut vankka asema. Vuonna 2014 julkaistun tutkimuksen mukaan yli puolet vastaajista nimesi tärkeimmiksi ulkomaisiksi vaikutteiksi reaalipoliitiikan piiriin kuuluvia ajattelijoita. Kotimaisista eli venäläisistä vaikutteista nimettiin lähinnä historiallisia ajattelijoita, jotka jollakin tavalla korostivat Venäjän omalaatuisuutta tai erityisyyttä omana sivilisaationaan.⁴⁴

---

41 Sergunin, Alexander & Jyri Lavikainen (2021), "Venäjä tarkastelee Pohjois-Eurooppaa entistä enemmän turvallisuuden näkökulmasta", <https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/talous-yhteiskunta/venaja-tarkastelee-pohjois-eurooppaa-entista-enemman-turvallisuuden-nakokulmasta>; Ks myös Godzimirski, Jakub & Alexander Sergunin (2020), "Russian Expert and Official Geopolitical Narratives on the Arctic: Decoding Topical and Paradigmatic DNA", *Arctic Review on Law and Politics* Vol. 11, 2020, pp. 22–46;

42 Voronov 2016, s. 27; Sergunin & Lavikainen 2021.

43 Karaganov, Sergei; Boklan D; Kashin V; Likhacheva A; Makarov I. A; Stepanov, I. A; Suslov, D (2021), *Arktitšheskaja politika Rossii. Meždunarodnye aspekty*, Izdatelskij dom višey školi ekonomiki, Moskva.

44 Tsygankov Andrei & Pavel Tsygankov 2014, 97–98.

3 Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittisen ajattelun keskeiset piirteet

3.1 Johdanto

Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan suuntaviivat määritellään noin viiden vuoden välein julkaistavissa strategia-asiakirjoissa. Näistä keskeisin on Kansallisen turvallisuuden strategia, joita on hyväksytty kaikkiaan viisi eri versiota, vuosina 1997, 2000, 2009, 2015 ja 2021.⁴⁵ Strategian valmistelusta vastaa presidentinhallintoon kuuluva Venäjän turvallisuusneuvosto. Venäjän perustuslain mukaisesti maan ulko- ja sotilaspolitiikan linjan määrittää presidentti. Presidentin vuosittainen puhe Venäjän duuman ylähuoneelle eli liittoneuvostolle on sekin määritelty strategiseksi ohjausasiakirjaksi. Muita keskeisiä dokumentteja ovat Venäjän sotilasdoktriini ja ulkopoliitiikan konsepti, jotka määrittelevät Venäjän keskeiset tavoitteet ulko- ja sotilaspolitiikan alueilla ja joukon keinoja niiden saavuttamiseksi.⁴⁶

Vertailemalla näitä eri ohjausasiakirjoja keskenään sekä niiden eri versioita voidaan havaita selkeitä muutoksia Venäjän linjassa, mutta myös vuodesta toiseen toistuvia piirteitä. Ohjausasiakirjojen analyysi tuottaa tietoa Venäjän strategisen ajattelun piirteistä ja strategista toimintaympäristöstä koskevista oletuksista (esimerkiksi uhka-ajattelun perusteet). Lisäksi strategiset ohjausasiakirjat ovat osa Venäjän harjoittamaa strategista viestintää.⁴⁷ Toisin sanoen, strategioiden tehtävänä on osaltaan tukea Venäjän ulko- ja sotilaspolitiikan tavoitteiden saavuttamista esimerkiksi kehystämällä Ukrainan sota lännen syyksi.⁴⁸

45 Venäjän presidentti (1997), Kontseptsija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/11782>; Venäjän presidentti (2000), Kontseptsija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/14927>; Venäjän presidentti (2009), Strategija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii, do 2020 goda, <http://www.kremlin.ru/supplement/424>; Venäjän presidentti (2015b), Strategija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/40391>; Venäjän presidentti (2021b), Strategija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/47046>.

46 Pynnöniemi, Katri, (2018), "Russia's National Security Strategy: Analysis of Conceptual Evolution", *Journal of Slavic Military Studies* 31(2), 240–256; Lavikainen, Jyri; Saari, Sinikukka; Pynnöniemi, Katri (2019), "Venäjän ulkopoliitiikka" (2019), s. 13. Teoksessa *Voiman Venäjä*, Puolustusministeriö.

47 Pynnöniemi 2018.

48 Venäjän presidentti 2015, artikla 17.

Venäjän strategisen ajattelun pysyvien piirteiden tunnistaminen edellyttää tiettyjen keskeisten käsitteiden sekä niiden käyttöä koskevien olettamusten tarkastelua. Seuraavaksi nostamme esiin muutamia keskeisiä käsitteitä, kiinnittäen huomiota erityisesti käsitteiden merkityksen muutokseen sekä niiden käyttöön osana Venäjän ulko- ja sotilaspolitiikkaa. Aineistona on käytetty edellä mainittuja ohjausasiakirjoja sekä ajankohtaista venäläistä ja kansainvälistä tutkimuskirjallisuutta.

3.2 Geopoliittinen ajattelu ulkopoliitiikan taustalla

Perinteisen, poliittiseen realismiin perustuvan, geopoliittisen ajattelun mukaan valtion politiikka (ja valta) on kytköksissä sen maantieteelliseen sijaintiin ja voimavaroihin. Äärimilleen vietynä tämä ajattelu tarkoittaa, ettei valtion politiikassa ole kysymys toimijoiden valinnoista, vaan geopoliittisesta determinismistä: valtion maantieteellinen sijainti ja voimavarat määrittävät sen arvot, intressit sekä viholliset ja liittolaiset.

Venäjän geopoliittisessa ajattelussa tätä äärimuotoa edustivat 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa (nationalistiset) kommunistit ja nationalistit, jotka olivat omaksuneet ajattelupaansa piirteitä läntisestä klassisesta geopolitiikasta (Mackinder, Mahan, Haushofer, Kjellen) ja venäläisiltä euraasialaisen liikkeen perustajilta.⁴⁹

Jälkimmäisen suuntauksen pääajatus oli käsitys Euraasiasta yhtenä maantieteellisenä, taloudellisenä ja historiallisena kokonaisuutena. Usein tätä nyky-Venäjän nationalistista geopoliittista koulukuntaa onkin kutsuttu (uus)eurasialaiseksi. Tämän koulukunnan näkemysten mukaan Venäjän ja Euroopan, tai laajemmin ns. lännen, (vallassa olevien, ei välttämättä ns. tavallisen kansan) arvot ja intressit eivät ole yhteensovittavissa, vaan länsi muodostaa uhkan Venäjälle, sen olemassaololle. Tämän koulukunnan näkökulmasta Venäjän tulee selviytyäkseen rakentaa uusi imperiumi. Tämä tulee tehdä joko vapaaehtoisuuden perustuen tai voimaa käyttäen; ja uuden 'imperiumin' tai vähintäänkin integraation maantieteellinen laajuus on myös vaihdellut Venäjä-Valko-Venäjä-Ukraina -liitosta koko entisen Neuvostoliiton alueelle. Joka tapauksessa Neuvostoliiton jälkeen (uudelleen) itenäistyneiden valtioiden suvereniteetti on kyseenalaistettu, ja ne ovat esitetty lännen sätkynukkeina, kuten yllä olevissa luvuissa on kuvattu.⁵⁰

49 Mäkinen, Sirke (2008), *Russian Geopolitical Visions and Argumentation. Parties of power, democratic and communist opposition on Chechnia and NATO, 1994–2003*, Acta Universitatis Tamperensis 1293, Tampere University Press, Tampere, <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/67815>.

50 Mäkinen, Sirke (2016a), "Russia – a leading or fading power? Students' geopolitical metanarratives on Russia's role in the post-Soviet space", *Nationalities Papers* 44(1): 92–113. <http://dx.doi.org/10.1080/00905992.2015.1074994>

2000-luvulla, ns. väri vallankumouksista lähtien, ja varsinkin 2010-luvulla Venäjän poliittinen johto on omaksunut yhä enemmän nationalistien/euraasialaisten diskurssista ja painottanut lännen esittämistä vihollisena. Länttä vihollisena edusti 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa erityisesti Nato ja Yhdysvallat, mutta väri vallankumouksista lähtien yhä enemmän myös EU. Venäjän nykyiselle geopoliittiselle ajattelulle on tyypillistä voimakkaan vastakkainasettelun korostaminen lännen ja Venäjän tai lännen ja Kiinan yhdessä Venäjän kanssa muodostaman navan välillä. Muiden toimijoiden kohtaloksi jää valinta jomman kumman osapuolen väliltä. Tähän ajatteluun sopii myös vaikutuspiiri-ajattelu, johon on katsottu kuuluneen erityisesti entisen Neuvostoliiton alue, joka on ollut Venäjän ulkopoliitiikan maantieteellisenä prioriteettina 2000-luvulla.⁵¹

Putinin Venäjän geopoliittista ajattelua kuvaa tavoite suurvalta-aseman vahvistamisesta kaikilla eri aloilla. Suurvalta-ajattelua on kaikilla geopolitiikan koulukunnilla, mutta sen merkitys on ollut eri ns. länsisuuntautuneella liberaalilla koulukunnalla kuin mitä euraasialaisilla nationalisteilla. Putinin hallinnolle suurvalta-ajattelu on tarkoittanut erityisesti pyrkimystä ulkopoliittisen toimintavapauden vahvistamiseen ja sen estämistä, että ulkopuoliset voisivat puuttua hallinnon sisäisiin asioina pitämiin kysymyksiin (ihmisoikeudet Venäjän sisällä; Venäjän ulkopuolella erityisesti etupiiriksi katsomansa alueen maiden Nato-jäsenyyden estäminen ja venäjänkielisten oikeudet muissa maissa). Suurvalta tarkoittaa hallinnon näkökulmasta myös Venäjän sisäistä yhtenäisyyttä, jota uhkaavat kaikki hallintoa haastavat ajatukset ja valtakeskittymät. Venäjän suurvalta-aseman katsotaan perustuvan erityisesti luonnonvaroihin ja asevoimiin, mutta tavoitteena on ollut myös suurvalta-asema muilla aloilla, esim. koulutus ja muu kulttuuri, erityisesti entisen Neuvostoliiton alueella. Suurvalta-asema tarkoittaa Venäjälle myös, että se voi esiintyä länsimaita vastustavan maaryhmän johtajana ja konservatiivisena arvojohtajana.

Venäjän ulkopoliitiikan retoriikan taustalla vaikuttaa myös niin kutsuttu *konservatiivinen käänne*, joka tapahtui 2010-luvulla. Poliitiikan tutkija Mihail Suslovin mukaan venäläisessä konservatismissa on pohjimmiltaan kyse eron tekemisestä liberaalina pidettyyn länteen. Krimin laittoman liittämisen ja Ukrainan sodan alkamisen jälkeen venäläisen maailman erityisyys hahmotetaan entistä selkeämmin osana geopoliittisen tilan hallintaa. Tässä kontekstissa venäläinen maailma on tarkkarajainen ja omalakinen erotuksena läntisen maailman universalismille.⁵² Tämä ajattelutapa toisintaa jo slavofiilien esittämää Venäjän

51 Mäkinen, Sirke (2016b), "Russia as an Alternative Model: Geopolitical representations and Russia's Public Diplomacy – The Case of *Rossotrudnichestvo*". Teoksessa Bassin, Mark; Suslov, Mikhail (toim.), Eurasia 2.0, Russian Geopolitics in the Age of New Media, Rowman & Littlefield.

52 Suslov; Mikhail (2019), "Russian Conservatism as an Ideology: The Logic of Isolationism", s.93–97. Teoksessa Suslov, Mikhail & Uzlaner, Dmitry (toim.) Contemporary Russian Conservatism. Problems, Paradoxes and Perspectives, Leiden: Brill.

ainutlaatuisuutta ja eroavaisuutta ns. lännestä, jota ovat korostaneet nyky-Venäjän aikana yllä mainitut euraasialaisuuden kannattajat. Tämä ajattelutapa on valtavirtaistunut Venäjän johdon keskuudessa, ja sillä pyritään perustemaan Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan yhä jyrkempää käännoästä länsiyhteistyöstä pois päin.

Venäjän poliittinen eliitti viittaa usein venäläisen konservatismiin ja euraasialaisuuden kehittymiseen vaikuttaneisiin ajattelijoihin, joihin on kuulunut esimerkiksi äärioikeistolainen emigranttifiilosofi Ivan Iljin, slavofiili Nikolai Danilevski ja Lev Gumiljov. Venäjän erityisyyttä korostavat ajattelijat ovat alkaneet esiintyä Putinin puheissa tiheämmin vuodesta 2012, myös käytännön merkityksessä Venäjän politiikan selittämisessä.⁵³

Lisäksi Putinin lähipiiriin kuuluu KGB-taustaisia toimijoita, kuten turvallisuusneuvoston sihteerit Nikolai Patrušev. Venäjän ja lännen konflikti on Patruševin mukaan ratkaisematon: on tehtävä valinta 'läntisten arvojen' tai oman kulttuurisen itsenäisyyden välillä. Lisäksi Venäjän tehtävänä on puolustaa aitoa eurooppalaisuutta sekä historiallista totuutta. Patrušev maalaa kuvan Venäjästä houkuttelevana vaihtoehtona maille, jotka Venäjän tavoin vastustavat lännen ylivaltaa ja pyrkimyksiä rajoittaa ko. maiden kulttuurihistoriallista itsenäisyyttä. Patruševin kädenjälki näkyy vahvasti vuoden 2021 kansallisen turvallisuuden strategiassa, joka piirtää kuvan Venäjän kulttuurihistoriallisesta erityisyydestä ja maan erityis- asemasta yhtenä maailmanpolitiikan voimakkeuksista.⁵⁴

3.3 Kansainvälisen järjestelmän ytimessä on suurvaltojen voimatasapaino

Monista yksittäisistä muutoksista huolimatta Venäjän turvallisuuspolitiikan lähtökohdat ja päämäärät ovat pysyneet samoina. Vuoden 2021 strategia asemoi Venäjän yhdeksi niistä maailmanpolitiikan globaaleista voimakkeuksista, joiden johdolla luodaan uudet säännöt, periaatteet ja koko maailmanpolitiikan arkkitehtuuri. Nyt eletään murroskautta, jota sävyttää eri voimakkeusten välinen kamppailu vallasta. Venäjän sotilaallisten

53 Eltchaninoff, Michel (2017), *Inside the Mind of Vladimir Putin*, Oxford University Press, s. 93–95; Pynnöniemi, Katri (2021), "Ivan Ilyin and the Kremlin's strategic communication of threats: evil, worthy and hidden enemies". Teoksessa Pynnöniemi, Katri (toii.) *The Nexus of Patriotism and Militarism in Russia: A Quest for Internal Cohesion*, Helsinki University Press, 2021, <https://doi.org/10.33134/HUP-9>.

54 Patrushev, Nikolai (2020), "Nužny li Rossii universal'nie tsennosti?", *Rosiijskaja gazeta*, 17.6.2020, <https://rg.ru/2020/06/17/nuzhny-li-rossii-universalnye-cennosti.html>; Pynnöniemi, Katri & Olli-Matti Mikkola (2021), Venäjän strategisen toimintaympäristön tulkintakehykset ja niiden merkitys Suomelle, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: työpapereita nro 22, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-3206-3>, s. 12.

kyvykkyyksien kehittämistä, kansallisen eheyden suojelemista ja talouden modernisoinnista perustellaan tätä taustaa vasten.

Maailmanpolitiikan muutosta kuvataan siis keskeisten suurvaltojen tai voimakeskusten välisenä kamppailuna (ks. seuraava alaluku). Tähän liittyy olennaisesti ajatus näiden voimakeskusten välisen *strategisen tasapainon* välttämättömydestä. Strateginen viittaa tässä yhteydessä paitsi sotilaallisen voiman (erityisesti ydinaseet ja muut strategisen tason asejärjestelmät) tasapainoon sekä sen ylläpitämiseksi kehitettyihin toimintamalleihin ja periaatteisiin.⁵⁵ Yksi venäläisen sotilasstrategisen ajattelun olennainen piirre on, että strategista tasapainoa arvioidaan kokonaisvaltaisesti.⁵⁶ Taustalla vaikuttaa neuvostoaikana lanseerattu oppi voiman korrelaatiosta, minkä mukaan suurvaltojen voimasuhteiden tasapaino on sotilasvoiman, taloudellisten resurssien, yhteiskunnallisten ristiriitojen, poliittisten liittolaisuusien, diplomatian ja yleisen mielipiteen yhteissumma.⁵⁷

Voiman korrelaation periaate on sisäänkirjoitettu eri ohjausasiakirjoihin (strategiat ja sotilasdoktriini) ja kääntyy eräänlaiseksi voimankäytön pääperiaatteen. Sen mukaisesti, Venäjä hyödyntää kaikkia eri voiman elementtejä (sotilaallinen, informaatio, taloudellinen, poliittinen, teknologinen) konfliktien ja voimankäytön ennaltaehkäisemiseksi. Kuitenkin sotilaallista voimaa käytetään vasta kun muut keinot ovat osoittautuneet riittämättömiksi, tai mikäli Venäjä esittää olemassaolonsa olevan uhattuna.⁵⁸

3.4 Valtioiden välisen valtakamppailun paluu

Venäjän toteuttama Krimin alueen miehitys ja Donbasin alueiden valtaus Ukrainalta vuonna 2014 muuttivat myös tapaa, jolla Venäjä asemoi itsensä osaksi kansainvälistä yhteisöä ja globaalia järjestystä. Sotaa edeltäneessä vuoden 2009 kansallisen turvallisuuden strategiassa arvioitiin vielä, että blokkien vastakkainasettelusta oli siirrytty monivektoriseen diplomatiaan, ja Venäjän mahdollisuudet vahvistaa kansainvälistä vaikutusvaltaansa nähtiin hyviksi.⁵⁹ Vuonna 2015 päivitettyssä strategiassa todettiin sen sijaan, että maailmassa on käynnissä valtioiden välinen kamppailu vallasta. Venäjän turvallisuus- ja sotilaspolitiikkaan keskittynyt tutkija Timothy Thomas huomauttaa, että vaikka kamppailukäsite

55 Ns. strateginen pelote, ks. Forsström 2019.

56 Adamsky, Dmitry (2018), "Strategic Stability and Cross-Domain Coercion: The Russian Approach to Information (Cyber) Warfare", s. 150. Teoksessa Rubin, Lawrence & Stulberg, Adam N (toim.), *The end of strategic stability? : nuclear weapons and the challenge of regional rivalries*.

57 Pynnöniemi & Mikkola 2021, s. 4.

58 Forsström 2019; Venäjän presidentti 2014, artikla 5.

59 Venäjän presidentti 2009. artikla 9.

[*borba*] esiintyy vuoden 2015 kansallisen turvallisuuden strategiassa vain kahdesti, kyseiset lauseet saattavat olla koko asiakirjan tärkeimmät, sillä ne kuvaavat Venäjän käsitystä sen itsensä ja lännen välisestä aktiivisesta vastakkainasettelusta eri politiikan aloilla. Ensimmäinen kamppailu on luonteeltaan taloudellista. Strategian mukaan käynnissä on kamppailu luonnonvaroista, markkinoillepääsystä ja kuljetusreittien hallinnasta. Lisäksi on käynnissä kamppailu vaikutusvallasta kansainvälisellä areenalla, ja tässä kamppailussa on käytössä poliittisten, taloudellisten ja informaatiovälineiden koko spektri. Myös tiedustelupalveluiden potentiaalia hyödynnetään entistä aktiivisemmin.⁶⁰

Vuoden 2021 kansallisen turvallisuuden strategian kuvaus on merkittävästi aiempaa synkempi. Ulkopoliittista kamppailua käydäänkin ”etupiirien” (*sfera vlijanija*) hallinnasta, ja viime kädessä sotilaallisen voiman avulla: ”Maailman sotilaspoliittiselle tilanteelle on tunnusomaista uusien globaalien ja alueellisten valtakeskusten muodostuminen ja niiden välisen etupiireistä käytävän kamppailun kiristyminen. Sotilaallisen voiman merkitys [...] geopolittisten tavoitteiden saavuttamisen välineenä kasvaa.”⁶¹

Vuoden 2021 strategia on ensimmäinen ohjausasiakirja, jossa Venäjä käyttää etupiirikäsitettä avoimesti. Venäjän edustajat ovat aiemmin pyrkineet välttämään etupiireistä puhumista, ja ovat viitanneet geopolittisiin tavoitteisiinsa muilla termeillä. Esimerkiksi presidentti Dmitri Medvedev esitti vuoden 2008 Georgian sodan jälkeen Venäjällä olevan ”etuoikeutettuja intressejä” lähialueillaan. Venäläinen politiikan tutkija Dmitri Trenin analysoi tätä lausuntoa tuoreeltaan, ja esitti ”intressipiirien” olevan eri asioita kuin etupiirit, koska intressit voivat olla rajoitettuja kaikkien osapuolten jakamia, mutta vaikutusvalta etupiireissä on kokonaisvaltaista ja aina muut ulossulkevaa.⁶² Medvedevin puhe ”etuoikeudesta” antoi kuitenkin ymmärtää, että Venäjän alueelliset intressit olivat merkittävämpiä kuin muiden toimijoiden.

Vuoden 2021 strategiassa Venäjä on luopunut epäselvästä termistöstä ja puhuu avoimesti etupiireistä. Lisäksi Venäjän hyökkäys Ukrainaan vuoden 2022 helmikuussa paljasti myös, että strategian artikkelissa 34 mainittu kirjaus sotilaallisen voiman merkityksestä geopolittisten tavoitteiden saavuttamiseksi ei tarkoittanut pelkästään voimaa itsessään, vaan myös hyökkäyssodan aloittamista tarvittaessa. Ulkopoliittista kamppailua koskeva artikla on myös siirretty pois maailmantilaa kuvaavasta osiosta kansallista puolustusta käsittelevään osioon. Strategia kehystää näin etupiirikamppailun ulkopoliittikan sijaan osaksi Venäjän maanpuolustusta.

60 Venäjän presidentti 2015, artikla 13; Thomas, Timothy (2017), Kremlin Kontrol. Russia's political-military reality, Foreign Military Studies Office, s. 67.

61 Venäjän presidentti 2021b, artikla 34.

62 ”Russia Claims Its Sphere of Influence in the World”, 31.8.2008, New York Times, <https://www.nytimes.com/2008/09/01/world/europe/01russia.html> Trenin, Dmitry (2009), ”Russia's Spheres of Interest, not Influence”, The Washington Quarterly, Vol 32 (4), 3–22.

Kamppailukäsitteellä on Venäjällä historiallinen tausta, joka elää osittain Venäjän johdon puheissa edelleen. Kamppailu määriteltiin marxismi-leninismissä prosessiksi, jossa vastakkaiset ja toisensa poissulkevat voimat hävittävät vanhat muodot ja synnyttävät uusia. Tämän prosessin kerrottiin olevan käynnissä kaikkialla, mutta sen merkittävin muoto oli työväenluokan kamppailu omistavaa luokkaa vastaan.⁶³ Neuvostoliiton ulkopoliittista strategiaa kuvanneet länsimaiset aikalaisanalyysit arvioivat tämän marxismileninistisen ajattelutavan johtaneen toimintalogiikkaan, joka perustui käsitykseen pysyvästä vastakkainasettelusta kapitalistisen maailman kanssa, hyökkäävyyteen ja haluttomuuteen tehdä vähäisimpiäkin myönnytyksiä.⁶⁴

Kamppailukäsite vaikuttaa palanneen Venäjän johdon poliittiseen ajatteluun aluksi Venäjän taloudelliseen kilpailukykyyn ja informaatiotilan hallintaan liittyvissä kysymyksissä. Vuoden 2009 turvallisuusstrategiassa on luonnonvaroista käytävän "taloudellisen kamppailun" ohella maininta myös kansainvälisestä informaatiovastakamppailusta (*informatcionnoje protivoborstvo*, artikla 10). Kirjaukset osoittavat, että jo ennen Ukrainan sodan alkamista Venäjän johdossa esiintyi näkemyksiä syvästä vastakkainasettelusta kansainvälisten suhteiden eri aloilla. Ukrainan sodan alkamisen jälkeisissä strategioissa kamppailun katsottiin koskevan kansainvälisiä suhteita sellaisenaan. Taloudelliseen kilpailuun on Venäjällä liitetty epätyypillisiä välineitä koko presidentti Putinin valtakauden ajan. Esimerkiksi vuonna 2004 Putin arvioi, että globaalissa taloudellisessa kamppailussa käytetään aktiivisesti poliittista, taloudellista ja informaatiopainostusta, josta esimerkkinä hän antoi Venäjän valtion vahvistumisen kehystämisen autoritarismiksi.⁶⁵

Vastaava käsitys kamppailun kokonaisvaltaisuudesta välittyy myös Venäjän kansallisen turvallisuuden strategioiden artikloista. Aseellisen voiman käyttöä tai sillä uhkaamista ei suljeta pois luonnonvarojen hallinnasta käytävässä kamppailussa, ja kansainvälistä vaikutusvaltaa yritetään saavuttaa kaikilla mahdollisilla välineillä. Tätä kuvausta täydentävät Putinin läpi virkauransa antamat lausunnot, joissa korostuvat ulkopoliittisen kamppailun rajuus, tappion kärsimisen kohtalokas merkitys ja käsitys maan ulkopolitiikan ja sisäisten olojen välisestä riippuvuussuhteesta. Vuonna 2003 Putin arvioi, että Venäjän valmius kamppailla

63 Alimov, V. Sh. (2016), "Tema bor'by v filosofskih pervnoistotšnikah", Vestnik Tšeljabinskogo gosudarstvennogo universiteta, 2016 No 5 (387), 113–117; Marxismin-leninismien perusteet (1960), Kuusinen Otto-Wille (toim.), Karjalan ASNT:n valtion kustannusliike, Petroskoi, <https://www.marxists.org/suomi/aiheet/filosofia/ml-perus-1960/index.htm>, s. 78.

64 Leites, Nathan (1951), *The Operational Code of the Politburo*, New York, McGraw-Hill Book Company; Leites, Nathan (1953), *A Study of Bolshevism*, Glencoe, Free Press; George, Alexander L. (1969) "The 'Operational Code': A Neglected Approach to the Study of Political Leaders and Decision-Making", *International Studies Quarterly*, 13(2), 190–222.

65 Venäjän Presidentti (2004), Poslanije Federal'nomu Sobraniju Rosijskoi Federatsii, 26.4.2004, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/22494>.

vaikutusvallasta ja resursseista määrittävät suoraan Venäjän sekä sisäiset olosuhteet että maan kansainvälisen painoarvon: Venäjän on oltava älykäs ja vahva ”selviytyäkseen tässä raivoisassa kamppailussa”.⁶⁶ Ukrainan sodan alkamisen jälkeen Putin arvioi, että kamppailu geopolittista intresseistä johtaa joko valtion vahvistumiseen tai putoamiseen arvoasteikossa, josta seuraisi valtion kyvyttömyys puolustaa ”kansansa intressejä”.⁶⁷

Vaikka kaikuja neuvostoaikaisesta ajattelutavasta on esiintynyt Venäjän johdon puheissa aiemminkin, vahvimmillaan ne näkyvät Venäjän ajantasaisessa vuoden 2021 kansallisen turvallisuuden strategiassa. Strategiassa todetaan maailman johtavien talouksien välisen taloudellisen kamppailun kiihtyneen taloudellisen pysähtyneisyyden ja maailman johtavien talouksien taantumana vuoksi. Tästä syystä epärealistinen kilpailun työkaluja, kuten protektionistisia menetelmiä ja talouspakotteita käytetään entistä laajemmin. Useiden valtioiden kerrotaan painostavan Venäjää poliittisesti ja taloudellisesti tavoitteenaan saavuttaa etulyöntiasema. Ilmastonmuutosta ja ympäristönsuojelua kerrotaan käytettävän tekosyynä yrityksissä rajoittaa venäläisten yritysten markkinoillepääsyä, venäläisen teollisuuden kehittämistä, ja Venäjän pyrkimystä hallita kuljetusreittejä ja kehittää arktista aluetta.⁶⁸

Uusimmasta kansallisen turvallisuuden strategiasta on poistettu kaikki kuvaukset Euroopan unionista, Euroopan maista ja Yhdysvalloista mahdollisena kumppanina. Venäjän kerrotaan olevan valmis molempia hyödyttävään taloudelliseen ja vakautta vahvistavaan yhteistyöhön kiinnostuneiden valtioiden kanssa.⁶⁹

Ukrainan hyökkäyksen alkamisen yhteydessä 24.2.2022 pitämässään puheessa Putin perusteli toimintaansa Yhdysvaltojen ”raa’an voiman” kohtaamisella ja Venäjää uhkaavalla tuholla. Tästä syystä myös Venäjän ”voima ja valmius kamppailuun ovat itsenäisyyden ja suvereniteetin perusta.”⁷⁰ Puheessa toistuu kolme Venäjälle tyypillistä tulkintaa kansainvälisen valtakamppailun merkityksestä: 1) Etupiirin menettäminen uhkaa nykymuotoisen Venäjän olemassaoloa; 2) Ulkopoliittikan tärkein voimavara on tahdonvoima, eivätkä aineelliset tai muut resurssit; 3) Väkivallan käytölle ei ole moraalisia tai muita pidäkkeitä, vaan voimaa ollaan valmiita käyttämään tehtävän suorittamiseen tarvittava määrä.

66 Venäjän presidentti (2003), Poslanije Federal’nomu Sobraniju Rosijskoi Federatsii, 16.5.2003, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/21998>.

67 ”Inter’vju Vladimira Putina informatsionnomu agentstvu TASS”, Rosiiskaja Gazeta, 23.11.2014, <https://rg.ru/2014/11/23/stenogramma.html>.

68 Venäjän presidentti 2021, artikla 16.

69 Venäjän presidentti 2021, artikla 101.

70 Venäjän presidentti (2022), Obraštšeniye Prezidenta Rosijskoi Federatsii, 24.2.2022, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/67843>.

4 Venäjän Pohjois-Eurooppaa koskeva ulkopolitiikan retoriikka

Tässä osiossa analysoimme Venäjän ulkoministeriön Pohjois-Eurooppaa koskevaa retoriikkaa strategisena viestintänä, eli harkittuna ja tavoitteellisena viestintänä, joka auttaa viestivää tahoaa saavuttamaan tavoitteensa.⁷¹ Aineistona käytämme Venäjän ulkoministeriön vuosittain julkaisemia katsauksia diplomaattisesta toiminnastaan, ulkoministeriön verkkosivujen kahdenvälisiä suhteita koskevaa aineistoa ja ulkoministeriön tiedottajan viikoittaisia lehdistötilaisuuksia vuosilta 2012–2021. Aineisto ilmentää Venäjän virallista näkökulmaa, ja sen avulla analysoimme Venäjän ulkopoliittisia päämääriä Pohjois-Euroopan ja alueen maiden suuntaan.

Venäjän ulkoministeriön vuosikatsaukset (*Obzor*) ovat kuvauksia Venäjän ulkopolitiikasta ja ulkoministeriön diplomaattisesta toiminnasta kyseisenä vuonna, joihin sisällytetään myös muutaman lauseen tai kappaleen kokoinen arvio kahdenvälisen suhteiden tilasta eri maiden kanssa. Näitä katsauksia on julkaistu vuodesta 2008 lähtien. Aineiston suppeuden vuoksi poikkeamme tutkimusraportin muusta rajauksesta ja analysoimme myös vuotta 2012 edeltävät katsaukset. Tästä aineistosta analysoidaan Suomea, Ruotsia, Norjaa ja Tanskaa koskevat osiot. Maita käsitellään katsauksissa yleensä yhtenä pohjoismaisena ryhmänä, johon kuuluu myös Islanti, ja maiden asioita yleensä tärkeysjärjestyksessä. Maakohtainen aineisto puolestaan koostuu Venäjän ulkoministeriön verkkosivuilla olevista lähteistä, jotka ovat ryhmitetty ”kahdenväliset suhteet” kategoriassa kutakin Pohjois-Euroopan maata koskevaksi.⁷²

Aineiston analyttinen viitekehys perustuu diskurssianalyysiin ja lähihistorian tulkinnalle. Näin voidaan eritellä sekä Venäjän strategista viestintää kunkin Pohjois-Euroopan maan suuntaan sekä Venäjän poliittisiin tavoitteisiin ja uhkakuviin laajemmin liittyviä merkitysisältöjä. Eri maita koskevista aineistoista pyritään nostamaan esille yleisimmät diskurssit,

71 Holtzhausen, Derina; Zerfass, Ansgar (2015), ”Strategic Communication, Opportunities and Challenges of the Research Area”, s. 4–5. Teoksessa *The Routledge Handbook of Strategic Communication*, Holtzhausen, Derina; Zerfass, Ansgar (toim.), Routledge, New York and London.

72 Aineistoon viitataan tässä luvussa lyhennetyssä muodossa, josta käy ilmi maa (Fin; Swe; Nor; Den), päivämäärä, ja onko kyseessä maa-aineisto (FP) vai lehdistötilaisuus (BR). Saman päivämäärän julkaisut erotellaan aakkoskirjamilla (a; b; c). Kokonaiset viitteet ovat liitteessä 2.

minkä lisäksi vertaillaan, miten eri diskurssien välinen suhde on muuttunut eri aikoina. Tämän analyysin rinnalla selvitetään käännekohtat Venäjän ulkosuhteissa eri maiden kanssa, jolloin Venäjän strateginen viestintä voidaan asettaa osaksi laajempaa kontekstia ja arvioida syitä Venäjän poliittiselle toiminnalle ja tavoitteenasettelulle.

Venäjän julkisuusdiplomatiaa tutkinut Sirke Mäkinen havaitsi Venäjän ulkoministeriön alaisen Rossotrudnitšestvo-järjestön johtajan kirjoittamien ulkopoliittisten tekstien sisältävän kuvauksen kahdesta päinvastaisesta geopolitiittisesta mallista entisen Neuvostoliiton maille, joista negatiivinen malli edusti ns. länsimaita ja positiivinen Venäjää.⁷³ Sovellamme vastaavaa lähestymistapaa Venäjän ulkoministeriön viestintään ja erittelemme maa-aineistosta Venäjän mallin ihanteellisesta Pohjois-Euroopasta ja tämän ihanteen negatiivisen vastinparin. Lisäksi analysoimme seuraavia kysymyksiä: 1) Venäjän poliittinen visio kahdenvälisistä suhteista kunkin Pohjois-Euroopan maan kanssa; 2) mitä konkreettisia poliittisia tavoitteita tai uhkakuvia Venäjä pitää esillä kunkin Pohjois-Euroopan maan kohdalla, ja miten nämä tavoitteet eroavat eri maiden välillä; 3) missä yhteyksissä suurvaltojen välinen kilpailu esiintyy Venäjän viestinnässä eri maiden kohdalla.

Konkreettisesti tämä tapahtuu erittelemällä aineistosta 1) Venäjän kuvaukset itsestään, muista ja kaikkien osapuolten toiminnasta; 2) näille kuvauksille merkitykselliset termit ja koodit, kuten *venäjävastainen*, *hyvä naapuri* ja niihin liitetyt merkityssisällöt. Tällaiset merkitysajat muodostavat laajempia merkitysjärjestelmiä, jotka muodostuivat yhtäältä toisiaan vahvistavien merkitysajojen linkittymisessä ja toisaalta merkitysajojen vastakohtien eriytymisessä.⁷⁴

Tätä analyysia tuetaan lähihistorian ja ulkopoliittisen toiminnan analyysillä. Näin voidaan arvioida, miksi jotkut asiat esitetään toistensa vastinpareina, ja mitä toimijoita ja tapahtumia Venäjä kytkee osaksi samaa jatkumoa. Samalla voidaan eritellä ne suurvaltakilpailun muodot, joita Venäjä pitää relevanttina Pohjois-Euroopan maiden kohdalla, ja havaita ne hetket, jolloin näistä ulkopoliittikan aloista tuli merkittäviä Venäjän ulkosuhteissa Pohjois-Euroopassa. Seuraavaksi esitellään Venäjän ulkoministeriön esittämät perusviestit kunkin Pohjois-Euroopan maan kohdalla.

73 Mäkinen 2016b.

74 Hansen, Lene (2006), *Security as a Practice. Discourse Analysis and the Bosnian War*, Routledge, s. 38.

4.1 Venäjän perusviestit

4.1.1 Ruotsi – ongelmatapaus ja russofobinen varustautuja

Ruotsi määrittelee itsensä liittoutumattomaksi, sotilasliitoista vapaaksi (*militär alliansfrihet*) maaksi. Tästä huolimatta Venäjä kritisoi Ruotsia monisyisemmin kuin Suomea, Norjaa ja Tanskaa, ja tätä kritiikkiä on harjoitettu johdonmukaisemmin tarkastelujakson (2012–2021) alusta alkaen. Ruotsi on ainoa Pohjois-Euroopan maa, jolla oli Venäjän ulkoministeriön vuosikatsausten mukaan jo ennen Ukrainan sodan alkamista *epärakentava* suhtautuminen tiettyihin kysymyksiin tai ratkaisemattomia kysymyksiä Venäjän kanssa.⁷⁵ Kuvio 1 näyttää kootusti Ruotsin ja Venäjän välisten suhteiden kiistat ja käännekohdat vuosina 2012–2021.

Venäjän kritiikin ytimessä vaikuttaa olevan, ettei Ruotsi lähtökohtaisesti käyttäydy kuten sen pienenä maana ja Venäjän naapurina "kuuluisi" käyttäytyä, eli taivu Venäjän vaatimuksiin. Tutkija Voronov viittaa tähän "Pultavan syndroomana", jonka oireisiin kuuluu mm. poliittinen russofobisuus.⁷⁶ Ruotsia koskevassa aineistossa esiintyy kaksi Venäjän vastustuksen herättävää yleistä teemaa, joista ensimmäinen koskee viranomaisten avointa puhetapaa, jossa Venäjää käsitellään turvallisuusuhkana ja toinen Ruotsin aktiivista ulkopoliittikkaa ja muuten Venäjän vaatimusten huomiotta jättämistä.

Venäjän ulkoministeriön edustajat alkoivat osallistua Ruotsin Nato-keskusteluun näkyvästi jo vuonna 2014 ja kertoivat alusta alkaen, että jäsenyydestä seuraisi Venäjän vastatoimia.⁷⁷ Ulkoministeriö on Venäjän asevoimien jopa Itämerellä aiheuttamien sotilaallisten vaaratilanteiden jälkeen kommentoinut tapahtumia Ruotsille pilkallisesti, ja esittänyt niiden syyksi Naton ja Yhdysvaltojen vastuuttoman toiminnan.⁷⁸ Venäjän valmiiksi nuiva suhtautuminen Ruotsiin on kiristynyt vuoden 2014 jälkeen, jolloin Venäjän suurlähettiläs arvioi, että Ruotsi ei ole *russofobinen*, mutta Ruotsin media on. Tästä erottelusta kuitenkin luovuttiin pian, ja jo vuonna 2016 ulkoministeri vihjasi Ruotsin vierailullaan maan kärsivän russofobiasta.⁷⁹ Venäjää ärsyttää erityisesti sotilaiden ja poliitikkojen ulostulot, joissa keuhutaan Nato-yhteistyötä tai käsitellään Venäjää turvallisuusuhkana, ja maa on julkaissut tällaisiin ulostuloihin pisteitä vastineitaan sekä viikoittaisissa tiedotustilaisuuksissaan että ulkoministeriön verkkosivuilla. Vuonna 2021 ulkoministeriö kertoi pitävänsä jo tavanomaisina Ruotsin puolustusministerin "*russofobisia* hyökkäyksiä, joiden tarkoitus on jatkaa Venäjän *patoamispolitiikkaa*".⁸⁰

75 Venäjän ulkoministeriö (2014), Vnešnepoliticheskaja i diplomatitšeskaja dejatel'nost Rossijskoi Federatsii v 2013 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, s. 73.

76 Voronov, Konstantin (2018b), "Poltavskij sindrom' Švetsii: Tjažkoje politistoritšeskoe nasledije", Mirovaja ekonomika i meždunarodnije otnošenija, tom 62, No 12, 75–82.

77 Swe17062014FP, Swe22072014FP.

78 Swe07082014FP.

79 Swe28042016FP.

80 Swe08092016FP; Swe13042015FP; Swe08092016FP; Swe19112020FP; Swe15102021FP.

Kuvio 1. Ruotsin ja Venäjän välisten suhteiden kiistat ja käännekohtat

Nato-yhteistyön lisäksi Venäjä vastustaa Ruotsin pyrkimyksiä palauttaa puolustuskykyään. Kun Ruotsi julkaisi uuden puolustusstrategiansa vedoksen, Venäjä ilmaisi huolensa menojen kasvusta, jonka se arvioi olevan kylmän sodan aikaan verrattavissa. Lisäksi Venäjä ärsytti, että se oli mainittu asiakirjassa ”yli sata kertaa, pääasiassa potentiaalisena turvallisuusuhkana”.⁸¹ Venäjä on kuvannut Ruotsin sotilaallista varautumista Venäjän uhkan vuoksi toistuvasti *hysteriseksi*, huolimatta siitä, että kansallinen keskustelu Ruotsin puolustuskyvyn palauttamisesta sai alkusysäyksensä vuonna 2013, kun Venäjän ilmavoimien pommikoneet tekivät harjoitushyökkäyksen Tukholmaan, jota Ruotsin ilmavoimat eivät havainneet ajoissa.⁸²

Ruotsin ulkopolitiikkaa koskevalla Venäjän kritiikillä on kuitenkin uhkapuhetta pidemmät perinteet. Venäjä pitää Ruotsin ja Puolan aloitteesta syntynyttä EU:n Itäinen kumppanuus-politiikkaa geopolittisena hankkeena. Venäjän näkemyksen mukaan sen tavoitteena on siirtää entisen Neuvostoliiton alueeseen kuuluneet maat EU:n *intressipiiriin*.⁸³ Käsitteitä intressi- ja etupiiri käytetään Venäjän ulkopolittisessa retoriikassa Treninin tulkinnasta (ks. s. 26) poiketen yhdenmukaisessa merkityksessä: puhe maiden ”siirtämisestä” intressipiiristä toiseen viittaa sen muut toimijat poissulkevaan luonteeseen.

Venäjä on luonnehtinut Ruotsin ja muiden Aleksei Navalnyin murhayrityksen tutkintaan osallisten valtioiden toimia *epäkunnioittavaksi, ylimieliseksi, venäjävastaiseksi, destruktiiviseksi, geopolittiseksi, ultimaatumeiksi, revisionistiseksi; kansainvälisen oikeuden vastaisiksi* sekä *epävakauden luomiseksi Venäjän sisälle*.⁸⁴ Lisäksi kritiikkiä on kirvoittanut ruotsalaisten diplomaattien tekemä Navalnyia tukeneiden mielenosoitusten seuraaminen Venäjällä sekä Ruotsin vuoden 2021 Etyj-puheenjohtajuuskausi.

Venäjä on myös ärsyttänyt Ruotsin tapa noudattaa kansainvälistä oikeutta silloinkin, kun päätökset kohdistuvat Venäjää vastaan. Venäjä on kritisoinut esimerkiksi turvapaikkojen myöntämistä Venäjän terroristeina pitämille ihmisille. Pitkäkestoisin kiista maiden välillä käynnistyi, kun Ruotsin korkein oikeus määräsi vuonna 2011 huutokaupattavaksi Venäjän kauppalähetystön hallussa olevan kiinteistön, kun kansainvälinen välimiesoikeus oli tuominnut Venäjän maksamaan korvauksia saksalaiselle liikemiehelle 1990-luvulla Venäjällä menettämästään liiketoiminnasta. Venäjän mukaan päätös ”myrkytti” maiden väliset

81 Swe23102020FP.

82 ”Ryskt flyg övade anfall mot Sverige”, Svenska Dagbladet, 22.4.2013, <https://www.svd.se/a/ef3fc1a2-cff8-32d8-a8c4-afe453e5d888/ryskt-flyg-ovade-anfall-mot-sverige>.

83 Swe22062015FP; Swe28042016FP.

84 Swe23012020FP; Swe14092020FP; Swe17092020FP; Swe18092020FP; Swe25092020FP; Swe21122020FP; Swe22122020FP; Swe24122020FP; Swe05022021FPa; Swe05022021FPb; Swe05022021FPc; Swe08022021FP; Swe19022021FP; Swe30042021FP.

suhteet.⁸⁵ Kiinteistö huutokaupattiin vuonna 2014, mutta Venäjä ei tunnusta päätöstä ja piti kysymystä ”ratkaisemattomana” vielä vuonna 2021.

Huolimatta lukuisista esiin nostamistaan ongelmakohtista, on Venäjä vuosien varrella korostanut haluaan kasvattaa investointeja ja kiihdyttää kaupallista ja taloudellista yhteistyötä Ruotsin kanssa. Venäjän ulkoministerin mukaan maiden välisten suhteiden huipukohta asettuu vuosille 2009–2011, jolloin Ruotsi normalisoi suhteet Venäjään nopeasti Georgian sodan jälkeen, kauppavaihto kasvoi ennätykseensä, vierailuja tehtiin ja sopimuksia allekirjoitettiin.⁸⁶ Venäjän mukaan pysyvät erimielisyydet eivät saa toimia esteenä dialogille.⁸⁷ Tämä kuvastaa eroa Venäjän yksittäisten ja strategisten tavoitteiden välillä – Venäjän intresseissä on ollut vahvistaa taloudellista keskinäisriippuvuutta Ruotsin kanssa huolimatta Ruotsin ulkopoliitikasta. Vuoteen 2021 ulottuvassa aineistossa painotettiin myös Ruotsin ja Venäjän liike-elämän välisiä suoria yhteyksiä, hallitusten välisten kaupallis-taloudellisten yhteyksien lisäksi.⁸⁸

4.1.2 Norja – hyvästä naapurista Naton sillanpääasemaksi

Siitä huolimatta että Norja on Naton perustajajäsen, maiden kahdenväliset suhteet ovat perinteisesti olleet tiiviit ja monitasoiset. Liittoutumisestaan huolimatta Norja on pyrkinyt lisäämään Venäjän luottamusta pidättäytymällä pysyvien Nato-joukkojen ja ydinaseiden sijoittamisesta alueellensa. Norja on myös aktiivisesti pyrkinyt sitouttamaan Venäjää alueelliseen yhteistyöhön Barentsin euroarktisen neuvoston ja Arktisen neuvoston kautta. Vuonna 2010 Venäjä ja Norja allekirjoittivat Barentsin merirajan määrittävän sopimuksen vuosikymmeniä kestäneiden neuvotteluiden jälkeen. Venäjää ja Norjaa on myös yhdistänyt suurten öljy-yritysten yhteiset hankkeet esimerkiksi arktisella alueella. Lisäksi Norjan kansallisella sijoitusrahastolla on vuoteen 2022 saakka ollut merkittäviä omistuksia Venäjän energia-alan yhtiöissä.⁸⁹ Kuvio 2 näyttää kootusti Norjan ja Venäjän välisten suhteiden kiistat ja käännekohtat vuosina 2012–2021.

85 Swe23082012FP.

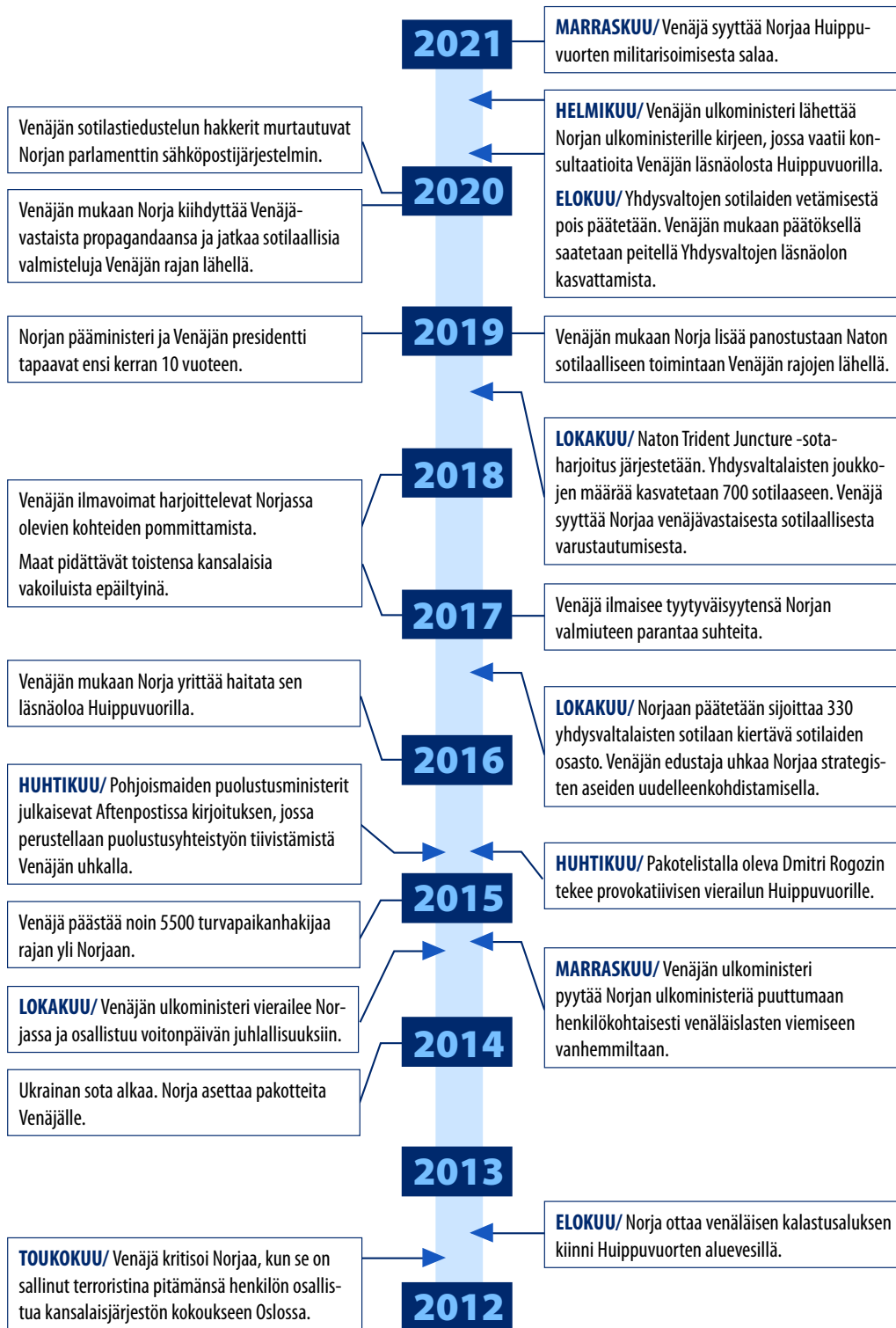
86 Swe28042016FP; Swe18022017FP.

87 Swe03022020FP

88 Swe16022013FP.

89 Saari, Sinikukka & Jyri Lavikainen (2021), *Russia's Shifting Foreign and Security Policy in Northern Europe. The New Geopolitical Meaning of 'good neighbourliness'*, FIIA, s. 7–9.

Kuvio 2. Norjan ja Venäjän välisten suhteiden kiistat ja käännekohdat

Vuoden 2015 vuosikatsauksessa Venäjä ei enää määritellyt Norjaa *hyväksi naapuriksi*. Venäjän ulkoministeri saapui kuitenkin vielä lokakuussa 2014 hurmausmatkalle Norjaan, jonka ydinviestinä oli Venäjän halukkuus jatkaa taloudellisen yhteistyön kehittämistä, erityisesti energia-alalla, jossa yhteistyön tason kerrottiin olevan strategisen kumppanuuden tasolla ennen Ukrainan sotaa.⁹⁰ Ulkoministeriön vuosikatsauksen mukaan talouspakotteisiin liittymisestä huolimatta positiivinen yhteistyö avainsektoreilla jatkui vielä vuonna 2014. Vuonna 2015 pakotteet ”pidättelivät” suhteiden kehittymistä, minkä lisäksi negatiiviseksi piirteeksi nostettiin Norjan määräys karkottaa sanktiolistalla olevat henkilöt Huippuvuorilta.⁹¹

Vuoden 2016 päätöstä 330 yhdysvaltalaisen merijalkaväen sotilaan kiertävän osaston sijoittamisesta Keski-Norjaan voidaan pitää eräänlaisena käännekohtana. Venäjän duuman puolustusvaliokunnan varapuheenjohtaja uhkasi Venäjän kohdistavan Norjaan strategiset aseensa [ydinaseensa] ja Norjan kansan ”kärsivän”, jos tilanne jatkuu.⁹² Merijalkaväen sijoittamisen jälkeen Venäjä alkoi esittää Norjan sotilaallisena ongelmana. Muutoksen rajuutta kuvaa se, että aikaisemmin ulkoministeriön viestintä Norjaan oli koskenut lähinnä kulttuuri- ja raja-alueyhteistyötä Pohjois-Norjassa, mutta vuodesta 2016 eteenpäin Venäjän huomio keskittyi ennen kaikkea Naton ja Norjan sotilaalliseen toimintaan. Seuraavina vuosina Venäjän ilmavoimat tekivät useita harjoitushyökkäyksiä realistisiin kohteisiin Norjan pohjoisosissa.⁹³ Norjan suunnalta tulevaa sotilaallista uhkaa kuvaava puhetapa on kiihtynyt vuodesta 2019 eteenpäin sekä ulkoministeriön viestinnässä että vuosikatsauksissa, joissa Norja esitetään jo itsenäisesti Venäjää vastaan varustautuvana toimijana.⁹⁴ Suhteiden muiden piirteiden kuvaukset ovat seuranneet tätä barometria. Pakoteet, jotka aikaisemmin eivät Venäjän mukaan estäneet yhteistyötä avainsektoreina, olivatkin vuoden 2019 katsauksessa merkittävä syy heikoille suhteille. Siinä missä maiden välinen poliittinen

90 Nor23102014FP.

91 Venäjän ulkoministeriö (2015), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2014 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, s. 87–88; Venäjän ulkoministeriö (2016), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2015 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, s.109.

92 ”Norway will suffer’: Russia makes nuclear threat over US Marines”, The Local, 31.10.2016, <https://www.thelocal.no/20161031/norway-will-suffer-russia-makes-nuclear-threat-over-us-marines/>.

93 ”Russian bombers simulated an attack against this radar on Norway’s Barents Sea coast”, 5.3.2018, The Barents Observer, <https://thebarentsobserver.com/en/security/2018/03/russian-bombers-simulated-attack-against-radar-norways-barents-sea-coast>.

94 Nor23102019FP; Nor24102019FP.

dialogi oli vielä aikaisemmin suhteiden positiivinen piirre, vuoden 2020 katsauksessa ulkoministeriö nostikin esille Norjan *venäjävastaisen* propagandan kiihtymisen.⁹⁵

Venäjän ja Norjan suhteiden toinen kipupiste koskee Huippuvuorten hallintaan liittyviä kysymyksiä. Venäjän vaatimukset vapaammasta toiminnasta Huippuvuorilla ovat tiukentuneet samalla, kun arviot suhteiden tilasta ovat heikenneet. Vuonna 2020 ulkoministeri Lavrov lähetti Norjalle kirjeen, jossa vaaditaan Norjaa kahdenvälisiin konsultaatioihin, joissa neuvoteltaisiin rajoitusten poistamisesta Venäjän taloudelliselta toiminnalta saarilla. Kirjeen mukaan Venäjä ei aio vähentää läsnäoloaan Huippuvuorilla vaan päinvastoin maa aikoo vahvistaa sitä.⁹⁶ Samanaikaisesti Venäjän Huippuvuorten pääkonsuli on Venäjän hallituksen julkaiseman Rossijskaja Gazeta -lehden haastattelussa arvioinut, että kisa Huippuvuorista oli tasaväkinen Norjan kanssa, ja että saaret olisivat aikanaan voineet yhtä hyvin päätyä myös Venäjän haltuun. Huippuvuoret on pääkonsulin mukaan joka tapauksessa kietoutunut yhteen Venäjän historian kanssa, ja on siten yhtä lailla Venäjän maata, jolle venäläisten esi-isät ovat vuodattaneet verta.⁹⁷

Samoin kuin Suomen kohdalla (ks. luku 4.1.4), Venäjän ulkoministeriö on vaatinut kahdenvälisiä ”mekanismeja” niin sanottujen lapsikiistojen ratkaisuun. Vuonna 2014 ulkoministeri Lavrov lähetti Norjan ulkoministerille kirjeen, jossa hän vaati tämän henkilökohtaista puuttumista venäläislästen huostaanottoihin.⁹⁸ Lapsiasioiden käsittely ulkoministeriön viestinnässä alkoi vähentyä vuodesta 2015. Venäjän valtion kontrollissa oleva media on kuitenkin seuraavina vuosina tuottanut materiaalia, jossa esitetään venäläislästen suojeluun liittyviä ongelmia, kuten hyväksikäyttötapauksia.⁹⁹

Venäjä korostaa Norjalle myös toisen maailmansodan jaetun muiston merkitystä yhtenä hyvän naapurisuuden kulmakivistä. Vuoden 2019 vuosikatsauksessa ulkoministeriö arvioi kuitenkin, että menestyminen tällaisilla politiikan pehmeillä aloilla ei johtanut laadullisiin muutoksiin suhteissa.¹⁰⁰

95 Venäjän ulkoministeriö (2020b), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2019 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, s.37–38; Venäjän ulkoministeriö (2021b), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2020 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, s. 41.

96 Nor04022020FP.

97 ”Spitsbergen polit potom I krov’ju nashi predkov”, Rossijskaja Gazeta, 21.3.2020, <https://rg.ru/2020/03/21/genkonsul-rf-na-shpicbergene-nelzia-delat-perekos-tolko-v-storonu-turizma.html>.

98 Nor23102014FP; Nor20112014BR, Nor12102015FP.

99 Lange-Ionatamišvili, Elina et al. (2018), Russia’s Footprint in the Nordic-Baltic Information Environment, NATO StratComCoE, <https://stratcomcoe.org/publications/russias-footprint-in-the-nordic-baltic-information-environment-20162017/138>, s. 63.

100 Nor23102014FP. Venäjän ulkoministeriö 2020, s. 37-38.

4.1.3 Tanska – hädin tuskin Pohjois-Eurooppaa

Venäjän ulkoministeriön viestintä koskien Tanskaa on huomattavasti vähäisempää kuin muiden Pohjois-Euroopan maiden suuntaan. Lisäksi noin kolmannes maa-aineistosta (22 kappaletta) koostuu joulukuun 2017 ja marraskuun 2019 välillä julkaistuista kulttuuri-suhteita tai suurlähetystön maan venäläiselle yhteisölle järjestämää tapahtumaa koskevista kuvauksista. Ulkoministeriön viestinnän niukkuus kertoo omalla tavallaan Tanskan muita Pohjois-Euroopan maita pienemmästä merkityksestä Venäjälle. Todennäköisin syy on Tanskan kaukainen sijainti Venäjästä; maat eivät jaa edes yhteistä merirajaa. Juutinrauman salmea hallitsevana Itämeren maana Tanskalla on kuitenkin Venäjälle strategista merkitystä, minkä lisäksi se vastaa strategiselta sijainniltaan merkittävien Grönlannin ja Färsaarten ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Nämä tekijät yhdistävät Tanskan Pohjois-Euroopan kokonaisuuteen, mutta maan merkitys Venäjälle pohjolan kontekstissa näyttäytyy aineiston perusteella tästä huolimatta Suomea, Norjaa ja Ruotsia vähäisempänä. Kuvio 3 näyttää kootusti Tanskan ja Venäjän välisten suhteiden kiistat ja käännekohdat vuosina 2012–2021.

Kuvaavaa on, että Venäjän Tanskaan suuntaaman viestinnässä toistuvat aihepiirit esitetään enemmän Venäjän yleisiä tavoitteita kuin Pohjois-Eurooppaa koskevana kysymyksiä. Ensimmäinen on Naton ohjuspuolustusjärjestelmä ja siihen liittyvä infrastruktuuri, johon Tanska päätti liittyä vuonna 2015. Venäjän Tanskan suurlähettiläs kirjoitti tuolloin tanskalaiseen Jyllands Posten -lehteen, että Venäjän on vastauksena pakko kohdistaa ydinaseensa ohjuspuolustukseen osallistuviin sotalaivoihin. Venäjää kiinnostavista kysymyksistä Tanskassa kertoo, että kyseinen tapaus on tarkastelujakson (2012–2021) ensimmäinen kerta, kun Tanska esiintyy ulkoministeriön viikoittaisessa tiedotustilaisuudessa.¹⁰¹

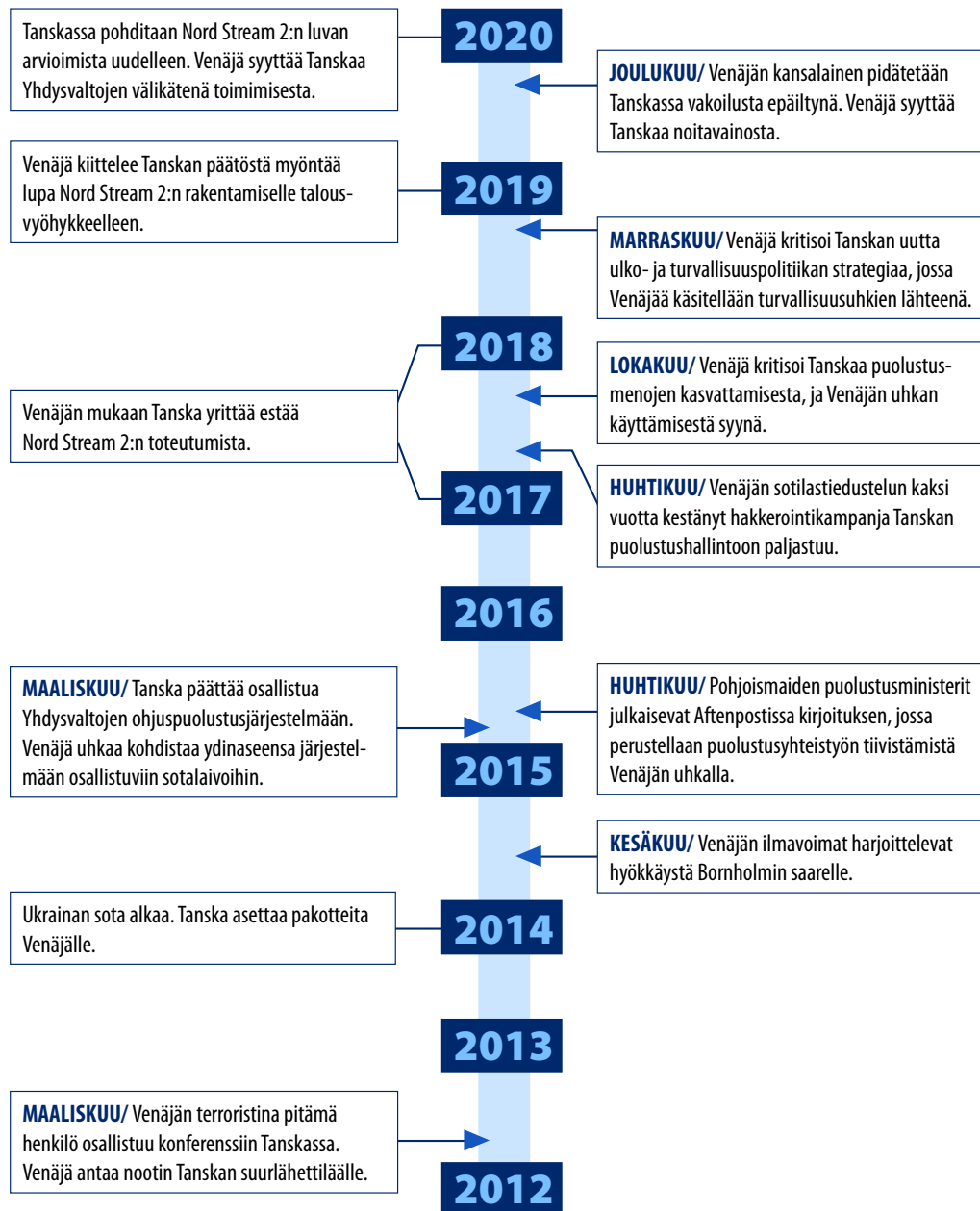
Venäjän mukaan maiden välisissä suhteissa on vallalla vaikea kausi. Venäjä syyttää tanskalaisia poliitikkoja *epäystävällisistä ja epärakentavista* lausunnoista, ja on kritisoinut Tanskan ulko- ja turvallisuuspolitiikan strategiaa, jossa esitettiin, että maan pitää vahvistaa puolustustaan Venäjän uhkan vuoksi.¹⁰² Lisäksi Venäjä on esittänyt Nord Stream 2 -kaasuputkin lupaprosessiin liittyvät kysymykset vuotta 2017 koskevassa vuosikatsauksessaan Tanskan toimiksi ”vastakkainasettelun alalla”, ja vuoden 2020 aikaisessa viestinnässään pyrkimykseksi saada uusia pakotteita Venäjälle. Huolimatta siitä, että luvat lopulta myönnettiin, Venäjän retoriikka ei ole muuttunut, vaan esille on nostettu uusia venäjävastaisiksi kuvattuja toimia, kuten viranomaisten puheita, joissa Venäjää luonnehditaan mahdolliseksi turvallisuusuhaksi, ja vakoilusta syytetyn Venäjän kansalaisen oikeudenkäynnin vaiheita.¹⁰³

101 Den26032015BR.

102 Den12102017BR; Den22112018BR; Tanskan ulkoministeriö (2018), New Danish Foreign and Security Policy Strategy, <https://www.fmn.dk/en/news/english/new-danish-foreign-and-security-policy-strategy/>.

103 Den08102020FP; Den10062021BR; Den30092021BR; Den07102021BR; Den0302022BR. Venäjän ulkoministeriö (2018); Vnešnepolitičeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2017 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, s. 47.

Kuvio 3. Tanskan ja Venäjän välisten suhteiden kiistat ja käännekohtat

Kovenevasta retoriikastaan huolimatta Venäjä on kuitenkin ollut tyytyväinen maiden yhteistyöhön arktisen alueen mannerjalustan jakoon liittyvien hakemusten koordinoimisessa YK:lle. Venäjä on myös alkanut korostamaan suhteitaan Tanskalle kuuluviin, mutta autonomisiin, Färsaariin ja Grönlannin, jotka eivät ole osallistuneet Venäjään kohdistuviin pakotteisiin. Asia mainittiin ulkoministeriön vuosien 2014 ja 2020 toimintaa koskevissa vuosikatsauksissa.¹⁰⁴ Muuten Venäjän asialistaa Tanskan kanssa on hallinnut kauppa- ja investointiyhteistyön kasvattaminen. Nämä Venäjän positiivisina pitämät askeleet ovat jääneet kuitenkin suurten kysymysten alle. Venäjän mukaan Tanska, kuten Norja ja Ruotsi, ”kärsii venäjävastaisesta hysteriasta”.¹⁰⁵

4.1.4 Suomi – esimerkki hyvä naapuruus -retoriikan välineellistämisestä

Kun Suomen ja Venäjän ulkoministerit tapasivat vuoden 2021 alussa jännitteisessä tilanteessa, jossa ulkoministeri Lavrov oli nostanut esiin Venäjä-EU -suhteiden katkaisemisen, luonnehti Lavrov Suomen ja Venäjän suhteita seuraavasti: ”Suomen ja Venäjän suhteet ovat hyvä esimerkki, miten suhteet voidaan rakentaa järjestelmällisesti [yksittäisten Euroopan maiden kanssa], ja jotka perustuvat yleisiin periaatteisiin, pääasiassa *yhdenvertaisiin oikeuksiin, molemminpuoliseen hyötyyn*, ja jotka siirtyvät täsmällisiin molempia kiinnostaviin taloudellisiin ja kulttuurisiin hankkeisiin.”Vertauksen kontekstina oli EU:n korkean edustajan Venäjän vierailu, jossa Lavrov oli luonnehtinut EU:ta *epäluotettavaksi* kumppaniksi. Suomi nostettiin näin koko Euroopalle esimerkiksi tavasta, jolla suhteita Venäjään pitää hoitaa – siitä huolimatta, että Suomi on itse ollut EU:n linjasta päättämässä. Ulkoministeri ilmaisi asian vielä selvemmin Donbasin sodan ensimmäisen vaiheen aikana kesäkuussa 2014: ”Suhteemme ovat esimerkki siitä, miten maita ohjaavat niiden *juuri-intressit* yli kaiken. Odotamme tämän olevan hyvä esimerkki myös monille muille kumppaneillemme.”¹⁰⁶ Kuvio 4 näyttää kootusti Suomen ja Venäjän välisten suhteiden kiistat ja käännekohtat vuosina 2012–2021.

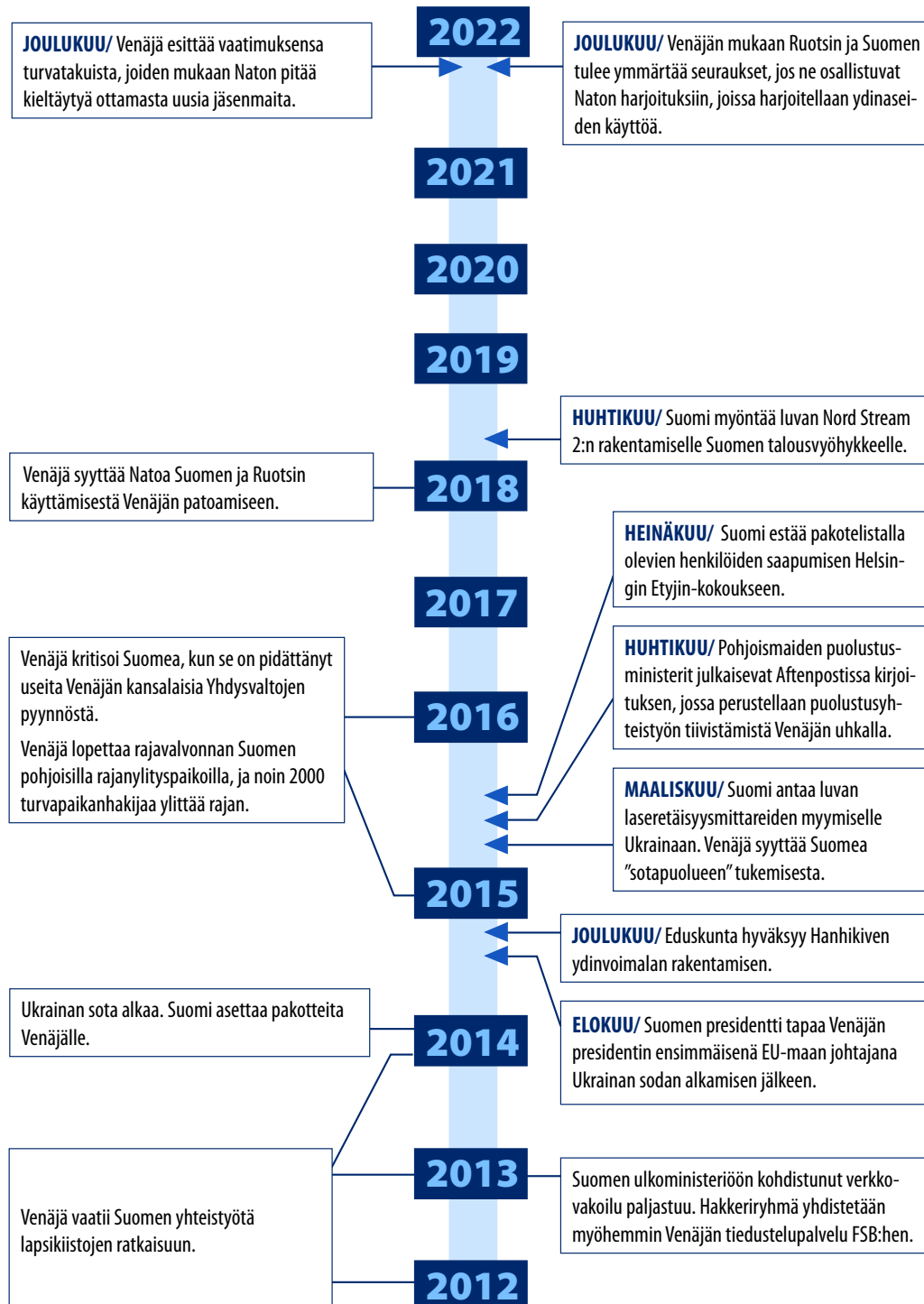
104 Venäjän ulkoministeriö 2015, s. 108–109; Venäjän ulkoministeriö 2021b s. 41.

105 Den09122020FP.

106 Fin15022021FP; Fin10062014FP.

Kuvio 4. Suomen ja Venäjän välisten suhteiden kiistat ja käännekohtat

Suomea ei esitetä Venäjän viestinnässä poikkeuksena pelkästään Euroopassa vaan koko maailmassa. Vuodesta 2015 eteenpäin Venäjän ulkoministeriö on vuosikatsauksissaan luonnehtinut maailman maista *hyviksi naapureiksi* Suomen lisäksi Kiinaa, Kazakstania, Mongoliaa, ja Pohjois-Koreaa. Lisäksi Japani määritellään hyväksi naapuriksi vuoden 2016 ulkopoliittikan konseptissa. Vuoden 2019 katsauksessa Suomi oli ainoa maa maailmassa, jota ulkoministeriö kuvaili tällä termillä.¹⁰⁷ Venäjän ulkoministeriön vuosikatsauksessa Suomi jopa määriteltiin vuosina 2010–2012 Venäjän ”strategiseksi kumppaniksi”. Tästä ryhmästä löytyy pysyvämmiin esimerkiksi Kazakstan, Kiina ja Mongolia.

Suomen kannalta Venäjän viestintä on joskus ollut jopa kiusallisen positiivista. Vuonna 2015 Venäjän Ruotsin suurlähettiläs nosti ruotsalaislehdelle antamassaan haastattelussa Suomen positiiviseksi esimerkiksi naapuruussuhteiden hoitamisesta Ruotsille, sillä maiden välillä käydään dialogia erityisesti presidenttitasolla huolimatta poliittisista erimielisyyksistä. Tuolloin Ruotsi oli katkaissut maiden välisen poliittisen dialogin Ukrainan sodan vuoksi. Suomea käytettiin tässä tapauksessa myös esimerkkinä Ruotsin lähestymistavan toimimattomuudesta: Suomen ja Venäjän presidenttien tapaaminen annettiin esimerkiksi siitä, ettei länsi tosiasiansa eristä Venäjää.¹⁰⁸

Vastaavasti Venäjä on hiljattain ehdottanut Tanskalle samanlaisia ilmatilaloukkauksia koskevia mekanismeja, joita sillä on Suomen ja Ruotsinkin kanssa. Venäjä on pitänyt ulkomailla myös näkyvästi esillä presidentti Niinistön transponderialoitetta, jonka Venäjä on esittänyt hyvänä aloitteena Itämeren turvallisuuden parantamiseksi, ja jonka toteuttamisesta Nato kieltäytyy.¹⁰⁹ Eräessä ulkoministeriön tiedotustilaisuudessa tiedottaja ilmaisi kuitenkin myös Venäjän huolen Naton ja Ruotsin ilmavoimien ohella myös Suomen ilmavoimien transponderit suljettuna pidetyistä lennoista.¹¹⁰

Tarkastelujakson aikana Venäjä kehui Suomen linjaa pitää yllä kahdenvälisiä presidentti- ja ministeritason tapaamisia Venäjän kanssa. Ulkoministeriön tiedottaja korosti suhteiden esimerkillisyyttä venäläisyleisölle antamassaan haastattelussa jo vuonna 2014, kun Niinistö oli tavannut Putinin ensimmäisenä länsimaisena valtionjohtajana Ukrainan kriisin alkamisen jälkeen.¹¹¹

Venäjä ei ole kuitenkaan aina esittänyt suhteitaan Suomeen ongelmattomina. Tarkastelujakson alkupuolella Venäjä esitti Suomen suuntaan kovaa kritiikkiä niin sanottujen

107 Venäjän ulkoministeriö 2020b, s. 37.

108 Swe22062015FP.

109 Swe21112019FP; Swe21022017FP; Den09102020FPb.

110 Fin23032018BR.

111 Fin03102014FP.

lapsikiistojen aikana. Venäjän ulkoministeriön tiedotustilaisuuksissa ei käsitelty muita Suomea koskevia aiheita ennen vuotta 2014, ministerien vierailuja lukuun ottamatta. Vuonna 2012 Venäjän ulkoministeriö julkaisi kommentaarin, jossa se väitti suomalaisten lastensuojeluviranomaisten toteuttavan venäläislasten huostaanottoja suhteettoman paljon ja peittelevän haluaan ratkaista kiistoja vetoamalla virkavastuuseen ja salassapitovelvollisuksiinsa. Tässä yhteydessä viitattiin myös tuoreeseen Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun raporttiin, jossa todettiin venäjänkielisten [ja somalien] olevan todennäköisimpiä rasmin uhreja Suomessa. Raportissa ei viitattu kuitenkaan suomalaisten viranomaisten toimintaan, vaan yleisimmät syrjinnän kokemukset liittyivät työelämään ja työnhakuun. Venäjä kertoi tuolloin puolustavansa kansalaistensa oikeuksia ”tarvittaessa kovaa” ja vaati kahdenvälisen laillisen mekanismin tai ”komission” luomista kiistojen ratkaisuun.¹¹²

Suomen ja Venäjän välille muodostettiin myöhemmin lapsiasioihin liittyviä tiedonvaihtokanavia, vaikkakaan ei erityistä kahdenvälistä ”komissiota”. Aihe katosi Venäjän ulkoministeriön aineistoista vähitellen vuoden 2015 jälkeen. Yhdessäkään ulkoministeriön vuosikatsauksessa ei kuitenkaan viitattu lapsikysymyksiin tämän tutkimuksen tarkastelujaksolla (2008–2021).

Venäjän ulkoministeriön vuosikatsausten mukaan Suomen ja Venäjän hyvän naapuruuden suhteet ovat vahvistuneet joka vuosi lukuun ottamatta vuosia 2014–2015, jolloin kehitykseen tuli lyhyt tauko, ja hyvän naapuruuden suhteita ainoastaan ylläpidettiin.¹¹³

4.2 Strateginen viestintä kahdenvälisten suhteiden kehystämisenä

4.2.1 Hyvän naapuruuden suhteet kahdenvälisen yhteistyön ihanteena

Ulkoministeriö ei käytä viestinnässään yhtä termiä kuvaamaan Pohjois-Eurooppaa, mutta yleisimmin esiintyvä ilmaus maantieteellisestä alueesta, jolla yhteistyötä tapahtuu, on ”Euroopan pohjoisosat (*sever Evropy*) ja arktinen.”¹¹⁴ Venäjä näkee Pohjois-Euroopan ennen kaikkea osana laajempaa Euroopan kokonaisuutta. Ulkoministeriön vuosikatsauksessa viitataan vielä vuosina 2008 ja 2009 ”Pohjois-Euroopan suuntaan” (*severoevropeijskoje*

112 Fin01102012FP; Fin08112012BR. Euroopan neuvosto (2012), Report by Nils Muižnieks Commissioner for Human Rights of the Council of Europe Following his visit to Finland from 11 to 13 June 2012, <https://rm.coe.int/16806db6d1>.

113 Venäjän ulkoministeriö (2013), Vnešnepolitcheskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2012 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, s. 65.

114 Ks.esim. Fin12042013FP; Swe27052020FP; Nor09092019FP.

napravljenije), mutta tämä termi on sittemmin kadonnut vuosikatsauksista.¹¹⁵ Pohjoismaat kulttuurisena kategoriana tiedetään toki Venäjän johdossa, ja esimerkiksi Vladimir Putin on hiljattain viitannut puheessaan pohjoismaiseen hyvinvointivaltioon.¹¹⁶ Venäjän käytännön politiikka Pohjois-Euroopan alueella on kuitenkin kehystetty ennen kaikkea kahdenväliseksi suhteiksi alueen maiden ja Venäjän välillä.

Venäjän ulkoministeriö on tarjonnut viestinnässään johdonmukaisesti kaikille Pohjois-Euroopan maille yhtenäistä mallia ihanteellisille kahdenvälisille suhteille: Kahdenvälisten suhteiden tavoite on *käytännöllisten kysymyksien yhteinen ratkaisu ja molemminpuolisten hyötyjen tavoittelu*. Suhteiden ongelmien ratkaisun tulee perustua *molemminpuoliseen kunnioitukseen ja yhdenvertaisiin oikeuksiin (ravnopravije, ravnopravnyi)*. Yhdenvertaisuudesta käytetty sana eroaa merkitykseltään ”tasa-arvosta” (*ravenstvo*) sillä se painottaa lopputulosten tasa-arvoa tai tasa-arvoa lain edessä. Käytännön toiminnan tulee olla *rakentavaa*. Venäjä kahdenvälisten suhteidensa ihanteen mukaisen toiminnan osaksi kaikkien Pohjois-Euroopan maiden *kansallisia intressejä*, ja siten luonnolliseksi ja itsestään selväksi.¹¹⁷ Laajempi kehys, jonka sisällä kahdenväliset suhteet Venäjän mukaan toimivat, on *kansainvälinen laki*, johon viitataan ennen kaikkea silloin, kun Pohjois-Euroopan maa Venäjän mukaan rikkoo lakia tai laillisia sitoumuksiaan. Kyseessä voi olla esimerkiksi toisen maan oikeuslaitoksen päätös, kahdenvälisistä neuvotteluista kieltäytyminen, rikoksesta epäillyn luovuttaminen Yhdysvaltoihin tai sotilaskäyttöön soveltuvan materiaalin myyminen Ukrainalle.¹¹⁸

Niin Venäjän ulkoministeriö kuin ulkoministeriön muut viranomaiset listaavat puheenvuoroissaan kahdenvälisen vuorovaikutuksen eri sektorit säännönmukaisesti tärkeysjärjestyksessä: 1) Poliittinen dialogi ja viranomaisten yhteistyö kaikilla tasoilla aina presidenteistä, ministeriöistä, osastoista alueiden välisiin viranomaisiin asti; 2) kaupallinen ja taloudellinen yhteistyö maiden välillä; 3) rajayhteistyö ja alueiden välinen yhteistyö; 4) kulttuurisuhteet; 5) ihmisten väliset yhteydet. Huolimatta siitä, että sektorit listataan ministeriöerailuiden yhteydessä useimmiten yhdessä, poliittinen dialogi ja taloudellinen yhteistyö ylittävät tärkeysjärjestyksessä kulttuurisuhteet ja muut pehmeän vuorovaikutuksen alat.

115 Venäjän ulkoministeriö (2009), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2008 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, s. 71–72; Venäjän ulkoministeriö (2010), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2009 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>, 87.

116 Venäjän presidentti (2021c), Zasedanije diskussionogo kluba «Valdai», 21.10.2021, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/66975>.

117 Esim. Fin16122020FP, Swe28042016FP, Swe18022017FP, Den08102020FP, Den09102020FPa.

118 Esim. Fin01072015FP; Fin03072015FP; Swe23082012FP; Swe18022014FP; Nor10082015FP; Nor09062020FP.

Tärkeysjärjestystä kuvaa myös Venäjän arvio kulttuurisuhteiden positiivisesta vaikutuksesta vientiteollisuudelle.¹¹⁹ Suhteiden tilaa, jossa kaikkia sektoreita edistetään menestyksellä, Venäjä kuvaa *moniulotteiseksi käytännön yhteistyöksi*. Pohjois-Euroopan maista tätä termiä on käytetty lähinnä Suomen kohdalla.¹²⁰

Poliittisen dialogin tärkeydestä kertoo Venäjän antama merkitys ennen kaikkea presidenttitason tapaamisissa tehdyille sopimuksille, jotka ulkoministeriön mukaan toimivat muun yhteistyön pohjana, sekä Venäjän edustajien kuvaukset poliittisten yhteistyömekanismien jäädyttämisen negatiivista seurauksista maiden suhteiden perustalle.¹²¹ Poliittinen dialogi on myös pääasiallinen, jopa välttämätön, väline, jota Venäjä tarjoaa suhteiden ongelmakohtien ratkaisemiseen.¹²² Dialogin Venäjä raamittaa pragmaattiseksi yleisesti hyväksyttävien ratkaisujen etsimiseksi, ja molempien ymmärtämiseksi.¹²³

Venäjä on luonnehtinut myös taloussuhteita kahdenvälisen suhteiden perustaksi. Tästä syystä Venäjä antaa molempien maiden poliitikkojen tehtäväksi auttaa suurten projektien toteuttamisessa, ja Hanhikiven ydinvoimalan kaltaiset strategiset hankkeet ovat esillä myös ministeritapaamisissa ja ulkoministeriön vuosikatsauksissa.¹²⁴ Venäjän ulkoministeriön edustajat seuraavat kauppavaihdon ja investointien volyymia, Venäjällä toimivien yritysten määrää sekä strategisten hankkeidensa edistymistä kohdemaassa, ja mahdollisuuksien mukaan kuvailevat vastavuoroisesti jonkin kohdemaan Venäjään tekemää suurta investointia.¹²⁵ Kauppavaihto ja taloudellinen yhteistyö esitetään valtiollisena hankkeena, ja Venäjä korostaa hallitusten välisten kauppa- ja talouskomissioiden tärkeää, jopa elintärkeää¹²⁶, roolia ulkomaankaupan ja investointien kiihdyttämisessä ja yhteistoiminnan koordinoimisessa.¹²⁷ Venäjällä on näitä komissioita ja neuvostoja kaikkien Pohjois-Euroopan maiden ja useimpien Euroopan maiden kanssa. Talouskomissioiden tapaamiset

119 Fin14012014FP.

120 Esim. Fin11042012FP; Fin20012022FP.

121 Fin08062014FP; Fin04052017FP; Fin02032020FP; Swe28042016FP; Swe03022020FP; Nor23102014FP; Den09102020FPb.

122 Swe10042015FP; Swe18022017FP; Nor04122012FP.

123 Den06022018FP; Nor25102019FPd.

124 Fin10062014FP; Fin10022016FP; Fin04052017FP; Fin11022019FP; Fin15022021FP; Venäjän ulkoministeriö 2018, s. 45; Venäjän ulkoministeriö 2019, s. 43.

125 Fin08062014FP; Fin04062016FP; Swe18022017FP; Swe03022020FP, Swe04022020FPb; Swe01022021FP; Swe03022021FP; Swe18112021FP; Den08102020FP.

126 Swe18022017FP.

127 Fin18072018FP; Fin11022019FP; Fin02032020FP; Fin14022021FP; Fin15022021FP; Fin12082020FP; Fin20012022FP; Swe16022013FP; Swe01022021FP; Swe02022021FPb; Swe03022021FP; Swe18112021FP; Swe19112021FP; Nor18012014FP; Nor20012014FPa; Nor20012014FPb.

keskeytettiin pian Venäjän hyökättyä Ukrainaan vuonna 2014. Venäjän edustajat valittelivat tätä ratkaisua, ja myöhemmin iloitsivat toiminnan aktivoimisesta uudelleen.¹²⁸ Pisin tauko tapaamisissa oli Ruotsilla, noin kahdeksan vuotta, ja lyhyin Suomella, muutama kuu-kausi. Suomen ja Venäjän välisen komission toiminta perustuu vuonna 1992 allekirjoitetuun sopimukseen kaupasta ja taloudellisesta yhteistyöstä, joka Venäjän mukaan muodostaa *oikeudellisen* pohjan maiden väliselle taloudelliselle yhteistyölle.¹²⁹ Venäjä on esittänyt komissioiden työn merkittävänä, sillä niiden toiminta mainitaan usein myös ulkoministeriön vuosikatsauksissa, eli osana muutaman lauseen mittaista kuvausta maiden välisten suhteiden tilasta.¹³⁰

Venäjä on nähnyt Pohjois-Euroopan alueelliset yhteistyöjärjestöt ja formaatit kuten Arktisen neuvoston, Barentsin euroarktisen neuvoston, Itämeren maiden neuvoston ja Pohjoisen ulottuvuuden keinoina edistää tavoitteitaan kahdenvälisissä suhteissa. Nämä järjestöt toimivat Venäjän ulkoministerin mukaan ”turvaverkkona”, joka pitää suhteet tietyllä tasolla muista erimielisyyksistä huolimatta.¹³¹ Venäjän ulkoministeriö on kehystänyt nämä järjestöt kahdenvälisen suhteiden työkaluksi: Järjestöillä ei ole itsenäistä roolia, vaan niiden avulla valtiot etsiä *käytännön ratkaisuja* ja rahoitusta yhteisiin ongelmiin, kuten ydinjätteen käsittelyyn arktisella alueella tai yhteisiin kaupallisiin hankkeisiin. Alueellisilla yhteistyöjärjestöillä on kuitenkin Venäjän mukaan myös laajempi merkitys osana suurvaltasuhteita, sillä alueelliset yhteistyöjärjestöt voivat vahvistaa myös laajempaa *vakautta ja turvallisuutta* koko Pohjois-Euroopan alueella.¹³² Vuonna 2021 Venäjä esitti arktisen yhteistyön auttavan säilyttämään alueen *luottamuksen, vakauden ja hyvän naapurisuuden* vyöhykkeenä.¹³³

Pohjois-Euroopan alueellista yhteistyötä, ja ylipäätään käytännön yhteistyötä, on alettu esittää entistä vahvemmin vastapainona tulehtuneille EU-suhteille, jotka esitetään toisensa poissulkevinä: Venäjän ulkoministerin mukaan esimerkiksi Barentsin prosessin tavoite on yhdistäviin asioihin keskittyminen ja *konkreettisten lopputulosten saavuttaminen*. Yhteistyö toimii ulkoministerin mukaan, koska ei kukaan aloita Barentsin alueella *ideologisista syistä* johtuvia *geopoliittisia kamppailuja*.¹³⁴

128 Fin10062014FP; Fin03102014FP; Fin10062014FP; Swe21022017FP; Swe18112021FP; Nor23102014FP.

129 Venäjän suurlähetystö Suomessa, (2022), ”Venäjän ja Suomen kauppaja talousyhteistyö”, <https://helsinki.mid.ru/web/helsinki-fi/kaupallis-taloudellinen-yhteistyö>.

130 Viimeksi vuoden 2020 toimintaa koskevassa katsauksessa Suomen ja Ruotsin kohdalla. Venäjän ulkoministeriö 2021, s. 41.

131 Nor22102021FP.

132 Nor06062013FP; Nor23102014FP; Nor17022021FP; Swe15062018FP.

133 Nor22102021FP; Nor26102021FPb.

134 Nor26102021FPc.

Myös raja- ja alueyhteistyötä on myös kehystetty osaksi Venäjän laajempaa ulkopoliittista tavoitteenasettelua, esimerkiksi välineeksi konfliktipotentialin poistamiseen Venäjän ja EU:n sekä EU-maiden välillä ja toisaalta myös osana Venäjän tavoitetta yhteisen ”taloudellisen ja humanitaarisen tilan” luomiseksi.¹³⁵ Ulkoministeri Sergei Lavrovin mukaan raja-alueiden välinen yhteistyö auttaa vahvistamaan Venäjän kansainvälistä auktoriteettia ja tukee sen vuoden 2016 ulkopoliittikan konseptissa määriteltyä tavoitetta luoda ”hyvän naapurisuuden vyöhyke” Venäjän rajoille.¹³⁶ Tämä lausunto täsmentää Venäjän Ulkopoliittikan konseptissaan linjaamaa tavoitetta rakentaa hyvän naapurisuuden suhteet *rajavaltioiden* kanssa, sillä se merkityksellistää kahdenväliset suhteet yhden maan kanssa osaksi laajempaa Venäjää ympäröivää geopoliittista tilaa.

Hyvä naapurisuus esitetäänkin Venäjän ulkoministeriön viestinnässä kahdenvälisen suhteiden ihanteena. Ulkoministeriön maa-aineiston perusteella voidaan havaita, että Venäjä alkaa kutsua maata hyväksi naapuriksi silloin, kun se arvioi myös *käytännöllisen yhteistyön* tason prioriteettisektoreilla korkeaksi, maan *luotettavaksi* ja kun maa täyttää Venäjän suhteisiin lataamat odotukset ja velvoitteet.¹³⁷ Käsitteen merkitys suhteiden tilan määrittelyssä on niin suuri, että ”kahdenväliset suhteet” termin sijaan Suomea koskevassa viestinnässä on puhuttu tavallisesti ”hyvän naapurisuuden suhteista” (*otnošenija dobrososedstva, dobrososedskie otnošenija*).¹³⁸ *Hyvä naapurisuus* on Venäjän mukaan kahdenvälisen suhteiden luonteenpiirre¹³⁹, joka mahdollistaa Venäjän mukaan *pragmaattisten, rakentavien ja vastakkainasettelusta vapaiden* suhteiden säilyttämisen.¹⁴⁰

Venäjän edustajat ovat antaneet ajoittain hyvälle naapuruudelle myös turvallisuuspoliittisen merkityksen. Esimerkiksi Venäjän Suomen suurlähettiläs on todennut haastattelussa, että maiden välisen historian valossa ja 1300 kilometriä pitkän yhteisen rajan vuoksi hyvälle naapuruudelle ei ole vaihtoehtoa.¹⁴¹ Lisäksi Venäjän ulkoministeri on vuonna 2020 todennut presidentti J.K. Paasikiven nimen olevan yhteydessä hyvän naapuruuden käynnistämiseen Venäjän ja Suomen välillä [Paasikiven linja].¹⁴² Viesti hyvän naapuruuden rauhaa tuottavasta merkityksestä ei koske pelkästään Suomea. Eräissä Venäjän

135 Nor11112014FP

136 Venäjän ulkoministeriö (2021c), ”Videoobraštšenie Ministra inostrannyh del Rossijskoi Federatsii S.V. Lavrova k utšastnikam konferentsii «Rubezhi Rossii: geopolitika, regionalistika, istoričeskaja pamjat’», 23.8.2021, https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/4844262.

137 Fin10022016FP; Fin27012018FP; Fin17072020FP.

138 Esim. Fin03052012FP; Fin11062021FP.

139 Fin10092020FP.

140 Fin04062016FP.

141 Fin10022016FP.

142 Fin03032020FP.

ulkoministeriön vuoden 2014 viestissä todetaan Venäjän ja Norjan vuosisataisen hyvän naapuruuden takaavan rauhan maiden kansalaisten tuleville sukupolville.¹⁴³

Hyvä naapuri on ulkoministeriön viestinnässä *rajavaltiota* laajempi käsite: Tanskan ja Venäjän suhteilla on Venäjän ulkoministerin mukaan niin ikään vuosisatainen hyvän naapuruuden perusta, mutta toisaalta ulkoministeri on arvioinut Naton sotilaallisen toiminnan Grönlannissa olevan Venäjän turvallisuuden kannalta vähemmän merkittävää kuin sotilaallinen toiminta Norjassa, koska Grönlanti on kaukana Venäjän rajoista.¹⁴⁴

Kuvio 5 näyttää Venäjän hyvään naapuruuteen liittämät ominaisuudet ja niiden näiden ominaisuuksien negatiiviset vastinparit. Hyvän naapurin vastakohtana käytetään termiä ”epäystävällinen valtio”, jota Venäjä käytti määrittelemään suhteitaan Yhdysvaltoihin ja Tšekin tasavaltaan, ennen kun määritelmä ulotettiin vuonna 2022 koskemaan kaikkia Venäjän hyökkäyssodan vuoksi maalle pakotteita asettaneita maita. Ennen vuotta 2022 Venäjän edustajat puhuivat tyypillisesti hyvän naapuruuden ”palauttamisesta” tai aiemmasta hyvän naapuruuden mukaisesta toiminnasta, jos he osoittivat tyytymättömyyttään Pohjois-Euroopan maiden ulkopoliittikaan.¹⁴⁵

Venäjän kahdenvälisiä suhteita kuvailevan käsitteistön erityispiirteenä on eri merkityksien linkittyminen keskenään omalaatuisella tavalla, ja negatiivisten määritelmien korostuminen: toiminta voi olla *rakentavan* lisäksi *destruktiivista*. Venäjä käyttää myös hyvään ja huonoon naapuruuteen liittämäänsä kuvauksia oikeuttamaan käytännön politiikkaansa eri maiden kanssa. Tärkeimpänä erityispiirteenä Venäjän kuvaukset toisen maan toiminnasta ovat usein ristiriidassa todellisuuden kanssa. Pohjois-Euroopan alueen ulkopuolella tämä on näyttäytynyt Venäjän vuoden 2022 Ukrainaankin tekemän hyökkäyksen aikana, jolloin ulkoministeri Lavrov ilmoitti Venäjän pyrkivän tekemään kaikkien ”rakentavien” voimien kanssa yhteistyötä ”kriisin” ratkaisemiseksi ”rauhan ja vakauden nimissä” samalla, kun Venäjän asevoimat kirjaimellisesti tuhosivat Ukrainan siviilikohteita laittomassa hyökkäyssodassa.¹⁴⁶

143 Nor12052014FP.

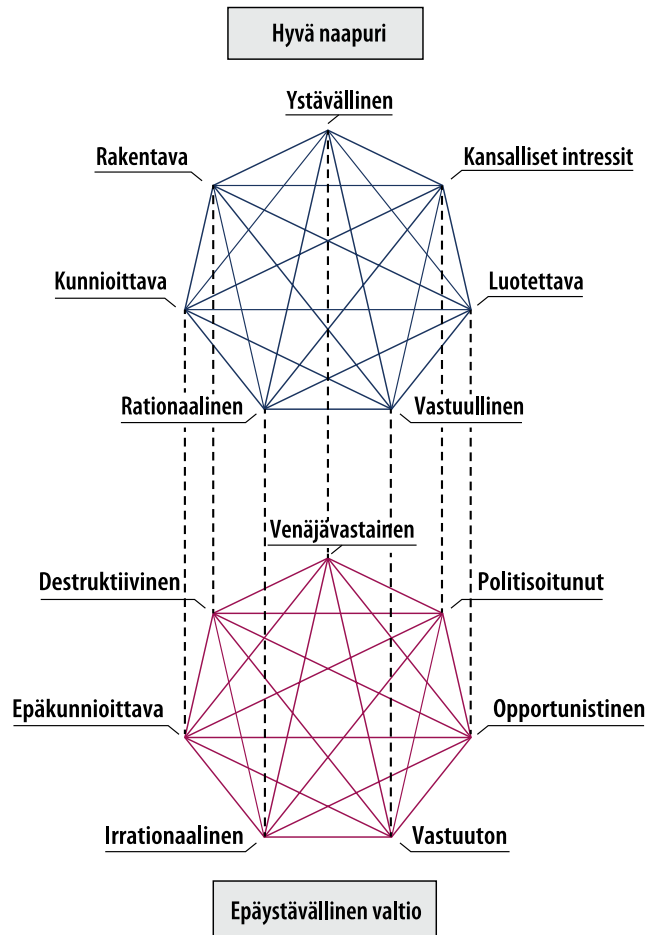
144 Den08102020FP; Nor20052021FP,

145 Nor19012021FP, Swe28042016FP.

146 ”Lavrov rasskazal Tšavušoglu o provedenii spetsoperatsii sil RF v Donbasse”, 27.2.2022, TASS, <https://tass.ru/politika/13876411>.

Kuvio 5. Venäjän kuvaus hyvän naapurin ja epäystävällisen valtion malleista

Vuoden 2021 aikana julkaistuissa Venäjän ulkoministeriön maa-aineistoissa ja vuosikat-sauksissa kuvataan Pohjois-Euroopan maista vain Suomea hyväksi naapuriksi. Muilla Pohjois-Euroopan mailla on Venäjän perinteisen viestin mukaan kuitenkin historiallinen perusta hyvälle naapuruudelle Venäjän kanssa.

Hyvään naapuruuteen kuuluu Venäjän mukaan velvoitteita. Venäjän Ruotsin suurlähettilään mukaan Venäjä ei salli sen enempää suuren kuin pienen vallan osoittavan sille *halveksuntaansa*.¹⁴⁷ Venäjän edustajat kertovat suhteiden hoitoon kuuluvista velvoitteista usein kiertoteitse ilmoittamalla, että toisen maan toiminta on *epärakentavaa*, *epäkunnioittavaa*, tai että se loukkaa Venäjän *yhdenvertaisia oikeuksia* tai on kyseisen maan *poliittisten tai*

147 Fin01102012FP, Swe23082012FP, Swe17062014FP.Nor04022020FP; Nor09062020FP.

*laillisten sitoumusten vastaisia. Venäjän tahdon vastaisesti toimiminen voi "heittää varjon suhteiden ylle" tai jopa "myrkyttää" ne.*¹⁴⁸

Velvoitteiden täyttäminen puolestaan määritellään *rakentavaksi ja molempia kunnioittavaksi* lähestymistavaksi. Tämä voi tapahtua esimerkiksi taipumalla Venäjän laintulkintaan, luomalla kahdenvälinen mekanismi lapsiasioiden käsittelyyn, neuvottelemalla kahdenvälisesti rajavalvonnasta ja kalastusasioista, luopumalla Venäjää häiritsevistä puolustusyhteistyöstä, tai muuten omaksumalla Venäjälle mieleisemmän kannan kahdenvälisiin suhteisiin.¹⁴⁹

Venäjän mukaan kiistanalaisista kysymyksistä, kuten niin sanotuista lapsiasioista pitää pysyä keskustelemaan *rauhallisesti* ilman asian *politisoitumista*. Dialogin tulee olla *rakentavaa, molempia kunnioittavaa, yhdenvertaista* ja tavoitella *intressien tasapainoa*.¹⁵⁰ Kyse on ennen kaikkea vaatimuksesta huomioida Venäjän edut. Venäjä pitää kiistanalaisia kysymyksiä suhteiden asialistalla tarvittaessa vuosia. Ennen Venäjälle mieleistä lopputulosta maa pitää niitä *ratkaisemattomina* tai *pysyvinä* ongelmina maiden välisissä suhteissa.¹⁵¹

Näkyvin esimerkki tästä on Venäjän pyrkimys saada Norja hyväksymään tulkintansa Huippuvuorten 1920 sopimuksesta, ja sallia Venäjälle entistä vapaampi toiminta Norjan suveleenilla alueella. Venäjä vaatii Norjaa kahdenvälisiin konsultaatioihin, vaikka sopimus on monenkeskinen. Venäjän mukaan sopimuksen noudattaminen takasi *hyvän naapurisuuden ja rauhanomaisen rinnakkainolon* kylmän sodan aikana.¹⁵² Lisäksi Venäjä on vaatinut sekä Norjalta että Suomelta niin sanottujen lapsikiistojen ratkaisuun viranomaisten välisiä erillisiä "mekanismeja", mutta näitä kysymyksiä ei ole käsitelty ulkoministeriön viestinnässä vuoden 2015 jälkeen.¹⁵³

Hyvän naapurisuuden ylläpitäminen on muiden kuin Venäjän vastuulla, sillä Venäjä määrittelee oman toimintalogiikkansa usein reaktiiviseksi. Esimerkiksi, vuonna 2014 Venäjä arvioi Norjan hallituksen olevan valmis kehittämään suhteita, minkä vuoksi Venäjäkin oli valmis *hyvään naapuruuteen* pohjautuviin, *pragmaattisiin* ja *liikemiesmäisiin* suhteisiin.

148 Fin06032012FP; Fin01102012FP; Fin04102012BR Fin02032015FP; Fin26082015FP; Fin23122015FP; Swe23082012FP Nor10082015; Nor09062020FP; Den12102017BR.

149 Fin01062012FP; Fin10022016FP; Swe13042015FP; Swe18022017FP; Swe21112019FP; Swe03022020FP; Nor01082012FP; Nor04122012FP; Nor18012014FP; Nor23102014FP; Nor12042015FP; Nor24102019FP; Nor04022020FP; Nor26102021FP; Den08102020FP; Den09102020FPb.

150 Fin20082012FP Swe 23102020; Swe03022021FP.

151 Esim. Swe03022020FP; Swe01022021FP; Nor09062020FP.

152 Nor04022020FP.

153 Nor12102015FP.

Myöhemmin suhteet heikkenivät, ja kun ulkoministeriön tiedottajalta vuonna 2021 kysyttiin Venäjän reaktiosta työväenpuolueen vaalivoittoon Norjassa, hän totesi Venäjän arvioivan Norjan politiikan sisällön ja päättävän sitten politiikkansa Norjan suuntaan.¹⁵⁴ Venäjän edustajat puhuvat myös usein valmiudesta kehittää suhteita sen mukaan mihin toinen osa puoli on valmis tai toisen osapuolen tason mukaisesti.¹⁵⁵ Näin aloite suhteiden tilan parantamisesta ja muutosten tekemisestä säilytetään naapurille. Logiikka on ollut vastaava EU:n suuntaan: Venäjä on valmis palauttamaan yhteyksiä, jos EU muuttaa toimintaansa.¹⁵⁶

Toimintalogiikkansa Venäjä on esittänyt yksinkertaisena: jos Venäjä arvioi tilanteen itselleen mieleiseksi, se jatkaa rakentavaa politiikkaansa¹⁵⁷, mutta toisaalta ”kaikkiin länsimaiden epäystävällisiin toimiin vastataan sopivalla tavalla.”¹⁵⁸ Venäjän omalla epäystävällisen teon aikaansaaneella toiminnalla ei vaikuta olevan merkitystä Venäjän kritiikille tai vastatoimille, vaan negatiivisen kierteen katsotaan alkavan toisen maan toiminnasta. Kyseessä saattaa yhtä hyvin olla vakoiluepäilyyn kohteeksi joutuneen diplomaatin karkotus tai EU:n pakotepolitiikan noudattaminen. Venäjä on määritellyt tällaisen toiminnan esimerkiksi *destruktiiviseksi, epäystävälliseksi, tai kansanvälisen lain vastaisiksi*.¹⁵⁹ Kyse ei ole pelkäämistään ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevista kysymyksistä. Venäjä saattaa määritellä myös väärän henkilön maahantulon sallimisen, epämiellyttävät viranomaispäätökset ja paikallisen oikeuslaitoksen antamat tuomiot suhteita heikentäviksi tai myrkyttäviksi tekijöiksi, jopa tietoisiksi loukkauksiksi. Tätä kritiikkiä Venäjän edustajat esittivät pohjoismaisille naapureilleen jo ennen vuotta 2014.¹⁶⁰

Oman toimintansa Venäjän esittää lähtökohtaisesti hyvän naapuruuden mukaisena. Tämä eroaa kuitenkin siitä, mitä Venäjä käytännössä tekee. Venäjä esimerkiksi määriteli Suomen pohjoisiin rajanylityspaikkoihin vuosien 2015–2016 siirtolaiskriisin ratkaisun *rakentavaksi ja molempia kunnioittavaksi*¹⁶¹, vaikka Venäjä käynnisti itse ratkaisuun johtaneen tapahtumaketjun lopettamalla rajavalvonnan ja auttamalla siirtolaisia rajanylityksessä. Ennen tilanteen ratkaisua Venäjä ilmoitti, että sen lait eivät estä maasta poistumista ilman viisumia, mutta kertoi olevansa valmis keskustelemaan asioista aina ”rakentavasti”

154 Nor20012014a; Nor16092021BR.

155 Swe03022020FP; Swe04022020FPa; Swe03022021FP; Den08102020FP.

156 Swe28042016FP.

157 Nor16092013FP.

158 Swe22122020FP; ks. myös Swe15092014FP.

159 Fin01072015FP; Swe04082015FP; Swe22122020FP; Swe30042021FP Nor10082015FP; Nor28082020FP.

160 Swe20042012FP, Swe23082012FP, Swe29012014FP, Den22032012FP, Den0302022BR.

161 Fin10022016FP.

ja ”molempia kunnioittavalla tavalla”.¹⁶² Sitten Venäjän ulkoministeriön edustajat ovat kehystäneet ”rajan yhteisen hallinnan” ja ”rajan toiminnan varmistamisen” osaksi Suomen ja Venäjän *hyvän naapuruuden* mukaista yhteistyötä.¹⁶³

Venäjän hyökkäys Ukrainaan vuonna 2022 on tehnyt tyhjäksi edellytykset Venäjän tavoitteiden mukaiselle hyvälle naapuruudelle, sillä presidenttitason dialogilta ja taloudelliselta yhteistyöltä on pudonnut pohja pois. Venäjän tavoitteena on ollut eristää kahdenväliset suhteet kokonaan sen toimista Ukrainassa, ja lännen yhteinen pakoterintama murskasi tämän ihanteen jopa ennakoitua rajummin. Seuraavaksi esitämme yksityiskohtaisemmin Venäjän tavoitteet Pohjois-Euroopan alueella ennen vuoden 2022 hyökkäystä Ukrainaan.

4.2.2 Venäjän geopoliittinen visio Pohjois-Euroopasta: pragmaattinen, ei-poliittinen yhteistyö

Venäjän ihanteellisten kahdenvälisen suhteiden visio kytkeytyy sen laajempaan geopoliittiseen visioon Pohjois-Euroopasta. Tässä visiossa Pohjois-Euroopan maiden ja Venäjän kahdenväliset suhteet sekä esimerkiksi arktinen alue ovat täydellisen *politisoimattomia*.¹⁶⁴ Venäjän ulkoministeriö tarkoittaa tällä kahdenvälisen suhteiden eristämistä suurvaltasuhteista tai yleisemmin geopolitiikasta.

Geopolitiikkaan osallistumisen ja *politisoituneet* päätökset Venäjä asettaa eksplisiittisesti hyvän naapuruuden kansallisten intressien ja käytännön hyötyjen tavoittelun vastakohtaksi.¹⁶⁵ Poikkeuksen Venäjä tekee palkitsemalla pienen maan rakentavasta toiminnastaan tarjoamalla tälle ”välittäjän” roolia. Norjalle Venäjä on tarjonnut mahdollisuutta auttaa Naton ja Venäjän suhteiden normalisoitumisessa, ja Suomea on luonnehdittu liittoutumattoman statuksensa vuoksi hyväksi välittäjäksi ja sopivaksi paikaksi Yhdysvaltojen ja Venäjän huippukokoukselle.¹⁶⁶ Venäjän visiossa välittäjän pitää olla *rehellinen* ja pidättäytyä *puolueellisista* lähestymistavoista. Venäjän mukaan Ruotsin ulkoministerin kansainvälistä oikeutta puolustavat lausunnot Etyjin 2021 puheenjohtajuuskaudella vahingoittivat Ruotsin kykyä toimia tässä roolissa. Venäjä kritisoi myös Ruotsin kannanottoja siirto- ja laisten kuljettamiseen Puolan ja Valko-Venäjän rajalle ja Venäjän lakeihin ”ulkomaalaisista agenteista”.¹⁶⁷

162 Fin2701206FP.

163 Fin04062016FP; Fin06062016FP; Fin03052017FP; Fin11022019FP, Fin12022019FP.

164 Nor24102019FP.

165 Fin02082019FP; Nor26202021b; Nor25102019FPc; Nor26102021FPc.

166 Fin10062014FP; Fin04052017FP; Fin18072018FP; Nor 25102019FPf.

167 Swe24122020FP; Swe24112021FP.

Venäjä on myös käyttänyt suhteiden kahdenvälisyyttä eräänlaisena porkkanana, samalla kun Venäjä-EU -suhteet ovat heikenneet. Kun Venäjän ja Suomen ulkoministerit tapasivat vuoden 2021 alussa jännitteisessä tilanteessa, Venäjän ulkoministeri totesi, ettei *geopoliittikka* vaikuta negatiivisesti kahdenvälisiin suhteisiin, joiden perusta on yhteistyössä.¹⁶⁸

Norjan kanssa Venäjä on puolestaan painottanut Venäjä–Nato-suhteiden eristämistä kahdenvälisistä suhteista, joita Venäjä on väittänyt haluavansa parantaa. Venäjän mukaan iso osa erimielisyyksistä on *ideologisia*, mutta nekin pitäisi Venäjän mukaan laittaa *pragmaattisesti* syrjään ja keskittyä *todellisiin ongelmiin*. Venäjän ulkoministeriön tiedotustilaisuuksissa on kuitenkin alettu syyttää Norjaa tarkoituksellisesta *destruktiivisesta linjasta* maiden välisten suhteiden tuhoamiseksi. Pääasiallisena syynä kritiikille on ollut Naton toiminta Norjassa ja Ukrainan tukeminen, mutta myös Venäjän syyttäminen kyberhyökkäyksestä.¹⁶⁹

Venäjän geopoliittisella visiolla onkin myös negatiivinen vastinpari, joka Venäjän mukaan johtuu vuoden 2014 jälkeisistä *poliittisista olosuhteista*, *poliittista vaihteluista* ja maailmassa vallitsevasta *geopoliittisesta tilanteesta*.¹⁷⁰ Venäjän ulkoministeriön mukaan nämä *vieraat poliittiset tekijät* uhkaavat tulla häiritsemään Suomen ja Venäjän *molempia hyödyttäviä suhteita*.¹⁷¹ Venäjän negatiivista geopoliittista mallia edustavat Yhdysvallat, Nato ja Euroopan unioni, jotka saivat tämän roolin Venäjän viestinnässä pian Ukrainan sodan alkamisen jälkeen. Yhdysvaltojen ja Naton rooli on tässä geopoliittisessa mallissa ennen kaikkea sotilaallinen ja EU:n poliittinen. Kuvaamme näitä eri rooleja saman negatiivisen geopoliittisen mallin sotilaallisena ja poliittisena aspektina.

Venäjä haluaa Pohjois-Euroopan maiden pidättäytyvän Venäjän geotaloudellisten ja -poliittisten hankkeiden estämisestä tai niiden vaikeuttamisesta, vaikka asia ei koskisi suoraan kahdenvälisiä suhteita. Venäjä esimerkiksi vastusti Suomen päätöstä myydä sotilaskäyttöön tarkoitettuja laseretäisyysmittareita Ukrainalle todeten, ettei päätös edistä *rauhaa ja vakautta* ja on suora tuki ”sotapuolueen linjalle”.¹⁷² Myös toimenpiteet, jotka auttavat Yhdysvaltoja Venäjän kustannuksella saatetaan esittää *politisoituneiksi*. Venäjä on esimerkiksi kuvannut rikoksesta epäillyn luovutusta Yhdysvaltoihin tai vakoilusta epäillyn tuomiota *politisoituneiksi* ja *puolueellisiksi* päätöksiksi.¹⁷³

168 Fin15022021FP.

169 Nor26102021FPa; Nor23042020BR; Nor29042020BR; Nor19112020BR; Nor15102020BR; Nor29042021BR.

170 Nor30102014FP; Nor23102019FP; Nor24102019FP; Nor 25102019FPf; Nor17022021FP; Nor21012022FP; Den18092018FP; Den08102020FP.

171 Fin10062014FP.

172 Fin02032015FP.

173 Nor30112016BR; Den10062021BR; Den0302022BR.

Vaatus olla toimimatta Venäjän suurvaltapoliittisia tavoitteita vastaan koskee sekä *hyviä naapureita*, kuten Suomea vuoteen 2022 asti, että Tanskan kaltaisia maita, joita Venäjä on luonnehtinut *venäjävastaisiksi*. Venäjä on kerrannut niin ministeritason vierailujen yhteydessä kuin ulkoministeriön vuosikatsauksissa molempien Nord Stream -kaasuputkien lupamenetelyiden vaiheita huolimatta siitä, että putket vievät kaasua kolmanteen maahan.¹⁷⁴ Venäjän ulkoministeri on kuvannut Nord Stream 2 -pakotteita *geopoliittiseksi peliksi* ja yhdeksi valtioiden välisen *kilpataistelun (konkurentnaja borba)* muodoksi, jossa käytetään myös epärehellisiä menetelmiä markkinoiden valtaamiseksi. Varaulkoministerin ja ulkoministeriön tiedottajan mukaan putken sanktiointi ja aikomus soveltaa EU:n 3. energiapaketin säädöksiä putkeen merkitsevät Yhdysvaltojen yritystä työntää Venäjä ulos Euroopan energiamaarkkinoilta.¹⁷⁵ Tämän vuoksi Venäjän mukaan piti olla itsestään selvää, että tarvittavat luvat myönnettiin: muu olisi merkinnyt kysymyksen *politisoimista, kansainvälisen lain sivuuttamista opportunistin tai ulkoisen painostuksen* vuoksi, tai olevan jopa *venäjävastaista* toimintaa. Tällainen *epärakentava* politiikka saattaa Venäjän mukaan haitata kahdenvälisiä suhteita.¹⁷⁶

Kuvio 6 näyttää Venäjän kuvaukset vaihtoehtoisista geopoliittista malleista ja ominaisuudet, jotka Venäjän ulkoministeriö liittyy näiden mallien mukaiseen toimintaan. Venäjän rakentamat geopoliittiset mallit ovat osin limittäisiä maan kahdenvälisiä suhteita koskevien mallien kanssa. Venäjä liittyy hyvään naapuruuteen samoja ominaisuuksia kuin omaan toimintaansa suhteessa Yhdysvaltoihin, Natoon ja EU:hun. Epäystävällisten valtioiden toimintaan Venäjä liittyy puolestaan samoja ominaisuuksia kuin Yhdysvaltoihin, Natoon ja EU:hun.

Merkittävin ero kahdenvälisen suhteiden ja geopolitiikan vision välillä on *politisoitumisessa* ja toimijuuden tasossa. Erityisesti Yhdysvallat voi Venäjän mukaan *politisoida* muita maita tai joitakin kysymyksiä, mutta sen ei tässä aineistossa esitetä koskaan politisoivan itseään. Oletettavasti Venäjää pitää Yhdysvaltoja jo valmiiksi ”politisoituneena”, koska maita pidetään Venäjän johdossa ja viranomaisten keskuudessa jo lähtökohtaisesti kilpailijoina suurvaltojen välisessä kamppailussa. Vaikka pienikin maa voi ajoittain Venäjän mukaan politisoida yksittäisiä kysymyksiä, kuten lapsikiistoja,¹⁷⁷ usein jonkin kysymyksen politisoiminen merkitsee *alistumista* Yhdysvaltojen, Naton tai Brysselin valtaan. Lisäksi Venäjä ei tässä aineistossa koskaan esitä Yhdysvaltoja irrationalisena *hysterisenä* maana, vaan päinvastoin hysteriaa levittävänä, pieniä maita painostavana ja Euroopan unionia hyväksikäyttävänä toimijana.¹⁷⁸

174 Fin11022019FP; Den06022018FP; Den19102018FP; Den19052020FP; Venäjän ulkoministeriö 2018, s. 47. Venäjän ulkoministeriö 2019, s. 44. Venäjän ulkoministeriö 2020, s. 39.

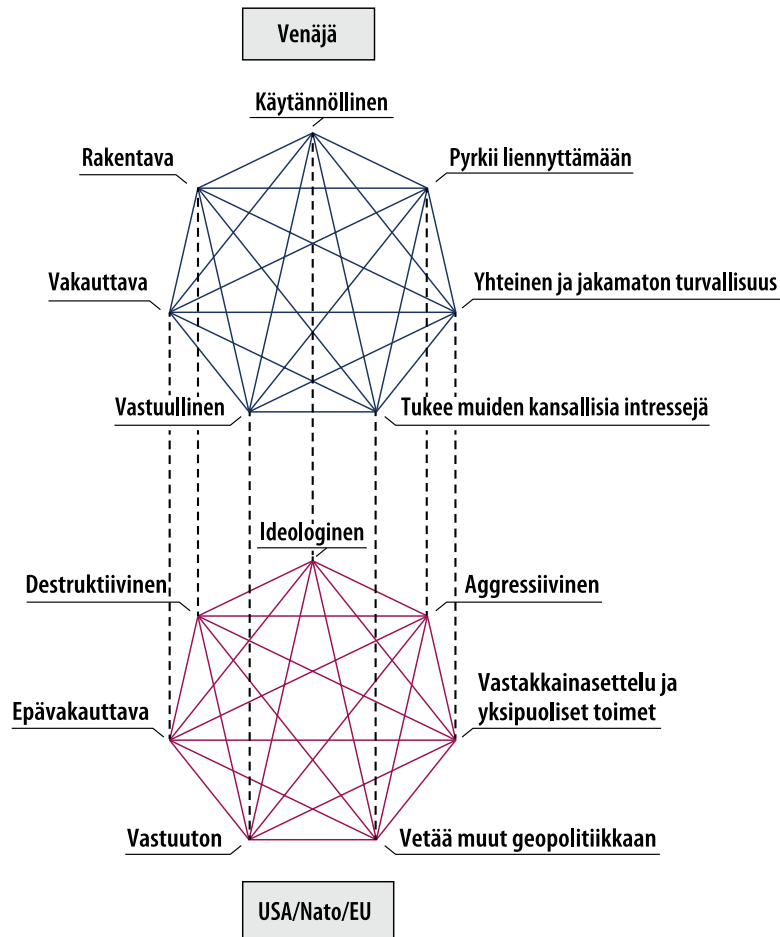
175 Den19052020FP; Swe09062020FP; Den07022019BR; Den17092020BR.

176 Fin18072018FP; Den08102020FP; Den17092020BR.

177 Fin20082012FP.

178 Fin10062014FP; Fin06062016FP.

Kuvio 6. Venäjän kuvaus Pohjois-Euroopan vaihtoehtoisista geopolittista malleista

Venäjän strategisessa viestinnässä *epäystävällisen valtion* toiminta merkitsee siten osin muuttumista Yhdysvaltojen, Naton ja EU:n kaltaiseksi, osin niiden välineiksi. Osa merkittäjistä, kuten *rakentavuus* ja sen negatiivinen vastine *destruktiivisuus*, esiintyy kuitenkin myös geopolitiikan ulkopuolisissa kysymyksissä, joten Venäjä arvioi pieniä maita osin myös samoin kriteerein kuin suuria.

Yhdysvallat, Nato ja geopoliittisen vision sotilaallinen aspekti

Venäjä vastustaa kuvaamaansa negatiivista geopoliittista mallia luomalla sille positiivisen vastinparin. Venäjän mukaan Pohjois-Eurooppa tulisi säilyttää *vakauden ja hyvän naapurisuuden alueena*. Samanlaisia määritelmiä Venäjä on antanut arktiselle ja Itämeren alueille. Venäjän mukaan arktinen alue on, tai voisi olla, *vakauden, turvallisuuden ja rakentavan yhteistyön alue*. Itämeren aluetta Venäjä on puolestaan kuvannut *rauhan vyöhykkeeksi ja vakauden, turvallisuuden ja tasaisen kehityksen vyöhykkeeksi*.¹⁷⁹ Vaikka Venäjä usein erittelee Pohjois-Euroopasta erikseen Itämeren alueen ja arktisen alueen, näille alueille annetut visiot ovat lähes yhteneviä. Visioiden toteutumista uhkaavat Venäjän mukaan myös samat toimijat: Yhdysvallat ja Nato.

Yhdysvallat ja Nato ilmaantuivat laajamittaisesti ulkoministeriön maa-aineistoihin vuoden 2014 aikana, ensin Itämeren kysymyksissä, ja myöhemmin arktisen alueen kysymyksissä. Tämän jälkeen ne ovat esiintyneet Venäjän viestinnässä käytännössä aina samassa merkityksessä: Venäjän rajoja lähestyvänä *aggressiivisena ja uhkaavana sotilaallisena voimana*, jonka *destruktiivinen* toiminta luo *vastakkainasettelua ja jakolinjoja*, heikentää koko Pohjois-Euroopan *vakautta, luottamusta, turvallisuutta ja yhteistyön ilmapiiriä* ja kasvattaa alueen konfliktipotentiaalia sekä eskaloi jännitteitä.¹⁸⁰ Venäjä kuvannut Yhdysvaltoja sarkastisesti ”Baltian alkuperäiskansaksi” antaen ymmärtää, että vain paikallisilla toimijoilla on oikeus läsnäoloon alueella. Venäjän mukaan Naton ja Yhdysvaltojen *vastuuton* toiminta ”myrkyttää” Pohjois-Euroopan poliittisen ilmapiirin.¹⁸¹ Maantieteellisen sijainnin merkityksen käyttöllä valtion intressien oikeuttamiseksi on Venäjällä pitkä historia. Esimerkiksi Neuvostoliitossa korostettiin 1950-luvulla, että NL:oon vaikuttivat suoraan tapahtumat sen raja-alueilla, joissa Yhdysvaltojen läsnäolo oli puolestaan kaukaisen sijaintinsa vuoksi vähemmän ”ymmärrettävää.”¹⁸²

Tämä tilanne pakotti myös Pohjois-Euroopan maat valintatilanteeseen, sillä esimerkiksi Naton joukkojen sijoittaminen lähelle Venäjän rajoja ei Venäjän mukaan ole sijoituspaikana toimivan maan sisäinen asia, vaan se voi jopa tuhota *hyvän naapurisuuden* perustan.

179 Fin07052019FP; Fin09052019FP; Fin12082020FP; Fin03112020FP; Swe07082014FP; Swe15062018FP; Nor24102019FP; Nor09062020FP; Nor20052021FP; Den03122019FP; Den26102021FP; Nor30082018BR;

180 Fin10062014FP; Fin06062016FP; Fin03032020FP; Fin03112020FP; Swe17062014FP; Swe22072014FP; Swe22062015FP; Swe22062015FP; Swe28042016FP; Swe21112019FP; Swe04022020FPb; Swe23102020FP; Swe19112020FP; Nor12042015FP; Nor28102016FP; Nor10102019FP; Nor23102019FP; Nor24102019FP; Nor25102019FPb; Nor25102019FPd; Nor09062020FP; Nor07082020FP; Nor19012021FP; Nor17052021FP; Nor20052021FP; Nor12112021FP; Nor21012022FP; Den01102020BR; Den01102020BR; Den09102020FPb.

181 Swe07082014FP.

182 Hopf, Ted (2002), *Social Construction of International Politics. Identities & Foreign Policies*, Moscow 1955 & 1999, Cornell University Press, 2002, s. 99.

Jopa Naton merivoimien vierailuiden Suomen kaltaisten Natoon kuulumattomien maiden satamissa on esitetty kasvattaneen jännitteitä. Pienet maat voivatkin Venäjän mukaan lisätä *turvallisuutta ja luottamusta* pitäytymällä politiikassa, jossa Nato-joukkoja ei sijoiteta maahan.¹⁸³

Venäjän mukaan kaikkien osapuolien tulisi luopua erimielisyyksistään, ja pyrkiä luomaan turvallisuusarkkitehtuuri, joka perustuu *yhteiseen ja jakamattomaan turvallisuuteen*. Venäjä esittää tämän kehityskulun joka tapauksessa vääjäämättömänä.¹⁸⁴ Venäjä kuvaillee omaa rooliaan sotilaspoliittisen tilanteen *liennyttäjäksi*, jonka sotilaallinen toiminta on vain vastaus Naton toimiin, ja jonka jännitteiden purkamiseen tarkoitettuja aloitteita ei kuunnella.¹⁸⁵

Muutokset ja erityispiirteet Venäjän pienille maille antamassa roolissa on ovat kuitenkin mahdollisia. Kun vielä vuonna 2016 Venäjän ulkoministeriö kuvaili yhdysvaltalaisen sotilaiden saapumisen Norjaan osaksi Yhdysvaltojen sotilaallista varustautumista Venäjää vastaan, vuonna 2019 Venäjän viestissä tapahtui muutos: Norjan kuvailtiin pyrkivän tekemään arktisesta alueesta Naton vastuualuetta osana Norjan *venäjävastaista* sotilaallista varustautumista.¹⁸⁶ Norjan toiminnan kuvauksen muutos ei kuitenkaan muuttanut Venäjän perusviestiä: Natolle annettu merkitys Venäjän rajoja lähestyvänä aggressiivisena toimijana on säilynyt ennallaan. Myös Tanskaa Venäjä pitää *”vähemmän rakentavana[...]* kuin monia muita Nato- ja EU-maita”, ja sen on esitetty ajavan määrätietoisesti *venäjävastaisia* lähestymistapoja Itämeren alueen politiikkaan.¹⁸⁷

Venäjän edustajat vastustavat johdonmukaisesti Naton läsnäoloa Pohjois-Euroopassa esittämällä, että alueella ei ole kysymyksiä tai konflikteja, jotka vaativat sotilaallisia ratkaisuja. Venäjä ei tarkoita sotilaallisilla ratkaisuilla pelkästään voiman käyttöä vaan kaikkea sotilaallista toimintaa, kuten yhteisiä sotaharjoituksia ja jopa päätöksiä vahvistaa itsenäistä puolustuskykyä tai perustaa uudelleen kylmän sodan jälkeen käytöstä poistettu sotilastukikohta.¹⁸⁸ Pohjois-Euroopan turvallisuuteen liittyvät huolenaiheiden ratkaisuun Venäjä tarjoaa puolustuskyvyn vahvistamisen sijaan *suoraa, avointa, rakentavaa ja kunnioittavaa*

183 Fin12042018BR; Nor25102019FPb; Nor20052021FP; Nor15062018BR.

184 Nor25102019FPa; Nor 25102019FPf.

185 Swe22062015FP; Swe28042016FP; Swe21022017FP; Nor25102019FPb.

186 Nor24102019FP; Nor09062020FP; Nor07082020FP; Nor17052021FP.

187 Den19052020FP; Den07102021BR.

188 Fin07052019FP; Swe21022017FP; Swe21112019FP; Swe04022020FPb; Swe23102020FP; Swe01022021FP.

dialogia näiden yksittäisten maiden viranomaisten kanssa.¹⁸⁹ Venäjä on ehdottanut 5+3+1 formaattia Venäjän, Baltian ja pohjoismaiden kesken turvallisuuskysymyksistä keskusteluun.¹⁹⁰

Venäjän toistuvan strategisen viestin mukaan Pohjois-Euroopan maiden puolustuskyvyn kasvattamisella ei ole objektiivisia tai rationaalisia perusteita. Sen sijaan näiden Venäjän negatiivista geopoliittista mallia edistävien toimenpiteiden taustavaikuttajana kerrotaan olevan irrationalinen tunnekuuhunta, esimerkiksi joutuminen *venäjävastaisen hysterian* tai *ulkoapäin levitetyn manian* vaikutuksen alle. Venäjässä uhkan näkevät maat tai henkilöt voivat ulkoministeriön mukaan kärsiä *pakonomaisista tai keksityistä fobioista* ja *russofobiasta*. Venäjän ulkoministeriö käyttää tätä puhetapaa, kun toisessa maassa on keskusteltu Venäjästä lähtöisin olevista turvallisuusuhkista, kuten ilmatilaloukkauksista ja muusta provokatiivisesta sotilaallisesta toiminnasta, tiedustelutoiminnasta, hybridivaikuttamisesta ja kyberhyökkäyksistä. Tämän *venäjävastaisen* kampanjan alkulähteeksi esitetään Natoa, tai *venäjävastaista painostusryhmää* ("lobby"), joka *painostaa* muita omaksumaan Venäjää koskevan uhkapuheen osana laajempaa *venäjävastaista* strategiaansa.¹⁹¹ Tuoreimmissa kommenteissa *informaatiohyökkäyksien* käynnistäjäksi on esitetty myös EU:n alaisuudessa toimivia instituutioita. Kohdemaan viranomaiset esitetään eräänlaisena väliportaana, ja median roolina on puolestaan toimia informaation levittäjänä.¹⁹² Esimerkiksi, kun ruotsalainen Dagens Industri -lehti julkaisi ruotsalaisen tutkijan haastattelun, joka käsitteli Venäjän teollisuusvakoilua ja hybridisotaa Ruotsissa, Venäjän mukaan julkaisu tuki ruotsalaisen yhteiskunnan "russofobisten mielialojen ylläpitämistä halutulla asteella".¹⁹³ Median itsenäinen rooli ja julkaisupolitiikka asetetaan ajoittain kyseenalaiseksi. Esimerkiksi vuonna 2018 Venäjän ulkoministeri arvioi Venäjän "vakoilusta" kysyneen norjalaistoimittajan tulleen *aivopestyksi propagandalla*.¹⁹⁴

Venäjän esittämä argumentti ei kuitenkaan ole aina täysin yhtenäinen: esimerkiksi Ruotsissa Venäjää koskevan uhkapuheen alkulähteeksi on myös esitetty paikallisia intressiryhmiä, jotka hyötyvät henkilökohtaisesti sotilasmenojen kasvattamisesta, ja Norjan tiedustelun on kerrottu syyttäneen Venäjää kyberhyökkäyksistä Ruotsin vaikutuksen vuoksi.

189 Swe13042015FP; Swe22062015FP; Swe08092016FP; Swe04022020FPb; Swe23102020FP; Swe19042021FP.

190 Swe02022021FPb.

191 Fin28102021BR; Swe17062014FP; Swe23052018BR; Swe23102020FP; Den21012021BR.

192 Fin28102021BR; Swe13042015FP; Swe07072016BR; Swe22062015FP; Swe30042021FP.

193 Swe06032020FP.

194 Nor25092018FP.

Poliitikko voi Venäjän mukaan myös kasvattaa poliittista pääomaansa Venäjän uhkasta puhumalla.¹⁹⁵

Toiminnan *irrationaalisuutta* ja *russofobisuutta* korostavaa puhetapaa Venäjä on käyttänyt ennen kaikkea kuvatessaan Norjan, Ruotsin ja Tanskan toimintaa. Suomea on kuvattu tällä puhettavalla aineistossa vain kahdesti. Ensimmäisen kerran Venäjän ulkoministeriö kuvasi suomalaistoimijoita *russofobian* levittäjiksi vuonna 2016, kun Supo toimitti eduskunnan hallintovaliokunnalle lausunnon, jossa se varoitti valiokuntaa kansallista turvallisuutta uhkaavista maakaupoista. Asiasta kysyttiin Venäjän ulkoministeriön tiedotustilaisuudessa, ja tiedottaja kuvasi lyhyesti lausuntoa *russofobisen paranoian* levittämiseksi.¹⁹⁶

Tätä lyhyttä kommenttia seurasi pitkään pidättäytyminen Suomea koskevasta avoimesta mediakritiikistä, kunnes lokakuussa 2021 Venäjän ulkoministeriön tiedottaja Marija Zaharova käsitteli tiedotustilaisuudessaan Elinkeinoelämän valtuuskunnan (Eva) teettämää kyselytutkimusta¹⁹⁷, jonka mukaan suomalaisista 59 prosenttia piti Venäjää sotilaallisena uhkana. Zaharovan mukaan tuloksen taustalla oli *venäjävastainen painostusryhmän russofobiaa levittävä informaatiokampanja*, jota myös suomalaiset journalistit omalla panoksellaan tukivat. Kampanjan kerrottiin koskevan koko Pohjois-Eurooppaa, jota *”pelotellaan* kaikenlaisilla tarinoilla”. Tämän *”russofobian”* vastapainoksi Zaharova nosti kyselytutkimuksessa suurta kannatusta saaneen ajatuksen kauppasuhteiden ylläpitämisestä Venäjän kanssa. Näin suomalaisessa informaatiotilassa esitettiin olevan kaksi Venäjää koskevaa ja toisensa pois sulkevaa tulkintakehystä: 1) *Käytännön yhteistyön* tuottama hyvän naapuruuden tulkintakehys, joka esittää taloudellisen ja muun Venäjän kanssa tehtävän yhteistyön hyödyllisenä; 2) *venäjävastaisen painostusryhmän maahan istuttama russofobinen tulkintakehys*, joka esittää Venäjän uhkana ja *”pyrkii tuhoamaan”* ensimmäisen tulkintakehysten. Jos ensimmäinen tulkintakehys puolestaan saa voiton, jälkimmäinen uhkakehys katoaa Zaharovan mukaan *”itsestään”*.¹⁹⁸

Suomea koskevat väitteet russofobian lietsomisesta eroavat hieman tyyppiltään Venäjän muihin Pohjois-Euroopan maihin kohdistamista vastaavista viesteistä, joihin on kuulunut myös kommentaareja ja lehdistötiedotteita, ja jotka ryhmitelty maa-aineistojen joukkoon. Suomen kohdalla tämä viesti on esiintynyt vain tiedottajan vastauksissa median kysymyksiin. Formaatti on vähemmän järeä tapa viestiä tyytymättömyyttä, sillä tiedotustilaisuudet

195 Swe13122017BR; Swe21052020BR; Nor09022017BR.

196 Fin03112016BR; Nor28102016FP; Nor24092018FP; Den09122020FP; Swe06032020FP; Swe19042021FP.

197 Elinkeinoelämän valtuuskunta (2021), *”Venäjistä vieroitettut. Suomalaiset suhtautuvat itänaapuriinsa aiempaa kriittisemmin”*, <https://www.eva.fi/blog/2021/10/25/suomalaiset-suhtautuvat-itanaapuriinsa-aiempaa-kriittisemmin/>.

198 Fin28102021BR.

eivät koske yhtä maata vaan käsittelevät kootusti Venäjän ulkopoliitikkaa. Zaharovan kuvaus koko Pohjois-Eurooppaa koskevasta *informaatiokampanjasta* kuitenkin kuvastaa, että Suomea tarkastellaan osana Venäjän laajempaa strategista viitekehystä.

Venäjän mukaan avoin Venäjää koskeva uhkapuhe tai ”*venäjävastainen retoriikka*” niin Suomessa, Ruotsissa, Norjassa kuin Tanskassa, riippumatta siitä onko uhkapuheen lähteenä korkea-arvoinen viranomainen tai media, haittaa kahdenvälisiä suhteita.¹⁹⁹ Venäjän keskeisin ja sen edustajien toistuvasti antama syy tälle kritiikille on uhkapuheen haitallinen vaikutus kansalaismielipiteeseen, tai kansan ”harhaanjohtaminen”.²⁰⁰ Kun Pohjoismaiden puolustusministerit esimerkiksi vuonna 2015 julkaisivat yhteisen kirjoituksen puolustusyhteistyönsä tiivistämisestä, Venäjän mukaan ongelmana ei ollut pelkästään yhteistyön suuntautuminen *Venäjää vastaan*, vaan *vastakkainasettelua lietsovan ajattelutavan istuttaminen* kansalaismielipiteeseen.²⁰¹ Myös tässä tapauksessa Venäjän viestintästrategia Suomen suuntaan erosi verrokkimaihin suunnatusta viestinnästä, sillä Venäjän ulkoministeriön vastine julkaistiin muiden Pohjois-Euroopan maiden maa-aineistossa, mutta ei Suomen.

Venäjä asettaa suuren painoarvon kansalaismielipiteelle, koska sen mukaan Venäjää koskevien uhkakäsitysten avulla voidaan oikeuttaa Naton sotilaallista varustautumista, Natojäsenyyden hakemista tai puolustusmenojen kasvattamista.²⁰² Venäjän ulkoministeriön edustajat seuraavat Nato-jäsenyyden kannatuslukuja sekä Suomessa että Ruotsissa ja ovat vuodesta 2017 alkaen listanneet lukuja osana kuvauksiaan kahdenvälisen suhteiden tilasta.²⁰³

Venäjä haluaa median ja viranomaisten omaksuvan siten pidättyväisen asenteen Venäjää koskevassa uutisoinnissaan. Ennen Ukrainan sotaa Venäjän edustajat reagoivat kärkkäimmin maansa ihmisoikeustilanteen käsittelyyn, ja nykyään ennen kaikkea Venäjän käsittelemiseen turvallisuusuhkana. Viranomaisten ja poliitikkojen Venäjään kriittisesti suhtautuvia lausuntoja Venäjä on kutsunut *vastuuttomaksi* ja ”megafonidiplomatiaksi” ja on tarjonnut maille vaihtoehdoksi suljettujen ovien takana käytäviä *suoria keskusteluita* maiden

199 Fin28102021BR; Swe06032020FP; Swe02022021FPa; Nor03102019BR; Nor15102020BR; Den22112018BR; Den29102020BR; Swe09062021FP; Nor19012021FP.

200 Swe22062015FP; Swe08092016FP; Swe01112018BR.

201 Nor12042015FP; Helsingin Sanomat on julkaissut kirjoituksesta epävirallisen käännöksen. ”Tällainen on Venäjää ärsyttänyt puolustusministerien kirjoitus – HS käänsi kannanoton sanasta sanaan”, 13.4.2015, Helsingin Sanomat, <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002815920.html>.

202 Swe15092017BR; Swe17062021BR; Nor12042015FP; Den12102017BR, Den22112018BR; Nor07022019BR; Nor10102019FP; Nor29102020BR.

203 Fin03052017FP; Fin02032020FP; Fin14022021FP; Swe21112019FP.

turvallisuuteen liittyvistä huolista. Vielä vuonna 2018 Suomea kohdeltiin kuitenkin poikkeuksena: Venäjän Suomeen ja Norjaan kohdistunutta GPS-häirintää koskeva ”megafonidiplomatiakin” sopi, vaikka Venäjä ulkoministeriön tiedottajan mukaan suosii *rakentavaa* dialogia.²⁰⁴

Vastakohtana irrationaalisuutta kuvaavalle toiminnalle, Venäjän edustamaa geopolitiittista mallia edistävä toiminta kuvataan *vastuullisena, viisaana, järkevänä, selväpäisenä, vakavana tai kaukonäköisenä*.²⁰⁵ Venäjän ulkoministeri on asettanut positiiviseksi esimerkiksi Venäjän, jonka hän on kertonut tarkastelevan Naton toimintaa *yksinkertaisena faktana* ”ilman *hysteriaa*” toivoen samalla, että myös lännessä Venäjän sotilaalliset toimet arvioidaan saman periaatteen mukaisesti.²⁰⁶ Tämä Venäjän toiminnan rationaalisuutta korostava perusviesti toistuu kaikkien Pohjois-Euroopan maiden kohdalla samanlaisena.

Vaikka Venäjän edustajat puhuvat säännönmukaisesti Venäjän uhkasta fiktiivisenä tai lainausmerkeissä, he tekevät poikkeuksen käsitellessään Naton toiminnasta johtuvia tai Natoon liittymisen seurauksena maahan kohdistuvia Venäjän sotilasteknisiä vastatoimia, joita Venäjä kertoo *joutuvansa tekemään*. Ruotsin kohdalla on puhuttu suoraan ohjusten uudelleenkohdistamisesta, mutta Suomen kohdalla ”tilanteen analysoimisesta uudelleen”. Todennäköisin selitys tälle viestinnälle on, että Venäjä olettaa Pohjois-Euroopan maiden toimivan reaalipoliittisesti turvallisuutensa maksimoijina, ja viestittää siten heille, että yritykset vahvistaa puolustusta johtavat Venäjän automaattisten vastatoimien vuoksi maiden turvallisuuden objektiiviseen heikkenemiseen.²⁰⁷ Tämänkaltaista turvallisuuden heikkene-
misen aikaansaavaa noidankehää kutsutaan kansainvälisen politiikan tutkimuskirjallisuudessa turvallisuusdilemmaksi. Negatiivista kierrettä kuitenkin pidetään yleensä osapuolten toiminnan tahattomana seurauksena.²⁰⁸ Uhkaamalla kohdistaa aseitaan puolustusta vahvistaviin maihin Venäjä kuitenkin välineellistää tämän prosessin ja pyrkii käyttämään sitä ulkopolitiikkansa tukena.

Tässä asetelmassa Suomen ja Ruotsin sotilaallisen liittoutumisen estäminen on nousut Venäjälle entistä tärkeämmäksi kysymykseksi. Ulkoministeriön tiedottajan mukaan

204 Fin22112018FP, Swe22072014FP, Swe07082014FP, Swe22062015FP, Den06022018FP; Swe08092016FP; Den15102020BR.

205 Fin10062014FP; Fin06102014FP; Fin06062016FP; Fin03032020FP; Swe07082014FP; Swe28042016FP; Swe28042016FP; Swe21112019FP; Swe17042020BR; Nor23102019FP; Nor07082020FP; Nor19112020BR; Den21112014FP; Den06022018FP.

206 Fin06062016FP.

207 Fin10022016FP; Swe17062014FP; Swe22072014FP; Swe22062015FP; Swe28042016FP; Nor25102019FPb, Nor20052021FP.

208 Shiping, Tong (2009), ”The Security Dilemma. A Conceptual Analysis”, *Security Studies* 18(3), 587–623, s. 591–592.

Venäjää huolettua ja kiinnostaa tapahtumat *rajavaltioissa* ja Venäjää lähellä olevissa valtioissa.²⁰⁹ Venäjän ulkoministeriö viestii toistuvasti ja johdonmukaisesti, että Suomen ja Ruotsin liittoutumattomalla statuksella on yleinen merkitys sekä Pohjois-Euroopan että koko mantereen vakauden takaajana.²¹⁰ Tämä perusviesti on ilmaantunut maa-aineistoihin vuonna 2017, vuosi sen jälkeen, kun yhdysvaltalaisen merijalkaväen osaston sijoittamisesta Norjaan päätettiin. Perusviesti liittoutumattomuuden merkityksestä laajemmalle turvallisuudelle on säilynyt muuttumattomana tämän jälkeen.

Puolueettomuus-termi ei esiinny Venäjän ulkoministeriön asiakirja-aineistossa, vaan ulkoministeriön edustajat puhuvat yleensä liittoutumattomuudesta.²¹¹ Venäjän edustajien spontaanissa puheessa, kuten vastauksissa toimittajien kysymyksiin, ”neutraliteettiin” viitataan kuitenkin silloin tällöin edelleen.²¹² Puolueettomuuden ja liittoutumattomuuden käsitteellinen ero alkaa kuitenkin häilyä Venäjän viestinnässä, sillä Venäjän mukaan Naton kumppanuusyhteistyön, sotaharjoituksiin osallistumisen, isäntämaasopimusten ja jopa pohjoismaisen puolustusyhteistyön tarkoituksena on Suomen ja Ruotsin *vetäminen mukaan* Naton rakenteisiin. Suomen ja Ruotsin mukaan ”vetämisen” tarkoituksena esitetään puolestaan olevan näiden maiden *käyttäminen Venäjän patoamiseen*.²¹³

Venäjän ulkoministeriö on viestinyt asiasta eri tavalla Suomen ja Ruotsin suuntaan. Ruotsille Venäjä on vuodesta 2014 lähtien korostanut suoraan ja avoimesti Nato-yhteistyön ja yhteisten sotaharjoitusten turmiollisuutta, minkä lisäksi Ruotsilla on esitetty olevan aktiivinen rooli Naton sotilaallisessa toiminnassa, esimerkiksi harjoitusten järjestämisessä maa-alueellaan. Suomelle Venäjä on tyypillisesti puhunut pelkästään liittoutumattoman statuksen merkityksestä Pohjois-Euroopan sekä Euroopan mantereelle ja turvallisuudelle. Kolmansille maille, kuten Ruotsille ja Norjalle, kohdistetussa viestinnässä Suomen Nato-yhteistyö on esitetty yhtä negatiivisena kehityskulkuna kuin Ruotsinkin. Myös ulkoministeriön tiedotustilaisuuksissa Suomea ja Ruotsia on käsitelty yhtenä kokonaisuutena, ja Suomea jopa erikseen, jota Nato *vetää* tai *houkuttelee* vaikutuspiiriinsä. Vuoden 2021 alussa Venäjän ulkoministeriö muutti kuitenkin hieman viestintäänsä Suomen suuntaan, ja ulkoministeriön lehdistötiedotteessa mainittiin Suomen kumppanuusyhteistyö Naton kanssa ensi kertaa negatiivisena kontekstina liittoutumattomuuspolitiikalle.²¹⁴

209 Fin02032016BR.

210 Fin18072018FP; Fin03032020FP; Fin15022021FP; Fin15122021BR; Swe21112019FP; Swe21022017FP; Nor25102019FPd.

211 Tässä yhteydessä käytetään myös käännoiksiä ruotsalaisesta termistöstä, kuten ”vapaus sotilasliitoista” tai ”sotilasliittojen ulkopuolisuus”.

212 Swe04022020FPb.

213 Fin25102018BR; Fin24122021BR; Swe23052018BR; Swe21112019FP; Swe04022020FPb; Swe01022021FP; Swe02022021FPb; Nor25102019FPd.

214 Fin12042018BR; Fin23052018BR; Fin25102018BR; Fin14022021FP.

Euroopan unioni ja geopoliittisen vision poliittinen aspekti

Naton ja Yhdysvaltojen sotilaallisen toiminnan ohella Venäjä on kertonut pitävänsä kahdenvälisten suhteiden ja hyvän naapuruuden perustuksia vahingoittavana ongelmana osallistumista Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen asettamiin sanktioihin. Venäjä on luonnehtinut EU:n lähestymistapaa asiassa *destruktiiviseksi*.²¹⁵ Kuten puolustuksen vahvistamiseen liittyvissä kysymyksissä, myös EU-pakotteisiin osallistumisen Venäjän edustajat kehystävät kahdella tavalla. Perustasolla maiden itsenäistä ja aktiivista roolia sanktioista päättämässä Euroopan unionin sisällä ei kerrota, vaan Venäjän mukaan maat ”liittyivät” pakotteisiin *automaattisesti* tai maan *ulkopuolisten syiden ja ulkoapäin tulevan painostuksen* vuoksi.²¹⁶ Pakotteisiin liittymistä koskeva strateginen viesti korostuu Norjan kohdalla, joka ei ole EU:n jäsen.

Maa voi Venäjän mukaan silti omaksua EU:ssa myös aktiivisen roolin, ja alkaa vahvistaa *venäjävastaista* retoriikkaa ja vaatia uusia Venäjän vastaisia pakotteita. Pohjois-Euroopan maista Suomea ja Norjaa on pakotekysymyksessä luonnehdittu ensimmäiseen pakotteisiin liittyneeseen ryhmään kuuluviksi. Ruotsin on sen sijaan sanottu tehneen enemmän kuin sen olisi tarvinnut, ja Tanskan on kerrottu yrittävän saada uusia *venäjävastaisia* pakotteita.²¹⁷

Riippumatta maan aktiivisesta tai passiivisesta roolista, pakotteisiin osallistuminen merkitsi Venäjän mukaan *pragmaattisesta, rakentavasta ja hyvään naapuruuteen* perustuvasta lähestymistavasta luopumista tai olevan *hyvän naapuruuden hengen* vastaista.²¹⁸ Siinä missä Venäjän mukaan Naton toiminta ja yhteistyö Naton kanssa heikentää Pohjois-Euroopan vakautta ja turvallisuutta, pakotteisiin osallistumisen Venäjä viestii kääntyvän maita itseään vastaan, sillä pakotteet haittaavat heidän *objektiivisia taloudellisia ja poliittisia etujaan*.²¹⁹

Pakotteiden taustavaikuttajana toimii Venäjän mukaan EU:n lisäksi Yhdysvallat, joka alun perin *pakotti* EU-maat osallistumaan pakotteisiin ja lisäksi vielä maksamaan siitä suurimman hinnan, sillä Venäjän vastapakotteet kohdistuvat ennen kaikkea heihin.²²⁰ Venäjän edustajien mukaan pakotteisiin liittymisen on tästä syystä vuosikymmenten ajan Venäjään suhteita rakentaneiden maiden *kansallisten intressien* ja näiden maiden *kansalaisyhteisöjen intressien* vastaisia.²²¹ Venäjän mukaan pakotteet tuhoavat työpaikkoja ja aiheutta-

215 Fin03052017FP.

216 Fin03072015FP; Nor23102014FP; Nor25102014FP.

217 Fin03052017FP; Swe28042016FP; Den08102020FP.

218 Fin03102014FP; Fin08062014FP; Den08102020FP.

219 Nor25102014FP.

220 Fin06102014FP.

221 Nor23102019FP; Swe21022017FP.

vat tappioita maiden yrityksille, heikentävät yritysten toimintaedellytyksiä ja vaarantavat taloudellisesti tuottoisten yhteishankkeiden toteutumisen.²²² Venäjän ulkoministeri on myös esittänyt vuonna 2016, että Euroopan unionin ja Venäjän kannattaa tehdä yhteistyötä, koska vain siten ne voivat pärjätä taloudellisessa kilpailussa Yhdysvaltoja ja Kiinaa vastaan.²²³

Tätä perusviestiä Venäjän edustajat korostavat puhumalla liike-elämän ja raja-alueiden tarpeesta tai kiinnostuksesta suhteiden parantamiseen sekä yleisesti liike-elämän kiinnostuksesta toimia Venäjällä. Ratkaisu molempiin kysymyksiin olisi pakotteiden purkaminen.²²⁴ Kun kahdenvälinen kauppa Venäjän ja Pohjois-Euroopan maiden välillä heikkeni vuoden 2014 jälkeen, Venäjä alkoi kehystämään tilannetta kahdenvälisiä suhteita haittaavaksi ongelmaksi, joka maiden pitäisi yhteisten ponnistusten avulla ratkaista kääntämällä kaupan trendi jälleen positiiviseksi. Suomen ja Venäjän on kerrottu onnistuneen tässä *pragmaattisten ja rakentavien* suhteidensa vuoksi, mutta muiden maiden kohdalla trendin on edelleen arvioitu olevan negatiivinen.²²⁵ Venäjän ulkoministeriön perusviestinä on, että Venäjä on aina valmis luopumaan näitä suhteita häiritsevistä *keinotekoisista* tekijöistä, jos maat tulevat *järkeensä* ja alkavat priorisoimaan kansallisia intressejään, talouskasvuun ja työpaikkojaan uudelleen.²²⁶ Venäjän perusviesti, joka korostaa vastakkainasettelua maiden objektiivisten taloudellisten intressien ja Yhdysvaltojen tai Ukrainan tukemisen välillä on jatkunut muuttumattomana vuodesta 2014 lähtien tähän päivään saakka.

Tiedottaja Zaharovan Evan kyselytutkimusta 2021 (ks. s. 59) koskenut kommentti, jossa hän korosti taloudellista yhteistyön merkitystä Venäjää koskevien positiivisten mielikuvien lähteenä, asettuu myös tähän kontekstiin: Venäjä näkee, että taloudellinen yhteistyö tuottaa kohdemaiden kansalaisten joukossa mielialoja, jotka hyödyttävät Venäjän pitkän aikavälin strategisia tavoitteita, kuten pakotteiden purkamista tai Natoyhteistyön ja -jäsenyyden kannatuksen heikkenemistä. Myös varaulkoministeri Aleksandr Gruško on sanonut Pohjoinen ulottuvuus -foorumissa pitämässään puheessa yritysten välisten suhteiden olevan yksi peruselementti *vakauden ja hyvän naapurisuuden* edistämässä Pohjoisessa Euroopassa samanaikaisesti, kun kasvavan *globaalien kilpailun* aikana suur-Eurooppaa ”yritetään jatkuvasti heikentää”.²²⁷

222 Fin03102014FP; Fin10022016FP; Nor24102019FP.

223 Swe28042016FP.

224 Fin08062014FP; Fin10022016FP; Swe10042015FP; Swe18022017FP; Swe03022020FP; Nor19012021FP; Den08102020FP.

225 Fin06062016FP; Fin03052017FP; Swe04022020FP; Swe02022021FPb; Nor19012021FP.

226 Fin10062014FP; Swe28042016FP; Swe18022017FP; Swe21022017FP Nor29032017FP Den09102020FPb.

227 Nor20112020FP.

Sotilaskäyttöön sopivaa teknologiaa koskevien vientirajoitusten erityispiirteet ja rajoitusten laajemman strategisen viitekehyksen Venäjä pyrkii sivuuttamaan. Ulkoministerin Ruotsiin tekemää vierailua edeltävässä lehdistötiedotteessaan Venäjä luonnehti yhdeksi kahdenvälisen suhteiden ongelmakohtaksi Ruotsin päätöstä estää vientirajoitusten nojalla varaosien toimittamisen venäläiselle siviili- ja sotilasajoneuvoja valmistavalle GAZ-ryhmälle. Vierailun yhteydessä järjestetyssä tiedotustilaisuudessa Venäjän ulkoministeri kuitenkin toivoi vuonna 2021 Ruotsin ratkaisevan ”jostakin syystä” johtuvan ongelman ”taloudellisen yhteistyön intressien” nimissä.²²⁸

Venäjän pakotekritiikin toinen kärki koskee valtiovierailuiden ja viranomaisten välisten yhteistyömekanismien lakkauttamista. Venäjän mukaan naapurimaiden on luonnotonta olla tekemättä yhteistyötä tai lakata kommunikoimasta keskenään, sillä normaalit suhteet ovat jopa elintärkeitä naapurimaiden kansoille. Venäjä on verrannut yhteyksien katkaisemista kylmän sodan aikaiseen tilanteeseen, joka oli Venäjän mukaan parempi, sillä kylmän sodan aikana maat ainakin yrittivät löytää yhteisiä kontaktipisteitä.²²⁹

Venäjä on reagoinut erityisen voimakkaasti korkean profiilin vallankäyttäjää koskevien matkustusrajoitusten toimeenpanoon. Kun Norja vaati Venäjältä selitystä sanktioiden alaisen varapääministeri Dmitri Rogozinin saapumisesta Huippuvuorille vuonna 2015, Venäjän mukaan Norjan vaatimus ei ollut pelkästään *kansainvälisen lain vastainen* ja heikentänyt maiden välisiä suhteita vaan kertoi myös maan *häiriintyneestä todellisuuden tajusta*. Kun muutamaa kuukautta myöhemmin Norja antoi ohjeen karkottaa Huippuvuorilta joitakin sanktiolistan alaisia henkilöitä, Venäjä tyytyi protestoimaan *epäystävällistä* tekoa, mutta ilman karkeitä lisämääreitä.²³⁰

Maahantulorajoituksia toimeenpanevan maan irrationaalisuutta korostetaan kuitenkin valikoivasti. Kun Suomi esti henkilöpakotteiden nojalla Venäjän duuman puhemiehen johtaman Sergei Naryškinin delegaation saapumisen Etyjiin Helsingin kokoukseen, Venäjä kuvaili Suomen ainoastaan *alistuneen ulkoiseen painostukseen*. Yhteistä Suomen ja Norjan tapauksissa on kuitenkin Venäjän perusargumentti, jonka mukaan EU-pakotteisiin osallistuminen ei voi ylittää maiden *kansainvälisoikeudellisia velvoitteita*.²³¹ Käytännössä Venäjä on vaatinut, että vaikka pakotteisiin voi osallistua, niitä ei pitäisi panna toimeen, jos Venäjä tulkitsee jonkin kansainvälisen sopimuksen painoarvon suuremmaksi.

228 Swe01022021FP; Swe02022021FPb.

229 Swe22062015FP; Swe02022021FPa; Nor23102019FP.

230 Nor25042015FP; Nor10082015FP.

231 Fin03072015FP.

5 Johtopäätöksiä

Tässä raportissa on kuvattu Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan muutosta Pohjois-Euroopan suhteen 2010-luvulta vuoden 2021 loppuun. Johtopäätöksissä refleктоimme myös lyhyesti hankkeen loppuvaiheessa alkaneen Venäjän Ukrainaan kohdistuvan hyökkäyssodan vaikutuksia Pohjois-Euroopan turvallisuuteen.

Venäjän ulkopoliittikan retoriikka Pohjois-Euroopan maiden suhteen heijastelee Venäjän ulkopoliittikan yleisiä muutoksia. Vaikka reaali-politiikka ei koskaan menettänyt merkitystään, Venäjän 1990-luvun politiikassa painotettiin enemmän yhteistyösuhteita ja alueellisia monenvälisiä puitteita. 2000-luvulla yhteistyön keskiöön nostettiin energia, teknologia- ja infrastruktuurihankkeet, joiden toivottiin hyödyttävän molempia osapuolia. Tämän lisäksi yhteistyö Venäjän ja Pohjoismaiden välillä jatkui pitkään myös muutamilla tärkeillä mutta rajoitetuilla sektoreilla, esimerkiksi Barentsin ja Itämeren hätävalmiuden ja pelastustoimen alalla sekä ympäristöasioissa. Venäjän sisäinen muutos entistä autoritairisempaan suuntaan on kuitenkin näkynyt Venäjän ulkopoliittisen ajattelun kaventumisena voimapolitiikaksi. Tätä suuntausta kritisoiivat tai siihen epäillen suhtautuvat tulkinnat on jätetty huomiotta, ja sen myötä Venäjän valtionjohdon tekemät valinnat näyttävät vaihtoehdottomina.

Viimeisen vuosikymmenen aikana Venäjä on tulkinnut kansainvälistä politiikkaa yhä voimakkaammin geopolitiittisen kamppailun näkökulmasta ja nojannut toiminnassaan voimapolitiikkaan. Pohjois-Euroopan alueella tämä kehitys on näkynyt Venäjän pyrkimyksessä rajoittaa alueen maiden turvallisuuspoliittista liikkumavaraa aiempaa voimakkaammin. Venäjä on kritisoinut Suomen ja Ruotsin yhteistoimintaa ja yhteisiä sotaharjoituksia Naton kanssa, minkä lisäksi se on suhtautunut kriittisesti myös pohjoismaiseen puolustusyhteistyöhön.

Venäjän harjoittaman retoriikan yhtenä tavoitteena on luoda tilanne, jossa Pohjois-Euroopan alueen voimatasapaino säilyy Venäjälle edullisena. Kuten erikoistutkija Petteri Lalu on todennut vuonna 2018 julkaistussa analyysissään, Venäjä toimii nollasummapelin logiikan mukaisesti, ja pyrkii häivyttämään oman toimintansa johdosta syntyvän turvallisuusuhkan

naapurimailleen.²³² Myös Katri Pynnöniemen ja Olli-Matti Mikkolan vuonna 2021 julkaisussa analyysissä viitataan samaan periaatteeseen. Tutkijoiden mukaan Venäjän näkökulmasta rajamaat nähdään joko ”potentiaalisena sillanpäänä Venäjälle suuntautuvalle sotilaalliselle hyökkäykselle tai ne julistetaan ’omaksi’ tukialueeksi. Molemmissa tapauksissa reunavaltion itsemääräämisoikeus nähdään alisteisena Venäjän strategisille intresseille.”²³³ Raportin analyysi vahvistaa näkemystä siitä, että Venäjän strategisen ajattelun keskeiset piirteet ovat muuttuneet hyvin vähän, jos lainkaan.

Tässä raportissa on tutkittu, kuinka Venäjä pyrkii kaventamaan Pohjois-Euroopan maiden turvallisuuspoliittista liikkumavaraa Venäjän ulkopoliittikan retoriikan analyysin avulla. Venäjän ulkoministeriö on rakentanut viestinnässään kaksi keskenään vastakohtaista geopolitiittista selitysmallia Pohjois-Euroopan merkityksestä Venäjälle. Ensimmäinen malli selittää Venäjän toiminnan positiivisessa valossa. Venäjä esittää itsensä toimijana, joka edustaa ”yhteisen ja jakamattoman” turvallisuuden ideaalia ja tarjoaa pragmaattisia, molemminpuoliseen hyötyyn perustuvia suhteita. Toinen, eli negatiivinen, malli taas kuvaa lännen toimijoiden intressejä Pohjois-Euroopassa. Sen mukaisesti Yhdysvaltojen ja sen liittolaisten toiminta on aggressiivista, ideologista ja perustuu vastakkainasetteluun (Ks. kuvio 6, s. 55). Olemme nimenneet Venäjän näkökulmasta positiivisen tulkinnan kahdenvälisistä naapuruussuhteista ”hyvän naapuruuden malliksi ja Venäjän kannalta negatiivisen mallin epäyhtävällisten valtioiden malliksi. Tässä raportissa esitellyn analyysin perusteella voidaan ajatella, että hyvä naapuruus tarkoittaa Venäjälle, että Pohjois-Euroopan maat omaksuvat Venäjän tavoitteisiin sopivat kansalliset intressit ja toimintamallit. Turvallisuuspolitiikan alueella tämä ajattelumalli tarkoittaa sitä, että pienvaltiot pidättäytyvät Venäjän toimien arvostelusta, sekä laaja-alaisesta puolustusyhteistyöstä Pohjoismaiden sekä muiden läntisten toimijoiden kanssa.

Venäjän strateginen viestintä on herättänyt tarkoitushakuisesti henkiin 2000-luvun alun pragmaattisen plussasummapelin argumentteja. Tämän hyvän naapuruuden mallin mukaisesti suurissa taloudellisista hankkeista on kyse vain taloudellisista eduista, eikä niillä ole yhteyttä turvallisuuspolitiikkaan. Ulkopoliittikan retoriikassa Venäjä kuvaa toimintaansa kansainvälisten suhteiden liennyttäjänä ja turvallisuuden tuottajana. Tosi-asiassa Venäjän kuvaukset omasta roolistaan ovat olleet räikeässä ristiriidassa todellisuuden kanssa. Venäjä on aiheuttanut vaaratilanteita Itämerellä, kohdistanut Pohjois-Euroopan maihin ydinaseisiin liittyviä uhkauksia, toteuttanut Pohjoismaihin kohdistuvia

232 Lalu, Petteri (2018), Suomen ja Ruotsin läntinen puolustusyhteistyö herättää voimakasta kritiikkiä – ministeri Šoigu toi esiin jopa vastatoimien tarpeen, Sotataidon laitos Julkaisusarja 3: Työpapereita Nro 7, 2018, <https://www.doria.fi/handle/10024/160877>, s. 4.

233 Pynnöniemi & Mikkola 2021, s.15.

kyberhyökkäyksiä ja sen ilmavoimat ovat harjoitelleet Pohjoismaissa sijaitsevien konkreettisten kohteiden pommittamista.

Venäjän ulkopoliittisen retoriikan *epäystävällisten valtioiden* tulkintamallin mukaisesti Venäjä vähättelee muiden maiden turvallisuusuhkia, jotka liittyvät edellä kuvattuun Venäjän toimintaan. Venäjä suhtautuu usein pilkallisesti naapurimaiden esittämiin turvallisuushuoliin, vaikka Venäjän strategisissa ohjausasiakirjoissa selkeästi ilmaistaan, että Venäjä hyödyntää kaikkia keinoja omien kansallisten intressiensä ajamiseen. Pohjoismaiden viranomaisten ja median entistä avoimempi viestintä Venäjän hybridi-vaikuttamisesta ja sotilaallisesta toiminnasta on paljastanut Venäjän yhteistyömallin ontoutuksen. Tämän vuoksi Venäjä pyrkii hillitsemään tätä keskustelua, tai jos siinä epäonnistutaan, esittämään keskusteluun osallistuvat tahot irrationalisina, epäpätevinä tai epälojaleina omalle maalleen. Lisäksi Venäjä on viestinyt säännönmukaisesti halustaan normalisoida suhteet, sen mukaan, mihin toinen osapuoli on valmis. Tästä voidaan päätellä, että Venäjän ajoittain pisteliäiden kommentaarien tavoitteena ei ole ollut viestiä suhteiden romahtamisesta, vaan saada kohdemaan ja kohdemaan edustajat muuttamaan toimintaansa Venäjän haluamaan suuntaan – Venäjän kansallisten intressien ja suurvaltopoliittisten tavoitteiden mukaiseksi. Suomen tapauksessa Venäjä käyttää hyvän naapurisuuden mallia kuvaamaan strategisista intressejään pragmaattiseksi, molempia osapuolia hyödyttäväksi, taloudelliseksi yhteistyöksi. Oletusarvona ”hyvälle naapuruudelle” on, että Suomi ottaa politiikassaan huomioon Venäjän keskeiset intressit.

Käytännössä hyvän naapurin statusta on ollut 2014 jälkeen yhä vaikeampi saavuttaa, koska Venäjän vaatimukset pitää suhteet *politisoimattomina* ovat jatkuvasti tiukentuneet. Esimerkiksi demokraattisten, kansainvälisen oikeuden kaikkein keskeisimpiä periaatteita puolustavien maiden on näin ollen lähes mahdotonta pysyä Venäjän silmissä hyvinä naapureina. Venäjä tuomitsi vuonna 2014 asetetut pakotteet ja Venäjän toimien kritiikin epäystävällisiksi toimiksi ilman että se vaikutti Venäjän yleiseen strategiseen viestiin Suomen ja Venäjän välisestä hyvästä naapuruudesta. Silloin Venäjän strategisena viestinä oli, että yksittäiset eurooppalaiset valtiot joutuivat liittymään pakotteisiin vain Yhdysvaltojen ja EU:n painostuksen vuoksi.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 vei pohjan ”hyvän naapurisuuden” mallin mukaisesti rakennetulta strategiselta viestinnältä. Hyökkäys osoitti konkreettisesti, ettei Venäjän tulkinta sen oman toiminnan esimerkillisyydestä naapurimaita kohtaan vastaa todellisuutta. On oletettavaa, että lähitulevaisuudessa Venäjän strateginen viestintä Pohjoismaiden suuntaan rakentuu negatiivisen mallin pohjalle. Siinä turvallisuustilanteen heikentyminen Euroopassa tulkitaan yksinomaan lännen toimijoista johtuvaksi, ja Venäjän toimet puolestaan puolustukselliseksi reagoinniksi. Sodan lopputuloksesta riippumatta paluuta aikaisempaan Pohjois-Euroopan ja Venäjän välisten suhteiden olotilaan ei ole.

Liitteet

Liite 1: Maakohtaisen aineiston jaottelu

- Ulkoministerin pitämä puhe (*Vystuplenije*) jossakin tilaisuudessa, esimerkiksi juhlapuhe tai ulkoministerien välisen tapaamisen yhteydessä pidetty puhe. Lehdistötilaisuuksissa pidettyjen puheiden yhteydessä lähteeseen on lisätty myös ulkoministerin vastauksia toimittajien (toimittajan affiliaatiota ei ole mainittu) kysymyksiin. Nämä lähteet voivat sisältää kokonaisia puheita tai sitten ulkoministeriön tärkeäksi katsomia osia tai lauseita jostakin puheesta.
- Ulkoministerin antama kysymys–vastaus -muotoinen haastattelu (*Intervju*) tai vastaus/vastaukset (*Otvety*) nimikkeen alle ryhmitellyt haastattelut. Osa vastausaineistoista sisältää vain yhden tai muutaman kysymyksen ja vastauksen. Osassa lähteitä toimittajan affiliaatio on kerrottu (joko lehden nimi tai ”paikallisen maan media”), mutta osassa ei.
- Ulkoministerin kirjoittama artikkeli, joka on julkaistu paikallisessa uutismediassa (esimerkiksi *Aftenposten*).
- Varaulkoministerin kysymys–vastaus -muotoiset haastattelut (*Intervju*) venäläiselle uutismedialle (*Interfax*, *Kommersant*).
- Suurlähettilään tai suurlähetystön lausunnot, ja kysymys–vastaus -muotoiset haastattelut uutismedioissa.
- Ulkoministeriön tiedottajan kysymys–vastaus -muotoiset haastattelut, joita on kaksi. Toisessa on vain yksi norjalaisen median kysymys ja vastaus yhdysvaltalaiseen merijalkaväen osastoon liittyen, johon tiedottaja on vastannut, ja toinen on pidempi haastattelu.
- Lehdistötiedote (*soobštšenie dlja SMI*). Usein lehdistötiedotteet koskevat viranomaisten välisiä tapaamisia, joista niissä kerrotaan lyhyesti keskustelun aiheet, mutta ulkoministeriö käyttää formaattia myös poliittisten linjausten tiedottamisessa.

- Ulkoministeriön tiedotusosaston tai tiedottajan kommentaari (Kommentari), jossa ulkoministeriö linjaa kantansa johonkin ajankohtaiseen tapahtumaan. Sisällöllisesti ja tyylillisesti näiden kahden kommenttimuodon välillä ei vaikuta olevan merkittävää eroa. Venäjä on alkanut vuodesta 2017 eteenpäin käyttämään kommentaariformaattia kahdenvälisen suhteiden tilan seikkaperäisempään kuvaukseen ennen ulkoministerin vierailua kyseiseen maahan. Tämän kommentaariformaatin tarkoitus vaikuttaa olevan venäläiselle lehdistölle tiedottaminen ulkoministeriön maata koskevista arvioista, sillä ulkoministeriö julkaisi vuonna 2021 ulkoministerien tapaamisen yhteydessä kommentaariformaatin kanssa identtisen lehdistötiedotteen.
- Lisäksi MID:in maakohtaisessa aineistossa on lähteitä, joilla ei ole erityistä tyyppiä. Kyseisillä lähteillä on pelkkä otsikko, joka usein alkaa prepositiolla "O" ("Koskien [jotakin asiaa]") ja leipäteksti, jossa asia käsitellään. Nämä lähteet koskevat yleensä politiikan pehmeämpiä aloja, kuten kulttuurisuhteita. Muista lähdetyypeistä poiketen MID käännettää tähän ryhmään kuuluvia julkaisuja harvoin muille kielille.
- Ulkoministeriön verkkosivuilla on myös erillinen osio, jossa se julkaisee kannanottoja mediassa esiintyviä vaeuutisiksi kutsumiaan julkaisuja vastaan, mutta maa-aineistossa niitä ei ole ryhmitelty erikseen. Näitä kannanottoja on julkaistu Ruotsin, Norjan ja Tanskan maa-aineistossa.

Liite 2: Venäjän ulkoministeriön asiakirjalähteet

Luettelo sisältää vain ne aineistot, joihin tutkimusraportissa viitataan.

SUOMI

Maa-aineisto

Fin03052012FP, Venäjän ulkoministeriö, 3.5.2012, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1729917/>.
 Fin20082012FP, Venäjän ulkoministeriö, 20.8.2012 <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1616369/>.
 Fin01102012FP, Venäjän ulkoministeriö, 1.10.2012, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1631070/>.
 Fin12042013FP, Venäjän ulkoministeriö, 12.4.2013, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1712144/>.
 Fin14012014FP, Venäjän ulkoministeriö, 14.1.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1691142/>.
 Fin08062014FP, Venäjän ulkoministeriö, 8.6.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1606902/>.
 Fin10062014FP, Venäjän ulkoministeriö, 10.6.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1607469/>.
 Fin03102014FP, Venäjän ulkoministeriö, 3.10.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1654446/>.
 Fin06102014FP, Venäjän ulkoministeriö, 6.10.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1654867/>.
 Fin02032015FP, Venäjän ulkoministeriö, 2.3.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1584462/>.
 Fin01072015FP, Venäjän ulkoministeriö, 1.7.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1511257/>.
 Fin03072015FP, Venäjän ulkoministeriö, 3.7.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1511413/>.
 Fin26082015FP, Venäjän ulkoministeriö 26.8.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1513485/>.
 Fin23122015FP, Venäjän ulkoministeriö 23.12.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1520546/>.
 Fin27012016FP, Venäjän ulkoministeriö, 27.1.2016, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1521616/>.
 Fin10022016FP, Venäjän ulkoministeriö, 10.2.2016, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1522383/>.
 Fin04062016FP, Venäjän ulkoministeriö, 4.6.2016, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1529508/>.
 Fin06062016FP, Venäjän ulkoministeriö, 6.6.2016, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1529581/>.
 Fin03052017FP, Venäjän ulkoministeriö, 3.5.2017, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1546391/>.
 Fin04052017FP, Venäjän ulkoministeriö, 4.5.2017, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1546464/>.
 Fin27012018FP, Venäjän ulkoministeriö, 27.1.2018, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1561958/>.
 Fin18072018FP, Venäjän ulkoministeriö, 18.7.2018, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1574298/>.
 Fin11022019FP, Venäjän ulkoministeriö, 11.2.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1453166/>.
 Fin12022019FP, Venäjän ulkoministeriö, 12.2.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1453452/>.
 Fin07052019FP, Venäjän ulkoministeriö, 7.5.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1459891/>.
 Fin02082019FP, Venäjän ulkoministeriö, 2.8.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1467247/>.
 Fin02032020FP, Venäjän ulkoministeriö, 2.3.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1428670/>.
 Fin03032020FP, Venäjän ulkoministeriö, 3.3.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1428833/>.
 Fin17072020FP, Venäjän ulkoministeriö, 17.7.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1437123/>.
 Fin12082020FP, Venäjän ulkoministeriö, 12.8.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1439571/>.
 Fin10092020FP, Venäjän ulkoministeriö, 10.9.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1441696/>.
 Fin03112020FP, Venäjän ulkoministeriö, 3.11.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1445961/>.
 Fin16122020FP, Venäjän ulkoministeriö, 16.12.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1449617/>.
 Fin14022021FP, Venäjän ulkoministeriö, 14.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1415824/>.
 Fin15022021FP, Venäjän ulkoministeriö, 15.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1415898/>.
 Fin11062021FP, Venäjän ulkoministeriö, 11.6.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/fi/1752351/>.
 Fin20012022FP, Venäjän ulkoministeriö, 20.1.2022, <https://mid.ru/ru/maps/fi/1795331/>.

Lehdistötilaisuuudet

- Fin04102012BR, Venäjän ulkoministeriö, 4.10.2012, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1632235/.
- Fin08112012BR, Venäjän ulkoministeriö, 8.11.2012, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1648012/.
- Fin02032016BR, Venäjän ulkoministeriö, 2.3.2016, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1523646/#o11.
- Fin03112016BR, Venäjän ulkoministeriö, 3.11.2016, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1537706/#25.
- Fin23032018BR, Venäjän ulkoministeriö, 23.3.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1566713/#7.
- Fin12042018BR, Venäjän ulkoministeriö, 12.3.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1568473/#31.
- Fin23052018BR, Venäjän ulkoministeriö 23.5.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1572011/##18.
- Fin25102018BR, Venäjän ulkoministeriö 25.10.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1577315/#36.
- Fin22112018FP, Venäjän ulkoministeriö 22.11.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1578825/#20.
- Fin28102021BR, Venäjän ulkoministeriö 28.10.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1784631/#36.
- Fin15122021BR, Venäjän ulkoministeriö 15.12.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1790521/#21.
- Fin24122021BR, Venäjän ulkoministeriö 24.12.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1792014/#25.

RUOTSI

Maa-aineisto

- Swe23082012FP, Venäjän ulkoministeriö 23.8.2012, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1737467/>.
- Swe16022013FP, Venäjän ulkoministeriö 16.2.2013, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1665593/>.
- Swe17062014FP, Venäjän ulkoministeriö 17.6.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1675110/>.
- Swe22072014FP, Venäjän ulkoministeriö 22.7.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1651701/>.
- Swe07082014FP, Venäjän ulkoministeriö 7.8.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1632360/>.
- Swe10042015FP, Venäjän ulkoministeriö 10.4.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1511267/>.
- Swe13042015FP, Venäjän ulkoministeriö 13.4.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1507223/>.
- Swe22062015FP, Venäjän ulkoministeriö 22.6.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1511217/>.
- Swe04082015FP, Venäjän ulkoministeriö 4.8.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1512079/>.
- Swe28042016FP, Venäjän ulkoministeriö 28.4.2016, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1527712/>.
- Swe08092016FP, Venäjän ulkoministeriö 8.9.2016, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1533445/>.
- Swe18022017FP, Venäjän ulkoministeriö 18.2.2017, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1542527/>.
- Swe21022017FP, Venäjän ulkoministeriö 21.2.2017, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1476506/>.
- Swe15062018FP, Venäjän ulkoministeriö 15.6.2018, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1573135/>.
- Swe21112019FP, Venäjän ulkoministeriö 21.11.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1476506/>.
- Swe03022020FP, Venäjän ulkoministeriö 3.2.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1425941/>.
- Swe04022020FPa, Venäjän ulkoministeriö 4.2.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1426137/>.
- Swe04022020FPb, Venäjän ulkoministeriö 4.2.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1426148/>.
- Swe06032020FP, Venäjän ulkoministeriö 6.3.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1429040/>.
- Swe27052020FP, Venäjän ulkoministeriö 27.5.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1433735/>.

Swe09062020FP, Venäjän ulkoministeriö 9.6.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1434282/>.
 Swe14092020FP, Venäjän ulkoministeriö 14.9.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1442045/>.
 Swe17092020FP, Venäjän ulkoministeriö 17.9.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1442306/>.
 Swe18092020FP, Venäjän ulkoministeriö 18.9.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1442324/>.
 Swe25092020FP, Venäjän ulkoministeriö, 25.9.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1442803/>.
 Swe23102020FP, Venäjän ulkoministeriö, 23.10.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1445289/>.
 Swe19112020FP, Venäjän ulkoministeriö, 19.11.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1447113/>.
 Swe21122020FP, Venäjän ulkoministeriö, 21.12.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1450110/>.
 Swe22122020FP, Venäjän ulkoministeriö, 22.12.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1450130/>.
 Swe24122020FP, Venäjän ulkoministeriö, 24.12.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1450366/>.
 Swe23012020FP, Venäjän ulkoministeriö, 23.1.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1414456/>.
 Swe01022021FP, Venäjän ulkoministeriö, 1.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1414871/>.
 Swe02022021FPa, Venäjän ulkoministeriö, 2.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1414917/>.
 Swe02022021FPb, Venäjän ulkoministeriö, 2.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1414932/>.
 Swe03022021FP, Venäjän ulkoministeriö 3.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1415003/>.
 Swe05022021FPa, Venäjän ulkoministeriö 5.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1415182/>.
 Swe05022021FPb, Venäjän ulkoministeriö, 5.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1415200/>.
 Swe05022021FPc, Venäjän ulkoministeriö 5.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1415217/>.
 Swe08022021FP, Venäjän ulkoministeriö 8.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1415299/>.
 Swe19022021FP, Venäjän ulkoministeriö 19.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1416257/>.
 Swe19042021FP, Venäjän ulkoministeriö 19.4.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1420043/>.
 Swe30042021FP, Venäjän ulkoministeriö 30.4.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1420670/>.
 Swe09062021FP, Venäjän ulkoministeriö 9.6.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1752199/>.
 Swe15102021FP, Venäjän ulkoministeriö 15.10.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/se/1783888/>.
 Swe18112021FP, Venäjän ulkoministeriö 18.11.2021, haettu elokuussa 2021, poistunut ulkoministeriön verkkosivulta tämän jälkeen.
 Swe24112021FP, Venäjän ulkoministeriö 24.11.2021, <https://mid.ru/ru/maps/se/1786960/>.

Lehdistötilaisuudet

Swe07072016BR, Venäjän ulkoministeriö 7.7.2016, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1531287/#7.
 Swe15092017BR, Venäjän ulkoministeriö 15.9.2017, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1552543/#12.
 Swe13122017BR, Venäjän ulkoministeriö 13.12.2017, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1559241/#22.
 Swe23052018BR, Venäjän ulkoministeriö 23.5.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1572011/##18.
 Swe25102018BR, Venäjän ulkoministeriö 25.10.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1577315/#36.
 Swe01112018BR, Venäjän ulkoministeriö 1.11.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1577586/#19.
 Swe17042020BR, Venäjän ulkoministeriö 17.4.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1430721/#24.
 Swe21052020BR, Venäjän ulkoministeriö 21.5.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1433447/#12.
 Swe15102020BR, Venäjän ulkoministeriö 15.10.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1444355/#8.
 Swe17062021BR, Venäjän ulkoministeriö 17.6.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1752686/#12.

NORJA

Maa-aineisto

Nor04122012FP, Venäjän ulkoministeriö 4.12.2012, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1653054/>.
 Nor06062013FP, Venäjän ulkoministeriö 6.6.2013, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1711437/>.
 Nor16092013FP, Venäjän ulkoministeriö 16.9.2013, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1735785/>.
 Nor18012014FP, Venäjän ulkoministeriö 18.1.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1716287/>.
 Nor20012014a, Venäjän ulkoministeriö 20.1.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1722974/>.
 Nor20012014FPb, Venäjän ulkoministeriö 20.1.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1728805/>.
 Nor12052014FP, Venäjän ulkoministeriö 12.5.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1673940/>.
 Nor23102014FP, Venäjän ulkoministeriö 23.10.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1657991/>.
 Nor25102014FP, Venäjän ulkoministeriö 25.10.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1658409/>.
 Nor30102014FP, Venäjän ulkoministeriö 30.10.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1706703/>.
 Nor11112014FP, Venäjän ulkoministeriö, 11.11.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1739110/>.
 Nor12042015FP, Venäjän ulkoministeriö 12.4.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1507167/>.
 Nor25042015FP, Venäjän ulkoministeriö 25.4.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1507554/>.
 Nor10082015FP, Venäjän ulkoministeriö 10.8.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1512761/>.
 Nor12102015FP, Venäjän ulkoministeriö 12.10.2015, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1516662/>.
 Nor28102016FP, Venäjän ulkoministeriö 28.10.2016, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1537265/>.
 Nor29032017FP, Venäjän ulkoministeriö 29.3.2017, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1544613/>.
 Nor25092018FP, Venäjän ulkoministeriö 25.9.2018, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1576099/>.
 Nor09092019FP, Venäjän ulkoministeriö 9.9.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1468929/>.
 Nor10102019FP, Venäjän ulkoministeriö 10.10.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1472008/>.
 Nor23102019FP, Venäjän ulkoministeriö 23.10.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1473357/>.
 Nor24102019FP, Venäjän ulkoministeriö 24.10.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1473389/>.
 Nor25102019FPa, Venäjän ulkoministeriö 25.10.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1473555/>.
 Nor25102019FPb, Venäjän ulkoministeriö 25.10.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1473585/>.
 Nor25102019FPc, Venäjän ulkoministeriö 25.10.2019, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1473606/>.
 Nor04022020FP, Venäjän ulkoministeriö 4.2.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1426073/>.
 Nor09062020FP, Venäjän ulkoministeriö 9.6.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1434282/>.
 Nor07082020FP, Venäjän ulkoministeriö 7.8.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1439367/>.
 Nor28082020FP, Venäjän ulkoministeriö 28.8.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1440626/>.
 Nor20112020FP, Venäjän ulkoministeriö 20.11.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1447267/>.
 Nor19012021FP, Venäjän ulkoministeriö 19.1.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1414157/>.
 Nor17022021FP, Venäjän ulkoministeriö 17.2.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1415944/>.
 Nor17052021FP, Venäjän ulkoministeriö 17.5.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1422197/>.
 Nor20052021FP, Venäjän ulkoministeriö 20.5.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1422865/>.
 Nor22102021FP, Venäjän ulkoministeriö 22.10.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1784248/>.
 Nor26102021FPa, Venäjän ulkoministeriö 26.10.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1784395/>.
 Nor26102021FPb, Venäjän ulkoministeriö 26.10.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1784411/>.
 Nor26102021FPc, Venäjän ulkoministeriö 26.10.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1784432/>.
 Nor12112021FP, Venäjän ulkoministeriö 12.11.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1785895/>.
 Nor21012022FP, Venäjän ulkoministeriö 12.11.2021, <https://www.mid.ru/ru/maps/no/1795407/>.

Lehdistötilaisuudet

- Nor20112014BR, Venäjän ulkoministeriö, 20.11.2014, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1662293/.
- Nor30112016BR, Venäjän ulkoministeriö 30.11.2016, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1538781/#16.
- Nor09022017BR, Venäjän ulkoministeriö 9.2.2017, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1541890/#11.
- Nor15062018BR, Venäjän ulkoministeriö 15.6.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1573165/#14.
- Nor30082018BR, Venäjän ulkoministeriö 30.8.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1575296/##15.
- Nor07022019BR, Venäjän ulkoministeriö 7.2.2019, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1452951/#18.
- Nor03102019BR, Venäjän ulkoministeriö 3.10.2019, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1471508/#9.
- Nor23042020BR, Venäjän ulkoministeriö 23.4.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1430923/#12.
- Nor29042020BR, Venäjän ulkoministeriö 29.4.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1431867/#9.
- Nor29102020BR, Venäjän ulkoministeriö 29.10.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1445736/#9.
- Nor19112020BR, Venäjän ulkoministeriö, 19.11.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1447098/#30.
- Nor21012021BR, Venäjän ulkoministeriö 21.1.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1414338/#12.
- Nor29042021BR, Venäjän ulkoministeriö 29.4.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1420601/#15.
- Nor16092021BR, Venäjän ulkoministeriö 16.9.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1777504/#21.

TANSKA

Maa-aineisto

- Den22032012FP, Venäjän ulkoministeriö 22.3.2012, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1701358/>.
- Den21112014FP, Venäjän ulkoministeriö 21.11.2014, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1744591/>.
- Den06022018FP, Venäjän ulkoministeriö 6.2.2018, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1562712/>.
- Den18092018FP, Venäjän ulkoministeriö 18.9.2018, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1575811/>.
- Den19102018FP, Venäjän ulkoministeriö 19.10.2018, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1577089/>.
- Den19052020FP, Venäjän ulkoministeriö 19.5.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1433275/>.
- Den08102020FP, Venäjän ulkoministeriö 8.10.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1443773/>.
- Den09102020FPa, Venäjän ulkoministeriö 9.10.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1443815/>.
- Den09102020FPb, Venäjän ulkoministeriö 9.10.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1443838/>.
- Den09122020FP, Venäjän ulkoministeriö 9.12.2020, <https://www.mid.ru/ru/maps/dk/1448661/>.

Lehdistötilaisuudet

- Den26032015BR, Venäjän ulkoministeriö, 26.3.2015, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1506261/.
- Den12102017BR, Venäjän ulkoministeriö 12.10.2017, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1554859/#12.
- Den22112018BR, Venäjän ulkoministeriö 22.11.2018, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1578825/#19.
- Den07022019BR, Venäjän ulkoministeriö, 7.2.2019, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1452951/#36.
- Den17092020BR, Venäjän ulkoministeriö, 17.9.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1442303/#11.
- Den01102020BR, Venäjän ulkoministeriö, 1.10.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1443363/#10.
- Den15102020BR, Venäjän ulkoministeriö, 15.10.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1444355/#12.
- Den29102020BR, Venäjän ulkoministeriö, 29.10.2020, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1445736/#10.
- Den21012021BR, Venäjän ulkoministeriö, 21.1.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1414338/#13.
- Den10062021BR, Venäjän ulkoministeriä, 10.6.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1752294/#7.
- Den30092021BR, Venäjän ulkoministeriö, 30.9.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1778158/#11.
- Den07102021BR, Venäjän ulkoministeriö, 7.10.2021, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1778290/#12.
- Den0302022BR, Venäjän ulkoministeriö, 3.2.2022, https://mid.ru/ru/press_service/spokesman/briefings/1787238/#18.

Lähteet ja kirjallisuus

- Adamsky, Dmitry (2018), Strategic Stability and Cross-Domain Coercion: The Russian Approach to Information (Cyber) Warfare. Teoksessa Rubin, Lawrence & Stulberg, Adam N (toim.), The end of strategic stability? : nuclear weapons and the challenge of regional rivalries.
- Ademmer, Esther; Delcour, Laure & Kataryna Wolczuk (2016), "Beyond geopolitics: exploring the impact of the EU and Russia in the "contested neighborhood."" Eurasian Geography and Economics, 57(1), 1–18.
- Alimov, V. Sh. (2016), "Tema bor'by v filosofskih pervoinstotsnikah", Vestnik Tseljabinskogo gosudarstvennogo universiteta, 2016 No 5 (387), 113–117.
- Bechev, Dimitar; Kalypso Nicolaidis (2010), "From Policy to Polity: Can the EU's Special Relations with its 'Neighbourhood' be Decentred?," Journal of Common Market Studies, 48(3): 475–500.
- Bobylev, Nikolai; Sebastien Gadal; Viktor Kireyeu & Alexander Sergunin (2020), "EU–Russia cross-border co-operation in the twenty first century: Turning marginality into competitive advantage", Regional science policy & practice 12(5): 841–859.
- Chankseliani, Maia (2021), "The politics of exporting higher education: Russian university branch campuses in the "Near Abroad."" Post-Soviet Affairs 37(1): 26–44.
- Demmelhuber, Thomas; Marchetti Andreas & Tobias Schumacher (2018), The Routledge Handbook on the European Neighbourhood policy, Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Deriglazova, Larisa & Mäkinen, Sirke (2019), "Still looking for a partnership? EU-Russia cooperation in the field of higher education", Journal of Contemporary European Studies, Vol 27(2), 184–195.
- Derjabin, Juri S. (2000), "Severnoje izmerenije' i interesy Rossii", Doklady Instituta Jevropy № 68.
- Elinkeinoelämän valtuuskunta (2021), Venäjistä vieroitettua. Suomalaiset suhtautuvat itänaapuriinsa aiempaa kriittisemmin, <https://www.eva.fi/blog/2021/10/25/suomalaiset-suhtautuvat-itanaapuriinsa-aiempaa-kriittisemmin/>.
- Eltchaninoff, Michel (2017), Inside the Mind of Vladimir Putin, Oxford University Press.
- Euroopan neuvosto (2012), Report by Nils Muižnieks Commissioner for Human Rights of the Council of Europe Following his visit to Finland from 11 to 13 June 2012, <https://rm.coe.int/16806db6d1>.
- Forsström, Pentti (2019), Venäjän sotilasstrategia muutoksessa : tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, Maanpuolustuskorkeakoulu Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 32.
- George, Alexander L. (1969) "The 'Operational Code': A Neglected Approach to the Study of Political Leaders and Decision-Making", *International Studies Quarterly*, 13(2), pp. 190–222.
- Godzimirski, Jakub & Alexander Sergunin (2020), "Russian Expert and Official Geopolitical Narratives on the Arctic: Decoding Topical and Paradigmatic DNA", Arctic Review on Law and Politics Vol. 11, 2020, pp. 22–46.
- Gromyko, Aleksei A. & Natalija S. Plevako (2016), "O vozmožnom vstuplenii Švetsii i Finljandii v NATO", *Sovremennaja Jevropa* 2(68): 13–16.
- Gänzle, Stefan (2009), "EU Governance and the European Neighbourhood Policy: A Framework for Analysis", *Europe–Asia Studies*, 61(10): 1715–1734.
- Euroopan ulkosuhdehallinto (2021), European Neighbourhood Policy (ENP), 8.2.2021, https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/european-neighbourhood-policy/enp/330/european-neighbourhood-policy-enp_en.
- FINLEX (1992), Asetus Venäjän federaation kanssa suhteiden perusteista tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta, <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1992/19920063>.
- Hansen, Lene (2006), Security as a Practice. Discourse Analysis and the Bosnian War, Routledge.
- Haukkala, Hiski (2008), "The European Union as Regional Normative Hegemon: The Case of European Neighbourhood Policy", *Europe–Asia Studies*, 60(9): 1601–1622.
- Helin, Outi (2021), Pohjois-Eurooppa Venäjän naapurina. Teemoja kansainvälisestä ja venäläisestä tutkimuskirjallisuudesta, Maanpuolustuskorkeakoulu, Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 21.
- Holtzhausen, Derina; Zeffass, Ansgar (2015), Strategic Communication, Opportunities and Challenges of the Research Area, 4–5. Teoksessa The Routledge Handbook of Strategic Communication, Holtzhausen, Derina; Zeffass, Ansgar (toim.), Routledge, New York and London.
- Hopf, Ted (2002), Social Construction of International Politics. Identities & Foreign Policies, Moscow 1955 & 1999, Cornell University Press.
- Hudolei Konstantin K. & Dmitri A. Lanko (2019), "Finskaja dilemma bezopasnosti, NATO i faktor vostonoi Jevropy", *Mirovaja ekonomika i meždunarodnye otnošenija* 63(3): 13–20.

- "Inter'vju Vladimira Putina informatsionnomu agentstvu TASS", Rosiiskaja Gazeta, 23.11.2014, <https://rg.ru/2014/11/23/stenogramma.html>.
- Izotov, Alexander (2019), "Studying EU–Russia policies in the shared neighbourhood in Russia and in the West", *Journal of Contemporary European Studies*, 27(2): 208–223.
- Karaganov, Sergei; Boklan D; Kashin V; Likhacheva A; Makarov I. A.; Stepanov, I. A.; Suslov, D (2021), *Arktitšheskaja politika Rossii. Meždunarodnye aspekty*, Izdatelskij dom višey školi ekonomiki, Moskva.
- Kiinan ulkoministeriö (2001), *Treaty of Good-Neighbourliness and Friendly Cooperation Between the People's Republic of China and the Russian Federation*, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t15771.shtml.
- Kilín Juri M. (2017), "Neitralnyje gosudarstva na rasputje: problema vstúplenija v Nato Finljandii i Švetsii", *Sovremennaja Jevropa* 2(74): 65–76.
- Kochenov, Dimitry ja Basheska, Elena, "Introduction: Good Neighbourliness Inside and Outside the Union". Teoksessa D. Kochenov and E. Basheska (eds) *Good Neighbourly Relations in the European Legal Context* (Brill Nijhoff, 2015, 3–23), University of Groningen Faculty of Law Research Paper 2015/14.
- Kutšinskaja, Marina Je. (2012), "Kuda idut byvsie 'jevroneitraly'? (Na primere Švetsii i Finljandii)", *Problemy natsionalnoi strategii* 6(15): 109–127.
- Lamoreaux, Jeremy W. & Michael Mabe (2019), "The Kremlin's strategy vis-à-vis the Baltic States: a role for Orthodoxy", *International Journal for the Study of the Christian Church*, 19(4), 286–301.
- Lange-Ionatamišvili, Elina et al. (2018), *Russia's Footprint in the Nordic-Baltic Information Environment*, NATO StratComCoE, <https://stratcomcoe.org/publications/russias-footprint-in-the-nordic-baltic-information-environment-20162017/138>.
- Lalu, Petteri (2018), *Suomen ja Ruotsin läntinen puolustusyhteistyö herättää voimakasta kritiikkiä – ministeri Soigu toi esiin jopa vastatoimien tarpeen*, Sotataidon laitos Julkaisusarja 3: Työpapereita Nro 7, 2018, <https://www.doria.fi/handle/10024/160877>.
- "Lavrov rasskazal Tšavušoglu o provedenii spetsoperatsii sil RF v Donbasse", 27.2.2022, TASS, <https://tass.ru/politika/13876411>.
- Leites, Nathan (1953), *A Study of Bolshevism*, Glencoe, Free Press.
- Leites, Nathan (1951), *The Operational Code of the Politburo*, McGraw-Hill Book Company, New York.
- Makarychev, Andrey & Alexander Sergunin (2017) "Russia's role in regional cooperation and the EU Strategy for the Baltic Sea Region (EUSBSR)", *Journal of Baltic Studies*, 48(4), 465–479.
- Markušina, Natalja (2015), *Perspektivy transformatsii kontseptsii "Novyi sever" na sovremennom etape*, *Azimut nautšyh issledovani: ekonomika i upravlenye* 4(13): 100–102.
- Markušina, Natalja (2011), "Rossija i kontseptsii Severnoi Evropy", *Nautšnoanalitičeski žurnal obozrevatel – Observer* 7(258): 66–73.
- Marximin-leninismín perusteet (1960), Kuusinen Otto-Wille (toim.), *Karjalan ASNT:n valtion kustannusliike*, Petroskoi, <https://www.marxists.org/suomi/aiheet/filosofia/ml-perus-1960/index.htm>.
- Mäkinen, Sirke (2016b), "Russia as an Alternative Model: Geopolitical representations and Russia's Public Diplomacy – The Case of *Rossotrudničestvo*". Teoksessa Bassin, Mark; Suslov, Mikhail (toim.), *Eurasia 2.0, Russian Geopolitics in the Age of New Media*, Rowman & Littlefield.
- Mäkinen, Sirke (2016a), "Russia – a leading or fading power? Students' geopolitical metanarratives on Russia's role in the post-Soviet space", *Nationalities Papers* 44(1): 92–113. <http://dx.doi.org/10.1080/00905992.2015.1074994>.
- Mäkinen, Sirke (2008), *Russian Geopolitical Visions and Argumentation. Parties of power, democratic and communist opposition on Chechnia and NATO, 1994–2003*, *Acta Universitatis Tamperensis* 1293, Tampere University Press, Tampere. <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7220-6>.
- Nalbandov, Robert (2016), *Not by Bread Alone: Russian Foreign Policy under Putin*, Potomac Books.
- "Norway will suffer": *Russia makes nuclear threat over US Marines*, *The Local*, 31.10.2016, <https://www.thelocal.no/20161031/norway-will-suffer-russia-makes-nuclear-threat-over-us-marines/>.
- Patrushev, Nikolai (2020), "Nužny li Rossii universal'nie tšennosti?", *Rosiiskaja gazeta*, 17.6.2020, <https://rg.ru/2020/06/17/nuzhny-li-rossii-universalnye-cennosti.html>.
- Putilina, Natalja A. (2011), "ES: raion baltijskogo morja v regionalnoi integratsii na Severe Jevropy", *Sovremennaja Jevropa* 1(45): 70–81.
- Pynnöniemi, Katri (2021), "Ivan Ilyin and the Kremlin's strategic communication of threats: evil, worthy and hidden enemies". Teoksessa Pynnöniemi, Katri (toim.) *The Nexus of Patriotism and Militarism in Russia: A Quest for Internal Cohesion*, *Helsinki University Press*, 2021, <https://doi.org/10.33134/HUP-9>.
- Pynnöniemi, Katri, (2018), "Russia's National Security Strategy: Analysis of Conceptual Evolution", *Journal of Slavic Military Studies* 31(2), 240–256.
- Pynnöniemi, Katri (2013), *Russia and the Nordic region: challenges and prospect for cooperation between the EU and Russia*, *Foundation pour la recherche stratégique*, <https://www.frstrategie.org/en/publications/notes/russia-and-nordic-region-challenges-and-prospects-cooperation-between-eu-and-russia-2013>.

- Pynnöniemi, Katri & Mikkola, Olli-Matti (2021), Venäjän strategisen toimintaympäristön tulkintakehykset ja niiden merkitys Suomelle, Maanpuolustuskorkeakoulu Sotataidon laitos Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 22, <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-3206-3>.
- Pynnöniemi, Katri & Sinikukka Saari (2021), "Venäjän 'punaiset linjat' Euroopassa: pohdintaa seurauksista", <https://rusmilsec.blog/2021/12/21/venajan-punaiset-linjat-euroopassa-pohdintaa-seurauksista/>.
- "Russia Claims Its Sphere of Influence in the World", New York Times. 31.8.2008, <https://www.nytimes.com/2008/09/01/world/europe/01russia.html>.
- Saari, Sinikukka & Jyri Lavikainen (2021), Russia's Shifting Foreign and Security Policy in Northern Europe. The New Geopolitical Meaning of 'good neighbourliness', FIIA.
- Tanskan ulkoministeriö (2018), New Danish Foreign and Security Policy Strategy, 2018, <https://www.fmn.dk/en/news/english/new-danish-foreign-and-security-policy-strategy/>.
- "Tällainen on Venäjää ärsyttänyt puolustusministerien kirjoitus – HS käänsi kannanoton sanasta sanaan", Helsingin Sanomat, 13.4.2015, <https://www.hs.fi/kotimaa/art-200002815920.html>.
- "Russian bombers simulated an attack against this radar on Norway's Barents Sea coast", The Barents Observer, 5.3.2018, <https://thebarentsobserver.com/en/security/2018/03/russian-bombers-simulated-attack-against-radar-norways-barents-sea-coast>.
- Thomas, Timothy (2017), Kremlin Kontrol. Russia's political-military reality, Foreign Military Studies Office.
- Trenin, Dmitry (2009), "Russia's Spheres of Interest, not Influence", The Washington Quarterly, Vol 32 (4), 3–22.
- Tsygankov Andrei & Pavel Tsygankov (2014), "Rossijskie meždunarodniki-teoretiki: opyt avtopotreta (rezultaty ekspertnogo oprosa)", Mirovaja ekonomika i meždunarodnye otnošenija 9: 92–102.
- Sergunin, Alexander & Jyri Lavikainen (2021), "Venäjä tarkastelee Pohjois-Eurooppaa entistä enemmän turvallisuuden näkökulmasta", <https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/talous-yhteiskunta/venaja-tarkastelee-pohjois-eurooppaa-entista-enemman-turvallisuuden-nakokulmasta>.
- Shiping, Tong (2009), "The Security Dilemma. A Conceptual Analysis", Security Studies 18(3), 587–623.
- Skriba, Andrei C. (2014), "Balansirovanie malyh I srednyh gosudarstv", Meždunarodnye protsessy 4(39): 88–100.
- Smith, Hanna (2016), "Statecraft and Post-Imperial Attractiveness: Eurasian Integration and Russia as a Great Power", Problems of Post-Communism, 63(3), 171–182.
- Sucharitkul, Sompong, The principles of good-neighborliness in international law, Golden Gate University School of Law, Publications. 559, 1996.
- Suslov, Mikhail (2019), "Russian Conservatism as an Ideology: The Logic of Isolationism", s.93–97. Teoksessa Suslov, Mikhail & Uzlauer, Dmitry (toim.) Contemporary Russian Conservatism. Problems, Paradoxes and Perspectives, Leiden: Brill.
- "Špitsbergen polit potom i krov'ju naših predkov", Rossijskaja Gazeta, 21.3.2020, <https://rg.ru/2020/03/21/genkonsul-rf-na-shpicbergene-nelzia-delat-perekos-tolko-v-storonu-turizma.html>.
- Rotaru, Vasile (2018), "Forced Attraction?: How Russia is Instrumentalizing Its Soft Power Sources in the "Near Abroad" Problems of Post-Communism, 65(1), 37–48.
- "Ryskt flyg övade anfall mot Sverige", Svenska Dagbladet, 22.4.2013, <https://www.svd.se/a/ef3fc1a2-cff8-32d8-a8c4-afe453e5d888/ryskt-flyg-ovade-anfall-mot-sverige>.
- Rywwin, Michael (2015), "Russia and the Near Abroad Under Putin", American Foreign Policy Interests, 37(4), 229–237.
- Ulin, Denis S. & Andrei A. Naryškin (2017), "Gosudarstvennye mery podderžki eksporta kak instrument sotsialnogo gosudarstva na primere stran severnoi Evropy", Meždunarodnye protsessy 2(49): 178–184.
- Valtioneuvosto (2020), Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162513>.
- Venäjän hallitus (2022), "Peretšen' inostrannyh gosudarstv i territorii, soveršajutštih v otnošenii Rossijskoj Federatsii, rossijskih juriditšeskikh lits i fisitšeskikh lits nedružestvennye deistvija", 5.3.2022, <http://government.ru/news/44745/>.
- Venäjän presidentti (2022), Obrašćenije Prezidenta Rosiiskoi Federatsii, 24.2.2022 <http://www.kremlin.ru/events/president/news/67843>.
- Venäjän presidentti (2021a) "Bolšaja press-konferentsija Vladimira Putina", 23.12.2021, <http://kremlin.ru/events/president/news/67438>.
- Venäjän presidentti (2021b), Strategija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoj Federatsii, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/47046>.
- Venäjän presidentti (2021c), Zasedanije diskussionogo kluba «Valdai», 21.10.2021, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/66975>.
- Venäjän presidentti (2016a), Kontseptsija vnešnej politiki Rossijskoj Federatsii, http://www.mid.ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/ckNonkJE02Bw/content/id/2542248.
- Venäjän presidentti (2016b), Zajavlenie dlja pressy i otvety na vorprosny žurnalistov, 1.7.2016, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/52312>.
- Venäjän presidentti (2015a), Sovmestnaja press-konferentsija s Prezidentom Finljandii Sauli Niinistö, 16.6.2015, <http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/49714>.

- Venäjän presidentti (2015b), Strategija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/40391>.
- Venäjän presidentti (2014), Voennaja doktrina Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/events/president/news/47334>.
- Venäjän presidentti (2009), Strategija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii, do 2020 goda, <http://www.kremlin.ru/supplement/424>.
- Venäjän presidentti (2004), Poslanije Federal'nomu Sobraniju Rossijskoi Federatsii, 26.4.2004, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/22494>.
- Venäjän presidentti (2003), Poslanije Federal'nomu Sobraniju Rossijskoi Federatsii, 16.5.2003, <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/21998>.
- Venäjän presidentti (2000), Kontseptsija natsionalnoi bezopasnosti Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/14927>.
- Venäjän presidentti (1997), Kontseptsija natsionalnoi bezopasnosti, Rossijskoi Federatsii, <http://www.kremlin.ru/acts/bank/11782>.
- Venäjän suurlähetystö Suomessa (2022): "Venäjän ja Suomen kauppa- ja talousyhteistyö", <https://helsinki.mid.ru/web/helsinki-fi/kaupallis-taloudellinen-yhteistyö>.
- Venäjän ulkoministeriö (2022), Tsentralnyi apparat, https://www.mid.ru/ru/about/structure/central_office/.
- Venäjän ulkoministeriö (2021a), Soglašenje o merah obespetšeniya besopasnosti Rossijskoi Federatsii i gosudarstv-tšlenov Organisations Severoatlantičeskogo dogovorova, https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790803/.
- Venäjän ulkoministeriö (2021b), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2020 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Venäjän ulkoministeriö (2021c), "Videobraštšenie Ministra inostrannyh del Rossijskoj Federatsii S.V. Lavrova k utšastnikam konferentsii «Rubezhi Rossii: geopolitika, regionalistika, istoritšeskaja pamjat'», 23.8.2021, https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/-/asset_publisher/ckNonkJE02Bw/content/id/4844262.
- Venäjän ulkoministeriö (2020b), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2019 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Venäjän ulkoministeriö (2018), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2017 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Venäjän ulkoministeriö (2016), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2015 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Venäjän ulkoministeriö (2015), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2014 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Venäjän ulkoministeriö (2014), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2013 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Venäjän ulkoministeriö (2013), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2012 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Venäjän ulkoministeriö (2010), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2009 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Venäjän ulkoministeriö (2009), Vnešnepolititšeskaja i diplomatitšeskaja dejatelnost Rossijskoi Federatsii v 2008 godu, <https://www.mid.ru/ru/activity/review/>.
- Lavikainen, Jyri; Saari, Sinikukka; Pynnöniemi, Katri (2019), "Venäjän ulkopolitiikka" (2019). Teoksessa Voiman Venäjä, Puolustusministeriö.
- Volhonski, Mihail A. & Muhanov, Vadim M. (2019), "Kontseptsija 'Russkogo mira'. Množestvennost smyslov v kontekste meždunarodnyh protsessov", Meždunarodnaja analitika 4(30): 58–65.
- Voronov, Konstantin V. (2018a), "Severnyi neutralizm: istoritšeski final ili transformatsija?", Sovremennaja Jevropa 1(80): 80–89.
- Voronov, Konstantin V. (2018b), "Poltavskij sindrom' Švetsii: Tjažkoje politistoritšeskoe nasledije", Mirovaja ekonomika i meždunarodnije otnošenija, 12(62), 75–82.
- Voronov, Konstantin V. (2016), "Severnye strany v transatlantičeskom partnjorstve: proverka na protšnost", Mirovaja ekonomija i meždunarodnye otnošenija 60(3): 27–35.
- Voronov, Konstantin V. (2010), "Strany severnoi Jevropy: sbliženije geopolititšeskikh lini", Mirovaja ekonomija i meždunarodnye otnošenija 5: 62–71.
- Yhdistyneiden Kansakuntien Peruskirja, FINLEX, https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteki/1956/19560001/19560001_2/.
- Zverev, Juri M. & Nikolai M. Meževitš (2019), "Podhody k tipologii malyh jevropeiskih stran na primere Estonii, Latvii i Litvy", Polis. Polititšeskie Issledovanija (5): 181–191.

tietokayttoon.fi

ISBN PDF 978-952-383-072-1

ISSN PDF 2342-6799